

Nr 129

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändring i kommunallagen (1953:753) m. m.; given Stockholms slott den 24 oktober 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i kommunallagen (1953:753),
- 2) lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm,
- 3) lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse,
- 4) lag om ändring i landstingslagen (1954:319),
- 5) lag om ändring i lagen (1957:281) om kommunalförbund,
- 6) lag om ändring i lagen (1919:293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning,
- 7) lag om ändring i lagen (1964:320) om polisnämnder,
- 8) lag om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård,
- 9) lag om ändring i lagen (1964:731) om trafiknämnder,
- 10) lag om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker,
- 11) lag om ändring i lagen (1919:240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,
- 12) lag om ändring i skollagen (1962:319),
- 13) lag om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521),
- 14) lag om ändring i förordningen (1960:267) angående skogsvårdsstyrelser.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Svante Lundkvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att kommunerna, utan att som f. n. vara bundna av något föreskrivet maximital, skall få bestämma hur många fullmäktige som skall utses. Nu gällande minimital föreslås bli jämkade med hänsyn till de kommunblocksanpassade kommunerna. Antalet fullmäktige skall enligt förslaget alltid bestämmas till ett udda tal.

Vidare föreslås att kommun, församling och kyrklig samfällighet skall få bestämma att suppleanter för fullmäktige skall utses.

Med anledning av att i samband med beslutet om en partiell författningsreform mandattiderna för de representativa organen, styrelserna och de flesta nämnderna för specialreglerad förvaltning i kommun, landstingskommun och kommunalförbund förkortats från fyra till tre år föreslås vidare i propositionen vissa ytterligare ändringar i fråga om kommunala organs mandattider. Sålunda föreslås bl. a. att mandattiderna för de kyrkokommunala organen och för vissa icke kommunala organ vilka helt eller delvis utses av kommun eller landstingskommun skall vara tre år. Mandattiden för styrelserna och för de nämnder för specialreglerad kommunal och landstingskommunal förvaltning, vilkas mandattid f. n. liksom styrelsernas börjar året efter de representativa organens mandattid, föreslås bli samordnad med denna.

Den nya ordningen skall enligt förslaget tillämpas fr. o. m. 1970 års val. Kommun som då ännu inte blivit föremål för indelningsändring enligt gällande planer skall dock kunna tillämpa äldre bestämmelser om antalet fullmäktige. Nu löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i bl. a. styrelserna skall enligt förslaget upphöra vid utgången av år 1970.

1)Förslag

till

Lag

om ändring i kommunallagen (1953:753)

Härigenom förordnas i fråga om kommunallagen (1953:753),
dels att 14 § 3 mom. skall upphöra att gälla,
dels att 5—11 och 13 §§, 14 § 1—2 mom., 15 och 27 §§, 28 § 1—2 mom. samt
 33 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 5 a och 14 a §§, av nedan
 angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)¹5 §.²

Fullmäktiges antal bestämmes i förhållande till folkmängden sålunda, att

kommun med 2 000 invånare eller därunder utser 15—30,

kommun med över 2 000 till och med 5 000 invånare utser 20—35,

kommun med över 5 000 till och med 20 000 invånare utser 25—40,

kommun med över 20 000 till och med 40 000 invånare utser 35—50,

kommun med över 40 000 till och med 400 000 invånare utser 45—60,

kommun med över 400 000 invånare utser 60—80.

Fullmäktige besluta, med iakttagande av vad nu är sagt, huru många fullmäktige skola utses för kommunen. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Kommunfullmäktiges antal skall bestämmas till ett udda tal och till minst

31 i kommun med 20 000 invånare eller därunder,

41 i kommun med över 20 000 till och med 40 000 invånare,

51 i kommun med över 40 000 till och med 60 000 invånare,

61 i kommun med över 60 000 invånare.

Kommunfullmäktige besluta, med iakttagande av vad nu är sagt, huru många fullmäktige skola utses för kommunen. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Har beslut — — — — — blivit bestämt.

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1965: 750.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)¹

Om bestämmande av fullmäktiges antal, då beslut därom påkallas av ändring i kommunal indelning, är särskilt stadgat.

5 a §.

För kommunfullmäktige skola utses suppleanter, om fullmäktige besluta det. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

6 §.²

Rösträtt vid val av fullmäktige tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbliva omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Rösträtt vid val av kommunfullmäktige och suppleanter tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbliva omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Om upprättande — — — — — kommunala vallagen.

7 §.²

Fullmäktige väljas bland de röstberättigade, som äro boende inom kommunen. Den som är omyndig kan ej väljas till fullmäktig.

Kommunfullmäktige och suppleanter väljas bland de röstberättigade, som äro bosatta inom kommunen. Den som är omyndig kan ej väljas till kommunfullmäktig eller suppleant.

Landshövding, länsöverdirektör och avdelningschef vid länsstyrelse samt i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos kommunens styrelse eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intager den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning, må icke utses till fullmäktige.

Landshövding, länsöverdirektör och avdelningschef vid länsstyrelse samt i kommunens tjänst anställd befattningshavare, vilken såsom föredragande hos kommunstyrelsen eller eljest på grund av sina tjänsteåligganden intager den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning, må icke utses till kommunfullmäktige eller suppleanter.

¹ Den föreslagna lydelsen upptar utom beträffande 5 a § även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1968: 184.

(Nuvarande lydelse)

Kommer *fullmäktig* efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara *fullmäktig*. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppgiver hinder, vilket godkännes av *fullmäktige*.

8 §.²

Fullmäktige väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

Om val av *fullmäktige* i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

9 §.²

För val av *fullmäktige* skall *kommun med mera än 40 000 invånare indelas i valkretsar*. Är *folkmängden i kommun mindre än nu sagts men överstiger den 10 000, må valkretsindelning ock företagas, där så befinnes lämpligt*. Annan kommun må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

(Föreslagen lydelse)¹

Kommer *kommunfullmäktig eller suppleant* efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara *kommunfullmäktig eller suppleant*. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppgiver hinder, vilket godkännes av *kommunfullmäktige*.

Kommunfullmäktige och suppleanter väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

Om val av *kommunfullmäktige och suppleanter* i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

För val av *kommunfullmäktige* skall *kommun indelas i valkretsar, om i kommunen finnas flera än 40 000 invånare eller för kommunen skola utses minst 51 fullmäktige*. Överstiger *folkmängden i kommun 10 000, må valkretsindelning, där så befinnes lämpligt, företagas också i annat fall än nu sagts*. Annan kommun må ej indelas i valkretsar, såframt icke till följd av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden synnerliga skäl föreligga därtill. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1968: 184.

(Nuvarande lydelse)

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio *fullmäktige* med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets om möjligt utformas så, att den kan omslutas med en sammanhängande gränslinje; samt att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bliva lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den treårsperiod, som valet gäller, en *fullmäktig* för varje fullt tal, motsvarande det som erhålles, då kommunens för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela kommunen. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall utses, icke uppgår till det för kommunen bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

Om indelning i valkretsar äga, efter därom av *kommunens styrelse* uppgjort förslag, *fullmäktige* göra

(Föreslagen lydelse)¹

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio *kommunfullmäktige* med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets om möjligt utformas så, att den kan omslutas med en sammanhängande gränslinje; samt att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bliva lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den treårsperiod, som valet gäller, en *kommunfullmäktig* för varje fullt tal, motsvarande det som erhålles, då kommunens för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela kommunen. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall utses, icke uppgår till det för kommunen bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter det tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

Om indelning i valkretsar äga, efter därom av *kommunstyrelsen* uppgjort förslag, *kommunfullmäktige*

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts *fullmäktige* att avgiva yttrande i ärendet.

Beslut om — — — — — nästa val

(Föreslagen lydelse)¹

göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts *kommunfullmäktige* att avgiva yttrande i ärendet.

10 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när *fullmäktig* avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när *kommunfullmäktig* avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång samt när *samtliga suppleanter för fullmäktig inkallats till ordinarie kommunfullmäktige eller eljest avgått som suppleanter*, stadgas i kommunala vallagen.

11 §.

Fullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då fullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

För året näst efter det, då val av fullmäktige ägt rum, skall ordförandevalet hållas i januari månad och ordförandeskapet intill dess utövas av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Kommunfullmäktige välja varje år för nästkommande kalenderår bland sig en ordförande och en vice ordförande samt, då fullmäktige så besluta, jämväl en andre vice ordförande. Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna.

Vid sammanträde som under år, då allmänna val av fullmäktige ägt rum, hålles med de nyvalda fullmäktige utövas ordförandeskapet av den som valts till ordförande för nästkommande år. Intill dess valet förrättats utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett. I fråga om ordförandeskapet vid första sammanträdet med fullmäkti-

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att inställa sig vid *fullmäktiges* sammanträde, äga fullmäktige utse annan ledamot att för tillfället föra ordet. Intill dess så skett, utövas ordförandeskapet av den till tjänstgöringstiden äldste bland fullmäktige eller, där två eller flera fullmäktige ha lika lång tjänstgöringstid, av den bland dessa, som är till levnadsåldern äldst.

(Föreslagen lydelse)¹

ge som valts i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att inställa sig vid *kommunfullmäktiges* sammanträde, äga fullmäktige utse annan ledamot att för tillfället föra ordet. Intill dess så skett, utövas ordförandeskapet av den till tjänstgöringstiden äldste bland fullmäktige eller, där två eller flera fullmäktige ha lika lång tjänstgöringstid, av den bland dessa, som är till levnadsåldern äldst.

13 §.

Sammanträden skola av *fullmäktige* hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. Sammanträde skall ock hållas, när länsstyrelsen därom förordnar eller *kommunens styrelse* eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

Vid sammanträde före — — — — — och förvaltning.

Vid sammanträde i oktober — — — — — och inkomststat.

Vid sammanträde *i* december månad förrättas val till de befattningar inom kommunen, vilka vid årets slut bliva lediga.

Sammanträden skola av *kommunfullmäktige* hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. Sammanträde skall ock hållas, när länsstyrelsen därom förordnar eller *kommunstyrelsen* eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

Vid sammanträde *före utgången* av december månad förrättas val till de befattningar inom kommunen, vilka vid årets slut bliva lediga. År då *allmänna val av fullmäktige ägt rum förrättas valen av de nyvalda fullmäktige. Dessa förrätta även andra val, avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka enligt lag eller annan författning ankomma på fullmäktige.*

Skulle beträffande — — — — — oktober månad.

¹Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)¹

14 §.

1 m o m. Kungörelse om *fullmäktigsammanträde*, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden, som därvid skola behandlas, utfärdas av ordföranden eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av kommunen på lämplig plats anordnad anslagstavla (kommunens anslagstavla) och, därest *fullmäktige* så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock senast fyra dagar före sammanträdet *delgivas envar fullmäktig*.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest *fullmäktige* så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid sammanträde före utgången av december månad avgöres för nästföljande kalenderår, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit under omröstning

1 m o m. Kungörelse om *sammanträde med kommunfullmäktige*, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden, som därvid skola behandlas, utfärdas av ordföranden eller, vid hinder för honom, av vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av kommunen på lämplig plats anordnad anslagstavla (kommunens anslagstavla) och, därest *kommunfullmäktige* så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock *översändas med posten till envar fullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas komma honom till handa* senast fyra dagar före sammanträdet.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest *kommunfullmäktige* så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid sammanträde före utgången av december månad avgöres för nästföljande kalenderår, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

Den omständigheten — — — — — sammanträdets hållande.

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinnes i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest *senast söckendagen före sammanträdet* kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses, anslagits å kommunens anslagstavla *och delgivits envar fullmäktig*.

3 m o m. *Kungörelse må, i stället för att delgivas fullmäktig inom tid, som sägs i 1 eller 2 mom., översändas till honom med posten så tidigt, att den kan antagas komma honom tillhanda inom samma tid.*

(Föreslagen lydelse)¹

under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinnes i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses, anslagits å kommunens anslagstavla *senast söckendagen före sammanträdet och sänts med posten till envar kommunfullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas ha kommit honom till handa inom samma tid.*

14 a §.

Ha suppleanter för kommunfullmäktige utsetts och inträffar sådant hinder för kommunfullmäktig eller behörigen kallad suppleant, att han icke kan inställa sig vid sammanträde med kommunfullmäktige eller icke vidare kan tjänstgöra vid sammanträde, åligger det honom att utan dröjsmål underrätta kommunfullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring vid sammanträdet inkallar den suppleant, som enligt den

¹ Den föreslagna lydelsen upptar utom beträffande 14 a § även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)¹

mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda. Är denne närvarande vid sammanträdet, inträder han utan särskild kallelse.

15 §.

Fullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 16 § eller 63 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke överstiger *hälften* av fullmäktiges hela antal, hinder för ärendets handläggande.

Kommunfullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften eller, om suppleanter för fullmäktige utsetts, flera än två tredjedelar av fullmäktige äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 16 § eller 63 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke överstiger *nu föreskriven del* av fullmäktiges hela antal, hinder för ärendets handläggande.

Kommunfullmäktige bestämma det antal fullmäktige som skall vara närvarande, när interpellation besvaras.

27 §.

Fullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar.

Kommunfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar. *Suppleant för kommunfullmäktig äger utan hinder av sådant beslut rätt att närvara vid överläggningen.*

Ordföranden vakar — — — — — upplösa sammanträdet.

28 §.

1 m o m. *Fullmäktige* må besluta, att till *fullmäktig* skall enligt de grunder *fullmäktige* bestämma utgå

1 m o m.² *Kommunfullmäktige* må besluta, att till *kommunfullmäktig och suppleant* skall enligt de grunder

¹ Den föreslagna lydelsen upptar utom beträffande 14 a § även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1967: 315.

(Nuvarande lydelse)

traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

2 m o m. Efter *fullmäktiges* bestämmande må till *fullmäktig* utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Fullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Fullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja *fullmäktig*, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första—tredje styckena må *fullmäktig* som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för kommunen, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

Ledamöter och suppleanter i *kommunens styrelse* väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari

(Föreslagen lydelse)¹

kommunfullmäktige bestämma utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

2 m o m.² Efter *kommunfullmäktiges* bestämmande må till *kommunfullmäktig och suppleant* utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Kommunfullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Kommunfullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja *kommunfullmäktig*, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första—tredje styckena må *kommunfullmäktig* som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för kommunen, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

33 §.³

Ledamöter och suppleanter i *kommunstyrelsen* väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1967: 315.

³ Senaste lydelse 1968: 184.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)¹*

året näst efter det, då valet skett. näst efter det, då allmänna val av
Valet skall förättas i december må- kommunfullmäktige ägt rum.
nad året näst efter det, då allmänna
val av fullmäktige ägt rum.

Avgår ledamot — — — — — av tjänstgöringstiden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970 och i fråga om sammanträde med de år 1970 valda fullmäktige.

2. Kommun, som enligt gällande planer för länens indelning i kommuner skall beröras av indelningsändring, får utan hinder av vad som sägs under 1 tillämpa äldre bestämmelser om antalet kommunfullmäktige för valperioden 1971—1973.

3. Skall till följd av beslut om höjning av antalet kommunfullmäktige för valperioden 1971—1973 kommun indelas i valkretsar eller finnes sådant beslut böra föranleda ändring i valkretsindelningen, skall förordnande där- om meddelas senast under juni 1970. Inom samma tid fastställles det antal fullmäktige som varje valkrets skall utse.

4. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i kommuns styrelse och för ledamöter och suppleanter i annan nämnd, vilka på grund av föreskrift i lag eller annan författning valts enligt 33 § första stycket, upphör vid utgången av år 1970.

5. Kommun får bestämma att löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i nämnd som avses i 44 § andra stycket skall upphöra vid utgången av år 1970.

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

2)Förslag

till

Lag

om ändring i kommunallagen för Stockholm (1957:50)

Härigenom förordnas i fråga om kommunallagen för Stockholm (1957:50),

dels att 15 § 3 mom. skall upphöra att gälla,

dels att 5—10 §§, 15 § 1—2 mom., 16, 18, 24 och 28 §§, 29 § 1—2 mom., 31 och 47 §§, 51 § 1 mom. samt 67 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 15 a §, av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)¹

5 §.

Stadsfullmäktiges antal är ett-hundra.

Kommunfullmäktiges antal skall bestämmas till ett udda tal och till minst etthundraen. Kommunfullmäktige besluta med iakttagande härav hur många fullmäktige som skola utses.

För kommunfullmäktige skola utses suppleanter, om fullmäktige besluta det.

Om beslut enligt första och andra styckena skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

6 §.²

Rösträtt vid val av stadsfullmäktige tillkommer envar inom staden mantalsskriven svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myn-

Rösträtt vid val av kommunfullmäktige och suppleanter tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1968: 185.

(Nuvarande lydelse)

dighetsålder skall förbliva omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Om upprättande ————— kommunala vallagen.

(Föreslagen lydelse)¹

efter uppnådd myndighetsålder skall förbliva omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

7 §.²

Stadsfullmäktige väljas bland de röstberättigade, som äro *boende* inom *staden*. Den som är omyndig kan ej väljas till *stadsfullmäktig*.

Landshövdingen, länsöverdirektören och avdelningscheferna vid länsstyrelsen i Stockholms län må icke utses till *stadsfullmäktige*.

Kommer *stadsfullmäktig* efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara *stadsfullmäktig*. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av *stadsfullmäktige*.

Kommunfullmäktige och suppleanter väljas bland de röstberättigade, som äro *bosatta* inom *kommunen*. Den som är omyndig kan ej väljas till *kommunfullmäktig eller suppleant*.

Landshövdingen, länsöverdirektören och avdelningscheferna vid länsstyrelsen i Stockholms län må icke utses till *kommunfullmäktige eller suppleanter*.

Kommer *kommunfullmäktig eller suppleant* efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara *kommunfullmäktig eller suppleant*. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av *kommunfullmäktige*.

8 §.²

Stadsfullmäktige väljas för tre år (tjänstgöringsår), räknade från och med den 15 oktober det år, då valet skett.

Om val av *stadsfullmäktige* i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

Kommunfullmäktige och suppleanter väljas för tre år (tjänstgöringsår), räknade från och med den 15 oktober det år, då valet skett.

Om val av *kommunfullmäktige och suppleanter* i anledning av ändring i kommunal indelning är särskilt stadgat.

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1968: 185.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)¹9 §.²

För val av *stadsfullmäktige* skall *staden* indelas i valkretsar. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio *stadsfullmäktige* med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att varje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje; att territoriell församling, där så kan ske, lämnas odelad och icke i något fall delas på flera än två kretsar; samt att antalet fullmäktige för hela *staden* kan beräknas bli likafördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den treårsperiod, som valet gäller, en *stadsfullmäktig* för varje fullt tal, motsvarande *en hundraedel av stadens* för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall utses, icke uppgår till *ett hundra*, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

För val av *kommunfullmäktige* skall *kommunen* indelas i valkretsar. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio *kommunfullmäktige* med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att varje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje; att territoriell församling, där så kan ske, lämnas odelad och icke i något fall delas på flera än två kretsar; samt att antalet fullmäktige för hela *kommunen* kan beräknas bli likafördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den treårsperiod, som valet gäller, en *kommunfullmäktig* för varje fullt tal, motsvarande *det som erhålles, då kommunens* för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd *delas med antalet fullmäktige för hela kommunen*. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall utses, icke uppgår till *det för kommunen bestämda antalet*, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1968: 185.

(Nuvarande lydelse)

Om indelning i valkretsar äga, efter därom av *stadskollegiet* uppgjort förslag, *stadsfullmäktige* göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts *stadsfullmäktige* att avgiva yttrande i ärendet.

Beslut om ————— nästa val.

10 §.²

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när *stadsfullmäktig* avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen.

15 §.

1 m o m. Kungörelse om *stadsfullmäktigsammanträde*, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden, som därvid skola behandlas, utfärdas av ordföranden eller vid hinder för honom av förste eller, om jämväl han är förhindrad, av andre vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en i stadshuset anordnad anslagstavla

(Föreslagen lydelse)¹

överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

Om indelning i valkretsar äga, efter därom av *kommunstyrelsen* uppgjort förslag, *kommunfullmäktige* göra framställning hos länsstyrelsen. Utan föregående framställning må länsstyrelsen förordna om sådan indelning, sedan tillfälle beretts *kommunfullmäktige* att avgiva yttrande i ärendet.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när *kommunfullmäktig* avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång samt när *samtliga suppleanter för fullmäktig inkallats till ordinarie kommunfullmäktige eller eljest avgått som suppleanter*, stadgas i kommunala vallagen.

1 m o m.³ Kungörelse om *sammanträde med kommunfullmäktige*, innehållande uppgift om tid och ställe för sammanträdet och de ärenden, som därvid skola behandlas, utfärdas av ordföranden eller vid hinder för honom av förste eller, om jämväl han är förhindrad, av andre vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en i stadshuset anordnad anslagstavla

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1968: 185.

³ Senaste lydelse 1967: 783.

(Nuvarande lydelse)

(kommunens anslagstavla) och, därest *stadsfullmäktige* så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock senast fyra dagar före sammanträdet *delgivas envar fullmäktig*.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest *stadsfullmäktige* så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid tjänstgöringsårets första sammanträde avgöres för detta år, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

Den omständigheten ----- sammanträdet hållande.

Länsstyrelsen skall särskilt skriftligen underrättas om sammanträde.

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinnes i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest *senast söckendagen före sammanträdet* kungörelse, innehåll-

(Föreslagen lydelse)¹

(kommunens anslagstavla) och, därest *kommunfullmäktige* så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock *översändas med posten till envar fullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas komma honom till handa* senast fyra dagar före sammanträdet.

Därjämte skall tillkännagivande om tid och ställe för sammanträde samt, därest *kommunfullmäktige* så bestämt, om de ärenden, som skola behandlas, införas i en eller flera ortstidningar senast en vecka före sammanträdet. Vid tjänstgöringsårets första sammanträde avgöres för detta år, i vilken eller vilka tidningar tillkännagivande skall införas. Därvid böra väljas sådana tidningar, som genom spridning inom olika grupper av kommunens medlemmar bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom. Har vid fattandet av beslut i ämnet förslag om tillkännagivandets införande i annan ortstidning än sådan, som omfattas av beslutet, varit under omröstning och därvid erhållit minst en tredjedel av de i omröstningen deltagandes röster, skall tillkännagivandet införas jämväl i denna tidning.

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinnes i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses,

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

lande uppgift som i sagda moment avses, anslagits å kommunens anslagstavla och delgivits envar stadsfullmäktig.

3 m o m. *Kungörelse må, i stället för att delgivas stadsfullmäktig inom tid, som sägs i 1 eller 2 mom., över-sändas till honom med posten så tidigt, att den kan antagas komma honom tillhanda inom samma tid.*

(Föreslagen lydelse)¹

anslagits å kommunens anslagstavla senast söckendagen före sammanträdet och sänts med posten till envar kommunfullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas ha kommit honom till handa inom samma tid.

15 a §.

Ha suppleanter för kommunfullmäktige utsetts och inträffar sådant hinder för kommunfullmäktig eller behörigen kallad suppleant, att han icke kan inställa sig vid sammanträde med kommunfullmäktige eller icke vidare kan tjänstgöra vid sammanträde, åligger det honom att utan dröjsmål underrätta kommunfullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring vid sammanträdet inkallar den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda. Är denne närvarande vid sammanträdet, inträder han utan särskild kallelse.

16 §.

Stadsfullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 17 § eller 67 § andra stycket sägs hindrad att delta i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke överstiger hälften av fullmäktiges hela an-

Kommunfullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften eller, om suppleanter för fullmäktige utsetts, flera än två tredjedelar av fullmäktige äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 17 § eller 67 § andra stycket sägs hindrad att delta i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att

¹ Den föreslagna lydelsen upptar utom beträffande 15 a § även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

tal, hinder för ärendets handläggande.

Vid *stadsfullmäktigs* sammanträde äger landshövdingen eller, vid hinder för honom, länsöverdirektören att vara tillstådes och delta i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer jämväl revisor, ändå att han icke är fullmäktig, vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

Borgarråd skall, ändå att han icke är *stadsfullmäktig*, närvara vid fullmäktiges sammanträden, där ej förfall, som godkännes av fullmäktige, föreligger, och äger därvid att delta i överläggningarna och framställa förslag samt få sin mening antecknad i protokollet men ej att delta i besluten.

Vill *stadsfullmäktig* till borgarråd framställa interpellation i ämne, som tillhör fullmäktiges handläggning, skall interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas *sist fem dagar* före det sammanträde, vid vilket den är avsedd att framställas. Fullmäktige besluta utan föregående överlägg-

(Föreslagen lydelse)¹

till följd därav antalet av de deltagande icke överstiger *nu föreskriven del* av fullmäktiges hela antal, hinder för ärendets handläggande.

Kommunfullmäktige bestämma det antal fullmäktige som skall vara närvarande, när interpellation besvaras.

18 §.²

Varje *stadsfullmäktig* äger en röst.

Varje *kommunfullmäktig* äger en röst.

Vid *sammanträde med kommunfullmäktige* äger revisor att vara tillstådes och delta i överläggningarna men ej i besluten, ändå att han icke är fullmäktig, vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

Borgarråd skall, ändå att han icke är *kommunfullmäktig*, närvara vid fullmäktiges sammanträden, där ej förfall, som godkännes av fullmäktige, föreligger, och äger därvid att delta i överläggningarna och framställa förslag samt få sin mening antecknad i protokollet men ej att delta i besluten.

24 §.

Vill *kommunfullmäktig* till borgarråd framställa interpellation i ämne, som tillhör fullmäktiges handläggning, skall interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas före det sammanträde, vid vilket den är avsedd att framställas. Fullmäktige besluta utan föregående överläggning, huru-

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1967: 783.

(Nuvarande lydelse)

ning, huruvida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras senast vid nästa sammanträde.

(Föreslagen lydelse)¹

vida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras senast vid nästa sammanträde.

28 §.

Stadsfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar.

Kommunfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar. *Suppleant för kommunfullmäktig äger utan hinder av sådant beslut rätt att närvara vid överläggningen.*

Ordföranden vakar — — — — — upplösa sammanträdet.

29 §.

1 m o m. *Stadsfullmäktige* må besluta, att till *stadsfullmäktig* skall enligt de grunder *stadsfullmäktige* bestämma utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

2 m o m. Efter *stadsfullmäktiges* bestämmande må till *stadsfullmäktig* utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Stadsfullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att

1 m o m.² *Kommunfullmäktige* må besluta, att till *kommunfullmäktig och suppleant* skall enligt de grunder *kommunfullmäktige* bestämma utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

2 m o m.² Efter *kommunfullmäktiges* bestämmande må till *kommunfullmäktig och suppleant* utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Kommunfullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1967: 316.

(Nuvarande lydelse)

utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Stadsfullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja *stadsfullmäktig*, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första—tredje styckena må *stadsfullmäktig*, som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för *staden*, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

(Föreslagen lydelse)¹

att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Kommunfullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja *kommunfullmäktig*, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första—tredje styckena må *kommunfullmäktig*, som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för *kommunen*, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

31 §.²

Stadskollegiet består av tolv ledamöter. Stadsfullmäktige välja bland sig ledamöterna i kollegiet samt lika många suppleanter för dem.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skola *stadsfullmäktige* tillika bestämma den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring, eller uppdraga åt *stadskollegiet* att bestämma denna ordning med iakttagande av de grunder *stadsfullmäktige* fastställa.

Kommunfullmäktige välja bland sig ledamöter och suppleanter i kommunstyrelsen till det antal fullmäktige bestämma. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skola *kommunfullmäktige* tillika bestämma den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring, eller uppdraga åt *kommunstyrelsen* att bestämma denna ordning med iakttagande av de grunder *kommunfullmäktige* fastställa.

47 §.

I *staden* skall finnas en drättselnämnd. Det tillkommer drättselnämnden:

a) att avgiva — — — — — andra stycket;

b) att föra *stadens* räkenskaper på sätt i 66 § sägs och taga den be-

I *kommunen* skall finnas en drättselnämnd. Det tillkommer drättselnämnden:

b) att föra *kommunens* räkenskaper på sätt i 66 § sägs och taga den

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1962: 155.

(Nuvarande lydelse)

fattning med *stadens* drätsel i övrigt, som kan vara föreskriven i det i 48 § angivna reglementet för drätsel-nämnden; samt

c) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av *stadsfullmäktige* eller *stadskollegiet* överlämnas till drätsel-nämnden.

Om ordförande ————— 50 §.

Övriga ledamöter i nämnden samt suppleanter för dem väljas av *stadsfullmäktige* till det antal, som fullmäktige bestämma, för en tid av *två år, räknade* från och med den 1 januari året efter det, då valet skett. I avseende å valbarhet, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 7 § är stadgat om *stadsfullmäktig* äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i *stadens* tjänst anställd befattningshavare, som är chef för något till kommunalförvaltningen hörande verk, utses till ledamot eller suppleant i drätsel-nämnden.

Beträffande drätsel-nämnden skall i övrigt vad i 31 § andra stycket, 33 § andra stycket och 37—43 §§ är föreskrivet med avseende å *stadskollegiet* äga motsvarande tillämpning. Suppleant äger även i annat fall än som avses i 38 § rätt att närvara vid nämndens sammanträden och skall alltid underrättas om tid för sammanträde.

(Föreslagen lydelse)¹

befattning med *kommunens* drätsel i övrigt, som kan vara föreskriven i det i 48 § angivna reglementet för drätsel-nämnden; samt

c) att i övrigt fullgöra de uppdrag, som av *kommunfullmäktige* eller *kommunstyrelsen* överlämnas till drätsel-nämnden.

Övriga ledamöter i nämnden samt suppleanter för dem väljas av *kommunfullmäktige* till det antal, som fullmäktige bestämma, för en tid av *ett år, räknat* från och med den 1 januari året efter det, då valet skett. I avseende å valbarhet, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 7 § är stadgat om *kommunfullmäktig* äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i *kommunens* tjänst anställd befattningshavare, som är chef för något till kommunalförvaltningen hörande verk, utses till ledamot eller suppleant i drätsel-nämnden.

Beträffande drätsel-nämnden skall i övrigt vad i 31 § andra stycket, 33 § andra stycket och 37—43 §§ är föreskrivet med avseende å *kommunstyrelsen* äga motsvarande tillämpning. Suppleant äger även i annat fall än som avses i 38 § rätt att närvara vid nämndens sammanträden och skall alltid underrättas om tid för sammanträde.

51 §.

1 m o m. Beträffande nämnd — — — särskilt föreskrivet.

Av *stadsfullmäktige* valda ledamö- Av *kommunfullmäktige* valda le-

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

lers och suppleanters tjänstgöringstid är *två år, räknade* från och med den 1 januari året efter det, då valet skett.

I avseende å valbarhet, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 7 § är stadgat om *stadsfullmäktig* äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i *stadens* tjänst anställd befattningshavare, som är chef för något till nämndens förvaltningsområde hörande verk, utses till ledamot eller suppleant i nämnden.

Vad i 31 § andra stycket, 33 § andra stycket och 37—43 §§ är föreskrivet med avseende å *stadskollegiet* skall äga motsvarande tillämpning.

Suppleant äger ————— för

(Föreslagen lydelse)¹

damöters och suppleanters tjänstgöringstid är *ett år, räknat* från och med den 1 januari året efter det, då valet skett.

I avseende å valbarhet, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 7 § är stadgat om *kommunfullmäktig* äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i *kommunens* tjänst anställd befattningshavare, som är chef för något till nämndens förvaltningsområde hörande verk, utses till ledamot eller suppleant i nämnden.

Vad i 31 § andra stycket, 33 § andra stycket och 37—43 §§ är föreskrivet med avseende å *kommunstyrelsen* skall äga motsvarande tillämpning.

sammanträde.

67 §.²

Av *stadsfullmäktige* skola *vartannat år* vid sammanträde, då val till befattningar inom kommunen eljest anställas, utses revisorer och revisorssuppleanter för granskning av *de två* nästföljande årens förvaltning.

Den, vilken såsom ledamot eller suppleant i *stadskollegiet* eller eljest är redovisningsskyldig till *staden*, eller sådan den redovisningsskyldige närstående, som sägs i 17 §, må icke vara revisor eller revisorssuppleant för granskning av förvaltning, som omfattas av redovisningsskyldigheten, ej heller deltaga i val

Av *kommunfullmäktige* skola *årligen* vid sammanträde, då val till befattningar inom kommunen eljest anställas, utses revisorer och revisorssuppleanter för granskning av *det* nästföljande årets förvaltning.

Den, vilken såsom ledamot eller suppleant i *kommunstyrelsen* eller eljest är redovisningsskyldig till *kommunen*, eller sådan den redovisningsskyldige närstående, som sägs i 17 §, må icke vara revisor eller revisorssuppleant för granskning av förvaltning, som omfattas av redovisningsskyldigheten, ej heller deltaga i

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1962: 155.

(Nuvarande lydelse)

av revisor eller revisorssuppleant för granskning av sådan förvaltning eller i beslut med anledning av granskningen.

Revisorerna äga att när som helst inventera de penningmedel och värdehandlingar, som *stadskollegiet* eller annan kommunal nämnd omhänderhar, samt taga del av räkenskaper och andra handlingar, som beröra förvaltningen.

Vad i 43 § sägs om ansvar och skadeståndsskyldighet för ledamot av *stadskollegiet* äger avseende jämväl å revisor.

Vad i 29 § 1 och 2 mom. stadgas om *stadsfullmäktig* skall äga motsvarande tillämpning med avseende å revisor.

(Föreslagen lydelse)¹

val av revisor eller revisorssuppleant för granskning av sådan förvaltning eller i beslut med anledning av granskningen.

Revisorerna äga att när som helst inventera de penningmedel och värdehandlingar, som *kommunstyrelsen* eller annan kommunal nämnd omhänderhar, samt taga del av räkenskaper och andra handlingar, som beröra förvaltningen.

Vad i 43 § sägs om ansvar och skadeståndsskyldighet för ledamot av *kommunstyrelsen* äger avseende jämväl å revisor.

Vad i 29 § 1 och 2 mom. stadgas om *kommunfullmäktig* skall äga motsvarande tillämpning med avseende å revisor.

1. Denna lag träder i kraft den 15 oktober 1970. De nya bestämmelserna tillämpas dock dessförinnan i fråga om val av fullmäktige.

2. Finnes till följd av beslut om höjning av antalet kommunfullmäktige för valperioden 1971—1973 ändring i valkretsindelningen böra ske, skall förordnande därom meddelas senast under juni 1970. Inom samma tid fastställs det antal fullmäktige som varje valkrets skall utse.

3. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i drätselnämnden, för ledamöter och suppleanter i nämnder beträffande vilka 51 § 1 mom. är tillämpligt samt för revisorer och revisorssuppleanter upphör vid utgången av år 1970.

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

3) Förslag

till

L a g

om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1961:436) om församlingsstyrelse,

dels att 17 § 3 mom. skall upphöra att gälla,

dels att 5 § 2 mom., 9—11 §§, 12 § 2 mom., 13 och 14 §§, 16 § 2 mom., 17 § 1—2 mom., 18 och 30 §§, 31 § 1 mom., 33 §, 36 § 3 mom., 37 §, 40 § 3 mom. samt 46 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas nya bestämmelser, 8 § 4 mom. samt 17 a och 32 a §§, av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

2 m o m. Församling med 1 000 invånare eller därunder äger uppdraga beslutanderätten åt kyrkofullmäktige. Förslag om upphävande av sådant beslut må ej väckas i kyrkofullmäktige förrän *fyra* år förflutit sedan fullmäktige trädde i verksamhet och skall, om det godkännes, tillämpas från utgången av det år, då allmänna fullmäktigval nästa gång förrättas.

2 m o m. Församling med 1 000 invånare eller därunder äger uppdraga beslutanderätten åt kyrkofullmäktige. Förslag om upphävande av sådant beslut må ej väckas i kyrkofullmäktige förrän *tre* år förflutit sedan fullmäktige trädde i verksamhet och skall, om det godkännes, tillämpas från utgången av det år, då allmänna fullmäktigval nästa gång förrättas.

8 §.

4 m o m. För kyrkofullmäktige skola utses suppleanter, om fullmäktige besluta det. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen under rättas.

Beslut enligt första stycket fattas av kyrkostämman, när kyrkofullmäktige första gången skola utses.

9 §.¹

Rösträtt vid val av kyrkofullmäktige tillkommer envar inom försam-

Rösträtt vid val av kyrkofullmäktige *och suppleanter* tillkommer en-

¹ Senaste lydelse 1968: 188.

(Nuvarande lydelse)

lingen mantalsskriven svensk medborgare, som är medlem av svenska kyrkan och som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbliva omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Den som är kyrkoskriven i icke-territoriell församling äger ej rösträtt vid val av kyrkofullmäktige i annan församling.

Om upprättande — — — — — kommunala vallagen.

(Föreslagen lydelse)

var inom församlingen mantalsskriven svensk medborgare, som är medlem av svenska kyrkan och som senast under nästföregående kalenderår uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbliva omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Den som är kyrkoskriven i icke-territoriell församling äger ej rösträtt vid val av kyrkofullmäktige *och suppleanter* i annan församling.

10 §.¹

Kyrkofullmäktige väljas bland de röstberättigade, som äro *boende* inom församlingen. Den som är omyndig kan ej väljas till fullmäktig.

Landshövding, länsöverdirektör, avdelningschef vid länsstyrelse och biskop må icke utses till kyrkofullmäktige.

Kommer kyrkofullmäktig efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara kyrkofullmäktig. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av fullmäktige.

Kyrkofullmäktige *och suppleanter* väljas bland de röstberättigade, som äro *bosatta* inom församlingen. Den som är omyndig kan ej väljas till fullmäktig *eller suppleant*.

Landshövding, länsöverdirektör, avdelningschef vid länsstyrelse och biskop må icke utses till kyrkofullmäktige *eller suppleanter*.

Kommer kyrkofullmäktig *eller suppleant* efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara kyrkofullmäktig *eller suppleant*. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av fullmäktige.

11 §.

Kyrkofullmäktige väljas för *fyra* år, räknade från och med den 1 ja-

Kyrkofullmäktige *och suppleanter* väljas för *tre* år, räknade från och

¹ Senaste lydelse 1968: 188.

(Nuvarande lydelse)

nuari året näst efter det, då valet skett. Där val sker första gången och icke äger rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall valet dock ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Om val av kyrkofullmäktige i anledning av ändring i ecklesiastik indelning är särskilt stadgat.

(Föreslagen lydelse)

med den 1 januari året näst efter det, då valet skett. Där val sker första gången och icke äger rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall valet dock ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Om val av kyrkofullmäktige och *suppleanter* i anledning av ändring i ecklesiastik indelning är särskilt stadgat.

12 §.

2 m o m. Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio fullmäktige med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje; att antalet fullmäktige för hela församlingen kan beräknas bli lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske; samt att valkretsarna såvitt möjligt sammanfalla med valkretsarna vid *kommunal- eller stadsfullmäktigval*.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den *fyraårsperiod*, som valet gäller, en fullmäktig för varje fullt tal, motsvarande det som erhålles, då församlingens för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela församlingen. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel

2 m o m. Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio fullmäktige med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje; att antalet fullmäktige för hela församlingen kan beräknas bli lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske; samt att valkretsarna såvitt möjligt sammanfalla med valkretsarna vid *val av kommunfullmäktige*.

I varje valkrets väljes, efter kretsens i mantalslängden upptagna befolkning för året näst före den *treårsperiod*, som valet gäller, en fullmäktig för varje fullt tal, motsvarande det som erhålles, då församlingens för samma år i mantalslängden upptagna folkmängd delas med antalet fullmäktige för hela församlingen. Därest det antal fullmäktige, som med tillämpning av denna regel skall

(Nuvarande lydelse)

skall utses, icke uppgår till det för församlingen bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

(Föreslagen lydelse)

utses, icke uppgår till det för församlingen bestämda antalet, skola för ernående av detta antal de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt den angivna regeln äro bestämmande för fullmäktiges antal inom valkretsarna, vara berättigade att var för sig i ordning efter överskottens storlek välja ytterligare en fullmäktig. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres företrädet genom lottning.

13 §.¹

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång samt när samtliga suppleanter för fullmäktig inkallats till ordinarie kyrkofullmäktige eller eljest avgått som suppleanter, stadgas i kommunala vallagen.

Beträffande församling — — — i ortstidningar.

14 §.

Kyrkofullmäktige välja — — — till domkapitlet.

För året näst efter det, då val av kyrkofullmäktige ägt rum, skall ordförande valet hållas i januari månad; dock skall ordförande valet hållas i december månad det år fullmäktig valet ägt rum, om val av församlingsdelegerade då skall ske. Intill dess ordförande blivit vald utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Vid sammanträde som under år, då allmänna val av kyrkofullmäktige ägt rum, hålles med de nyvalda fullmäktige utövas ordförandeskapet av den som valts till ordförande för nästkommande år. Intill dess valet förrättats utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett. I fråga om ordförandeskapet vid första sammanträdet med fullmäktige som valts i anledning av

¹ Senaste lydelse 1967: 799.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ändring i ecklesiastik indelning är särskilt stadgat.

Äro både ————— levnadsåren äldst.

16 §.

2 m o m. Vid sammanträde före utgången av juni ——— och förvaltning.

Vid sammanträde i ——— och inkomststat.

Vid sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar inom församlingen, vilka vid årets slut bliva lediga.

Vid sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar inom församlingen, vilka vid årets slut bliva lediga. *År då allmänna val av kyrkofullmäktige ägt rum förrättas valen av de nyvalda fullmäktige. Dessa förrätta även andra val, avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka enligt lag eller annan författning ankomma på fullmäktige.*

17 §.

1 m o m. Kungörelse om ——— vice ordföranden.

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av församlingen på lämplig plats anordnad anslagstavla (församlingens anslagstavla) och, därest kyrkofullmäktige så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock senast fyra dagar före sammanträdet *delgivas envar fullmäktig.*

Kungörelsen skall minst en vecka före sammanträdet anslås å en av församlingen på lämplig plats anordnad anslagstavla (församlingens anslagstavla) och, därest kyrkofullmäktige så beslutat, jämväl annorstädes. Kungörelsen skall ock *översändas med posten till envar fullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas komma honom till handa* senast fyra dagar före sammanträdet.

Därjämte skall ————— denna tidning.

Den omständigheten ——— sammanträdets hållande.

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinnes i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest *senast söckendagen*

2 m o m. Fordrar ärende så skyndsamt handläggning, att kungörande icke medhinnes i den ordning, som stadgas i 1 mom., må sammanträde för ärendets behandling ändock hållas, därest kungörelse, innehållande

(Nuvarande lydelse)

före sammanträdet kungörelse, innehållande uppgift som i sagda moment avses, anslagits å församlingens anslagstavla och delgivits envar kyrkofullmäktig.

3 m o m. Kungörelse må, i stället för att delgivas kyrkofullmäktig inom tid, som sägs i 1 eller 2 mom., översändas till honom med posten så tidigt, att den kan antagas komma honom tillhanda inom samma tid.

(Föreslagen lydelse)

uppgift som i sagda moment avses, anslagits å församlingens anslagstavla senast söckendagen före sammanträdet och sänts med posten till envar kyrkofullmäktig och suppleant så tidigt, att den kan antagas ha kommit honom till handa inom samma tid.

17 a §.

Ha suppleanter för kyrkofullmäktige utsetts och inträffar sådant hinder för kyrkofullmäktig eller behörigen kallad suppleant, att han icke kan inställa sig vid sammanträde med kyrkofullmäktige eller icke vidare kan tjänstgöra vid sammanträde, åligger det honom att utan dröjsmål underrätta kyrkofullmäktiges ordförande, som till tjänstgöring vid sammanträdet inkallar den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda. Är denne närvarande vid sammanträdet, inträder han utan särskild kallelse.

18 §.

Kyrkofullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av dem äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 19 § eller 77 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke

Kyrkofullmäktige må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften eller, om suppleanter för fullmäktige utsetts, flera än två tredjedelar av fullmäktige äro tillstädes. Är tillstädesvarande fullmäktig enligt vad i 19 § eller 77 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ären-

(Nuvarande lydelse)

överstiger *hälften* av fullmäktiges hela antal, hinder för ärendets handläggande.

(Föreslagen lydelse)

de, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke överstiger *nu föreskriven del* av fullmäktiges hela antal, hinder för ärendets handläggande.

Kyrkofullmäktige bestämma det antal fullmäktige som skall vara närvarande, när interpellation besvaras.

30 §.

Kyrkofullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar.

Kyrkofullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock må fullmäktige för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar. *Suppleant för kyrkofullmäktig äger utan hinder av sådant beslut rätt att närvara vid överläggningen.*

Ordföranden vakar — — — upplösa sammanträdet.

31 §.

1 m o m. Kyrkofullmäktige må besluta, att till kyrkofullmäktig skall enligt de grunder kyrkofullmäktige bestämma utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

Efter kyrkofullmäktiges bestämmande må till kyrkofullmäktig jämväl utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

1 m o m.¹ Kyrkofullmäktige må besluta, att till kyrkofullmäktig *och suppleant* skall enligt de grunder kyrkofullmäktige bestämma utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter.

Efter kyrkofullmäktiges bestämmande må till kyrkofullmäktig *och suppleant* jämväl utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

¹ Senaste lydelse 1962: 157.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

32 a §.

För fullmäktige i kyrklig samfällighet skola utses suppleanter, om fullmäktige besluta det. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Beslut enligt första stycket fattas av Konungen, när kyrkofullmäktige första gången skola utses.

33 §.

Beträffande fullmäktige i kyrklig samfällighet skall i övrigt vad i 9—31 §§ är stadgat med avseende å fullmäktige i församling äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

a) Vid val — — — — — i kyrkoarkiv.

Beträffande fullmäktige och suppleanter i kyrklig samfällighet skall i övrigt vad i 9—31 §§ är stadgat med avseende å fullmäktige i församling äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

36 §.

3 m o m. Ordförande och vice ordförande utses för *fyra* kalenderår. Avgår den valde under uppdragstiden, utses i hans ställe annan för den återstående delen av samma tid.

Underrättelse om — — — — — till domkapitlet.

3 m o m. Ordförande och vice ordförande utses för *tre* kalenderår. Avgår den valde under uppdragstiden, utses i hans ställe annan för den återstående delen av samma tid.

37 §.

Beträffande kyrkostämma skall vad i 15 §, 16 § 2 mom., 17 § 1 mom. samt 19—30 §§ är stadgat med avseende å kyrkofullmäktige och deras sammanträden äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

a) Vad som — — — omröstning röstat.

Beträffande kyrkostämma skall vad i 15 §, 16 § 2 mom. *första och andra styckena samt tredje stycket första punkten*, 17 § 1 mom. samt 19—30 §§ är stadgat med avseende å kyrkofullmäktige och deras sammanträden äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av följande särskilda bestämmelser.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

40 §.

3 m o m. Församlingsdelegerade och suppleanter väljas för *fyra* år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige förrättats. Där val sker första gången och icke äger rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall valet dock ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Valet förrättas i december månad näst före ingången av det år, då tjänstgöringstiden börjar. *Då valet förrättas av kyrkofullmäktige samma år allmänna val av fullmäktige ägt rum, utövas ordförandeskapet i de nyvalda fullmäktige intill dess ordförande blivit vald av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.*

Avgår församlingsdelegerad — — — den avgångne.

46 §.

Ledamöter och suppleanter i kyrkorådet, vilka avses i 44 § 2 mom., väljas för *fyra* år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, *då valet skett. Valet skall förrättas i december månad året näst efter det*, då allmänna val av kyrkofullmäktige ägt rum.

Avgår ledamot, — — — av tjänstgöringstiden.

3 m o m. Församlingsdelegerade och suppleanter väljas för *tre* år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige förrättats. Där val sker första gången och icke äger rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall valet dock ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Valet förrättas *före utgången av december månad näst före ingången av det år, då tjänstgöringstiden börjar. År då allmänna val av kyrkofullmäktige ägt rum förrättas valet, om kyrkofullmäktige finnas i församlingen, av de nyvalda fullmäktige vid sammanträde som avses i 16 § 2 mom. tredje stycket.*

Ledamöter och suppleanter i kyrkorådet, vilka avses i 44 § 2 mom., väljas för *tre* år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige ägt rum.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970 och i fråga om sammanträde med de år 1970 valda fullmäktige.

2. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i kyrkoråd och för kyrkvårdar upphör vid utgången av år 1970.

3. Församling och kyrklig samfällighet får bestämma att löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i nämnd som avses i 57 § 2 mom. skall upphöra vid utgången av år 1970.

4) Förslag

till

Lag

om ändring i landstingslagen (1954: 319)

Härigenom förordnas, att 8, 19, 25, 27 och 44 §§ landstingslagen (1954: 319) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.¹

Landstingsmän och suppleanter väljas bland de röstberättigade, som äro *boende* inom landstingskommunen. Den som är omyndig kan ej väljas till landstingsman eller suppleant.

Landstingsmän och suppleanter väljas bland de röstberättigade, som äro *bosatta* inom landstingskommunen. Den som är omyndig kan ej väljas till landstingsman eller suppleant.

Landshövding och ———— eller suppleant.

Kommer landstingsman ———— sitt uppdrag.

Den som ———— av landstinget.

19 §.¹

Landstinget sammanträder ———— för mötet.

Vid sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar inom landstingskommunen, vilka vid årets slut bliva lediga. Är då allmänna val av landstingsmän ägt rum förrättas valen av det nyvalda landstinget. Detta förrättar även andra val, avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka enligt lag eller annan författning ankomma på landsting.

Landstinget eller ———— annan sammanträdesort.

¹ Senaste lydelse 1969:214 (jfr 1969: 217).

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

25 §.¹

Landstinget utser bland tingets ledamöter en ordförande och en vice ordförande för en tid av högst ett år.

Upphör under — — — — — vice

Landstinget utser *varje år för nästkommande kalenderår* bland tingets ledamöter en ordförande och en vice ordförande.

Vid sammanträde som under år, då allmänna val av landstingsmän ägt rum, hålles med det nyvalda landstinget utövas ordförandeskapet av den som valts till ordförande för nästkommande år. Intill dess valet förrättats utövas ordförandeskapet av den som landstinget därtill särskilt utsett.

27 §.

Landstinget må — — — ärendets handläggande.

Landstinget bestämmer det antal landstingsmän som skall vara närvarande, när interpellation besvaras.

44 §.²

Ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet väljas för *fyra* år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, *då valet skett. Valet skall förrättats vid landstingsmöte året näst efter det, då allmänna val av landstingsmän ägt rum.*

Avgår ledamot — — — av tjänstgöringstiden.

Ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet väljas för *tre* år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, *då allmänna val av landstingsmän ägt rum.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970 och i fråga om sammanträde med det år 1970 valda landstinget.

2. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskott och för ledamöter och suppleanter i annan nämnd, vilka på grund av föreskrift i lag eller annan författning valts enligt 44 § första stycket, upphör vid utgången av år 1970.

3. Landstingskommun får bestämma att löpande tjänstgöringstider för

¹ Senaste lydelse 1965: 103.

² Senaste lydelse 1968: 186.

ledamöter och suppleanter i nämnd som avses i 54 § andra stycket skall upphöra vid utgången av år 1970.

4. Ordförandeskapet vid sammanträde med det år 1970 i Stockholms län valda landstinget utövas, innan ordförande blivit vald, av den som därtill utsetts av fullmäktige i kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor.

5) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1957:281) om kommunalförbund

Härigenom förordnas, att 5 §, 8 § 1 och 4 mom. samt 9, 12 och 13 §§ lagen (1957: 281) om kommunalförbund skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)¹

5 §.

Vad i 7 § tredje och fjärde styckena, 11 § första och tredje styckena, 12 § samt 14—28 §§ kommunallagen är stadgat om *kommuns fullmäktige* skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds fullmäktige.

Vad i 7 § tredje och fjärde styckena, 11 § första och tredje styckena, 12, 14 samt 15—28 §§ kommunallagen är stadgat om *kommunfullmäktige* skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds fullmäktige.

8 §.

1 m o m. Förbundsfullmäktige väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna kommunalval ägt rum, eller, där landstingskommun ingår i förbundet, från och med den 1 januari det därpå följande året.

Val av fullmäktige förrättas i december månad näst före ingången av det år, då fullmäktiges tjänstgöringstid börjar, dock att, där landstingskommun ingår i förbundet, valet må äga rum tidigare under året.

1 m o m.² Förbundsfullmäktige väljas för tre år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna kommunalval ägt rum.

Val av förbundsfullmäktige förrättas vid sammanträde som avses i 13 § fjärde stycket kommunallagen av de nyvalda kommunfullmäktige eller, om valet förrättas av landsting, vid sammanträde som avses i 19 § andra stycket landstingslagen av det nyvalda landstinget.

Skall val av förbundsfullmäktige ske i december månad det år all-

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1968: 187.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)¹

männa kommunalval ägt rum, skola förbundsfullmäktige väljas av de vid kommunalvalet utsedda ledamöterna av förbundsmedlems fullmäktige. Det ankommer på kommuns fullmäktige att utse en av de nyvalda ledamöterna av kommunens fullmäktige att utfärda kungörelse om sammanträde för val av förbundsfullmäktige och att där föra ordet.

4 m o m. För året näst efter det, då val av fullmäktige i förbundet ägt rum, skall val av ordförande och vice ordförande i fullmäktige hållas vid fullmäktiges första sammanträde och ordförandeskapet intill dess utövas av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

4 m o m. Vid sammanträde som under år, då val av fullmäktige i förbundet ägt rum, hålles med de nyvalda fullmäktige utövas ordförandeskapet av den som valts till ordförande för nästkommande år. Intill dess valet förrättats utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Då val ————— ägt rum.

9 §.

Sammanträden skola ——— det nödigt.

Vid sammanträde före ——— och förvaltning.

Vid sammanträde i ——— och inkomststat.

Vid sammanträde i december månad förrättas val till de befattningar inom förbundet, vilka vid årets slut bliva lediga.

Vid sammanträde före utgången av december månad förrättas val till de befattningar inom förbundet, vilka vid årets slut bliva lediga. År då val av förbundsfullmäktige ägt rum förrättas valen av de nyvalda fullmäktige. Dessa förrätta även andra val, avseende tid efter utgången av nämnda år, vilka enligt lag eller annan författning ankomma på fullmäktige.

12 §.

Där ej annat är särskilt föreskrivet, skall vad i 30 §, 31 § första stycket första punkten och andra

Där ej annat är särskilt föreskrivet, skall vad i 30 §, 31 § första stycket första punkten och andra

¹ Den föreslagna lydelsen upptar utom beträffande 8 § 4 mom. och 9 § även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

(Nuvarande lydelse)

stycket, 32 §, 33 § första stycket första punkten och andra stycket samt 34—46 §§ kommunallagen är stadgat om *kommuns styrelse* och övriga nämnder m. m. äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder m. m.

(Föreslagen lydelse)¹

samt 32—46 §§ kommunallagen är stadgat om *kommunstyrelse* och övriga nämnder m. m. äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder m. m.

13 §.

Val av ledamöter och suppleanter i förbundets styrelse skall, där ej annat är särskilt stadgat, förrättas i december månad året näst efter det, då val av fullmäktige i förbundet ägt rum.

I nybildat förbund skall val, som i första stycket sägs, äga rum vid förbundsfullmäktiges första sammanträde, och skall valet, där ej annat är särskilt stadgat, avse tiden från valets förrättande till ingången av det år, då nästa tjänstgöringstid för ledamöter och suppleanter börjar.

I nybildat förbund skall val av ledamöter och suppleanter i förbundets styrelse äga rum vid förbundsfullmäktiges första sammanträde, och skall valet, där ej annat är särskilt stadgat, avse tiden från valets förrättande till ingången av det år, då nästa tjänstgöringstid för ledamöter och suppleanter börjar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970 och i fråga om sammanträde med de år 1970 valda fullmäktige.

2. Löpande tjänstgöringstider för fullmäktige i kommunalförbund i vilket landstingskommun ingår samt för ledamöter och suppleanter i kommunalförbunds styrelse upphör vid utgången av år 1970.

3. Kommunalförbund får bestämma att löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i sådana nämnder, som tillsatts med stöd av 12 § jämförd med 44 § andra stycket kommunallagen (1953: 753), skall upphöra vid utgången av år 1970.

¹ Den föreslagna lydelsen upptar utom beträffande 13 § även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

6) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1919:293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning**

Härigenom förordnas, att 14, 18, 38 och 41 §§ lagen (1919: 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)¹*14 §.²

Fullmäktige i kommun, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, skola företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade kommunen, om Konungen ej bestämmer annat enligt 19 §.

Vidkommande sådan kommun äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga *fullmäktiges* uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val *till fullmäktige* verkställas för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. Där sådant förordnande meddelats åligger det länsstyrelsen att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag *och fullmäktiges antal* är särskilt stadgat, bestämma vilken dag valet skall äga rum *och huru många fullmäktige skola utses* även-

Kommunfullmäktige i kommun, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, skola företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade kommunen, om Konungen ej bestämmer annat enligt 19 §.

Vidkommande sådan kommun äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga *kommunfullmäktiges och, om suppleanter för fullmäktige utsetts, suppleanternas* uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val verkställas för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. Där sådant förordnande meddelats åligger det länsstyrelsen att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag är särskilt stadgat, bestämma vilken dag valet skall äga rum även som förordna per-

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1965: 595.

(Nuvarande lydelse)

som förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts. Länsstyrelsen äger i samband därmed förordna om kommunens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande.

Beträffande kommun, som ovan sägs, äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, ock förordna, att uppdragen för ledamöter och suppleanter i *kommunens styrelse* och övriga nämnder eller i någon eller några av dem skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val dessförinnan verkställas av de nya fullmäktige för tiden till utgången av löpande tjänstgöringstider.

(Föreslagen lydelse)¹

son att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts. Länsstyrelsen äger i samband därmed förordna om kommunens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande.

Beträffande kommun, som ovan sägs, äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, ock förordna, att uppdragen för ledamöter och suppleanter i *kommunstyrelsen* och *kommunens* övriga nämnder eller i någon eller några av dem skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val dessförinnan verkställas av de nya fullmäktige för tiden till utgången av löpande tjänstgöringstider.

18 §.²

I nybildad kommun skall val av *fullmäktige* förrättas så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i kraft. Om valet icke skall äga rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall det ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Det åligger länsstyrelsen att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag *och fullmäktiges antal* är särskilt stadgat, bestämma

I nybildad kommun skall val av *kommunfullmäktige och, om suppleanter skola utses, val av suppleanter* förrättas så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i kraft. Om valet icke skall äga rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall det ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Det åligger länsstyrelsen att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag är särskilt stadgat, bestämma vilken dag val av fullmäk-

¹ Den föreslagna lydelsen upptar även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1965: 595.

(Nuvarande lydelse)

vilken dag val av fullmäktige skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses ävensom förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts. Länsstyrelsen äger att i samband därmed förordna om kommunens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande.

Länsstyrelsen skall ————— fullmäktige valda.

I nybildad kommun skola fullmäktige innan indelningsändringen träder i kraft förrätta val av *kommunens styrelse* och nämnder.

I fråga om beräkandet av tjänstgöringstid för fullmäktige i nybildad kommun skall så anses, som om tjänstgöringstiden börjat först med ingången av nästföljande året.

Valnämnd, som — — — av indelningsändringen.

(Föreslagen lydelse)¹

tige och, om *suppleanter skola utses, val av suppleanter* skall äga rum ävensom förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts. Länsstyrelsen äger att i samband därmed förordna om kommunens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande.

I nybildad kommun skola *kommunfullmäktige* innan indelningsändringen träder i kraft förrätta val av *kommunstyrelse* och nämnder.

I fråga om beräkandet av tjänstgöringstid för fullmäktige och *suppleanter* i nybildad kommun skall så anses, som om tjänstgöringstiden börjat först med ingången av nästföljande året.

38 §.²

Vid ändring — — — församlings beslutanderätt.

Är i församling, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, beslutanderätten överlåten åt kyrkofullmäktige skola dessa företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade församlingen. *För sådan församling äga bestämmelserna i 14 § andra stycket motsvarande tillämpning.* Väljas nya fullmäktige, övertaga de omedelbart efter valet de uppgifter som tillkomma dem.

Är i församling, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, beslutanderätten överlåten åt kyrkofullmäktige skola dessa företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade församlingen. *I fråga om sådan församling äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga fullmäktiges och, om suppleanter för fullmäktige utsetts, suppleanters uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen trä-*

¹ Den föreslagna lydelsen upptar utom beträffande 38 § även ändring som föreslagits i prop. 1969: 63.

² Senaste lydelse 1965: 595.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

der i kraft, samt nytt val verkställas för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. Där sådant förordnande meddelats åligger det länsstyrelsen att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, bestämma vilken dag valet skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses ävensom förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts. Länsstyrelsen beslutar samtidigt om suppleanter för fullmäktige skola utses. Länsstyrelsen äger i samband med beslut som nu sagts förordna om församlingens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande. Väljas nya fullmäktige, övertaga de omedelbart efter valet de uppgifter som tillkomma dem.

Beträffande församling, — — — av indelningsändringen.

41 §.¹

I nybildad församling, där beslutanderätten skall överlätas åt kyrkofullmäktige, skall val av fullmäktige förrättas så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i kraft. Om valet icke skall äga rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall det ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång

I nybildad församling, där beslutanderätten skall överlätas åt kyrkofullmäktige, skall val av fullmäktige och, om suppleanter skola utses, val av suppleanter förrättas så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i kraft. Om valet icke skall äga rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall det ej avse längre tid än till utgången av

¹ Senaste lydelse 1965: 595.

(Nuvarande lydelse)

skola äga rum. Bildas ny församling av församlingar som utgöra samfällighet med uppgift att handha alla ekonomiska församlingsangelägenheter, äger Konungen förordna att samfällighetens fullmäktige skola vara fullmäktige i den nybildade församlingen.

Om annat — — — — — kyrkoherde tillträtt.

För val av fullmäktige i nybildad församling åligger det länsstyrelsen att inom tid som i andra stycket sägs, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, bestämma vilken dag *val av fullmäktige* skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses. Länsstyrelsen äger att i samband *därmed* förordna om församlingens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande.

I nybildad församling må — — — — — dylikt val.

I fråga om beräkningstiden för fullmäktige samt ledamöter och suppleanter i kyrkoråd och övriga nämnder i nybildad församling skall så anses, som om tjänstgöringstiden börjat först med ingången av nästföljande året.

Fullmäktige skola — — — — — av indelningsändringen.

(Föreslagen lydelse)

det år, då sådana allmänna val näst gång skola äga rum. Bildas ny församling av församlingar som utgöra samfällighet med uppgift att handha alla ekonomiska församlingsangelägenheter, äger Konungen förordna att samfällighetens fullmäktige skola vara fullmäktige i den nybildade församlingen.

För val av fullmäktige *och*, om *suppleanter skola utses*, *val av suppleanter* i nybildad församling åligger det länsstyrelsen att inom tid som i andra stycket sägs, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, bestämma vilken dag *valet* skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses. *Länsstyrelsen beslutar samtidigt om suppleanter för fullmäktige skola utses*. Länsstyrelsen äger att i samband *med beslut som nu sagts* förordna om församlingens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande.

I fråga om beräkningstiden för fullmäktige *och suppleanter* samt ledamöter och suppleanter i kyrkoråd och övriga nämnder i nybildad församling skall så anses, som om tjänstgöringstiden börjat först med ingången av nästföljande året.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970.

7) Förslag

till

L a g**om ändring i lagen (1964: 320) om polisnämnder**

Härigenom förordnas, att 4, 7 och 9 §§ lagen (1964: 320) om polisnämnder skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

4 §.

Ombud och suppleanter för dem väljas av *kommunens fullmäktige*. Val om ombud förrättas sist den 15 november året näst efter det, då allmänna val av fullmäktige ägt rum. Vid valet skall bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

Ombud och suppleanter för dem väljas av *kommunfullmäktige*. Vid valet skall bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

7 §.

Ombud och suppleanter för dem väljas för *fyra* år, räknade från och med den 16 november det år valet skett. Avgår ombud före utgången av *denna tid*, inkallas den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen bör inträda. Finnes ej suppleant, som kan inträda, sker nytt val av ombud och suppleant för återstående del av den avgångnes tjänstgöringstid.

Ombud och suppleanter för dem väljas för *tre* år, räknade från och med den *dag* valet skett. Val förrättas det år, då allmänna val av *kommunfullmäktige äga rum, av de nyvalda fullmäktige vid sammanträde som avses i 13 § fjärde stycket kommunallagen*. Avgår ombud före utgången av *den tid för vilken han valts*, inkallas den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen bör inträda. Finnes ej suppleant, som kan inträda, sker nytt val av ombud och suppleant för återstående del av den avgångnes tjänstgöringstid.

Länsstyrelsen skall ————— och postadress.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

9 §.

Ledamöter och suppleanter i polisenämnd väljas för *fyra* år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då *valet skett. Valet förrättas i december månad året näst efter det, då* allmänna val av *fullmäktige* ägt rum.

Skola ledamöterna ————— varje kommun.

Polisenämnden bestämmer ————— den avgångne.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. Val enligt de nya bestämmelserna sker dock första gången år 1970. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i polisenämnd upphör vid utgången av år 1970 samt för ombud och suppleanter när nytt val av ombud och suppleanter förrättats.

8) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1954:579) om nykterhetsvård

Härigenom förordnas, att 8 § 3 mom. och 9 § lagen (1954:579) om nykterhetsvård skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

3 m o m. I fråga om organisationen av nykterhetsvården i Stockholm skola gälla de särskilda bestämmelser som efter förslag av *stadsfullmäktige* fastställas av Konungen.

Kan i annan kommun organisationen icke lämpligen anordnas efter vad i lagen sägs, äger Konungen på framställning av *kommunens fullmäktige* medgiva undantag.

3 m o m.¹ I fråga om organisationen av nykterhetsvården i Stockholm skola gälla de särskilda bestämmelser som efter förslag av *kommunfullmäktige* fastställas av Konungen.

Kan i annan kommun organisationen icke lämpligen anordnas efter vad i lagen sägs, äger Konungen på framställning av *kommunfullmäktige* medgiva undantag.

9 §.²

Länsnykterhetsnämnden skall ha följande sammansättning:

två ledamöter, utsedda av socialstyrelsen, av vilka den ene tillika är ordförande och den andre skall vara läkare,

en ledamot, utsedd av länsstyrelsen, samt

två ledamöter, utsedda av landstinget; dock skall i län, som omfattar två landsting, vardera landstinget utse en ledamot samt i *annat län än Stockholms län*, som omfattar en *stad*, vilken icke deltagar i landsting,

Länsnykterhetsnämnden skall ha följande sammansättning:

två ledamöter, utsedda av socialstyrelsen, av vilka den ene tillika är ordförande och den andre skall vara läkare,

en ledamot, utsedd av länsstyrelsen, samt

två ledamöter, utsedda av landstinget; dock skall i län, som omfattar två landsting, vardera landstinget utse en ledamot samt i län, som omfattar en *kommun*, vilken icke deltagar i landsting, landstinget utse en

¹ Senaste lydelse 1964: 779.

² Senaste lydelse 1967: 790.

(Nuvarande lydelse)

landstinget utse en ledamot och stadsfullmäktige i den staden en ledamot.

I län, som omfattar två städer, vilka ej deltaga i landsting, skola, utöver de av socialstyrelsen och länsstyrelsen utsedda ledamöterna, utses tre ledamöter, av vilka landstinget utser en och vardera staden en ledamot.

För varje — — — — — en suppleant.

Ledamöter och suppleanter utses bland — — — motsvarande tillämpning.

Ledamöter och suppleanter utses för två kalenderår. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, utses ersättare för den tid, som återstår för den avgångne.

(Föreslagen lydelse)

ledamot och kommunfullmäktige i den kommunen en ledamot.

Ledamöter och suppleanter utses för tre år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då allmänna val av landstingsmän och kommunfullmäktige ägt rum. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, utses ersättare för den tid, som återstår för den avgångne.

Närmare bestämmelser — — — av Konungen.

Angående bestridandet — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock redan dessförinnan i fråga om utseende av ledamöter och suppleanter i länsnykterhetsnämnd för tid efter utgången av år 1970. Löpan- de tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i länsnykterhetsnämnd upphör vid utgången av år 1970.

9) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1964:731) om trafiknämnder

Härigenom förordnas, att 3 och 4 §§ lagen (1964:731) om trafiknämnder skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Valbar till ledamot eller suppleant i trafiknämnd är envar svensk medborgare som är bosatt inom polisdistriktet och har uppnått tjugotre års ålder samt ej är omyndig eller i konkurstillstånd.

Valbar till ledamot eller suppleant i trafiknämnd är envar svensk medborgare som är bosatt inom polisdistriktet och har uppnått tjugotre års ålder samt ej är omyndig.

Till ledamot ————— och trafikreglering.

Kommer ledamot ————— sitt uppdrag.

Har kommun ————— från uppdraget.

Den som ————— väljande myndigheten.

4 §.

Ledamöter och suppleanter i trafiknämnd väljas för *fyra* år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då *valet skett. Valet skall förättas i december månad året näst efter det, då* allmänna val av *fullmäktige* ägt rum.

Ledamöter och suppleanter i trafiknämnd väljas för *tre* år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då allmänna val av *kommunfullmäktige* ägt rum.

Avgår ledamot ————— denna tid.

Sker ändring ————— till trafiknämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock redan dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i trafiknämnd upphör vid utgången av år 1970.

10) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker

Härigenom förordnas, att 12—14 §§ lagen (1955:416) om sparbanker skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.¹

Huvudman skall — — — sparbankens verksamhetsområde.

Huvudman må — — — — — annan sparbank.

Huvudman, som enligt stadgandet i 13 § tillsättes av *stadsfullmäktige*, *kommunalfullmäktige* eller landsting, må ej heller vara tjänsteman eller styrelseledamot i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

Huvudman, som enligt stadgandet i 13 § tillsättes av *kommunfullmäktige* eller landsting, må ej heller vara tjänsteman eller styrelseledamot i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

13 §.

Av antalet huvudmän skall hälften väljas, i enlighet med närmare stadganden i reglementet, av *fullmäktige* i de *städer*, *köpingar* och *landskommuner*, som ingå i sparbankens verksamhetsområde, eller av landsting. Återstoden utses av huvudmännen själva, vid senare huvudmannaval än det, som förrättas i samband med sparbankens bildande, bland insättare i sparbanken, som vid utgången av kalenderåret närmast före huvudmannavalet haft ett tillgodohavande i sparbanken av

Av antalet huvudmän skall hälften väljas, i enlighet med närmare stadganden i reglementet, av *kommunfullmäktige* i de *kommuner*, som ingå i sparbankens verksamhetsområde, eller av landsting. Återstoden utses av huvudmännen själva, vid senare huvudmannaval än det, som förrättas i samband med sparbankens bildande, bland insättare i sparbanken, som vid utgången av kalenderåret närmast före huvudmannavalet haft ett tillgodohavande i sparbanken av minst etthundra kronor;

¹ Senaste lydelse 1962: 234.

(Nuvarande lydelse)

minst etthundra kronor; huvudman, som står i tur att avgå, äger ej deltaga i valet för besättande av hans egen plats.

Stadsfullmäktiges, kommunalfullmäktiges och landstings val av huvudmän skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant val är särskilt stadgat.

(Föreslagen lydelse)

huvudman, som står i tur att avgå, äger ej deltaga i valet för besättande av hans egen plats.

Kommunfullmäktiges och landstings val av huvudmän skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant val är särskilt stadgat.

14 §.

Huvudman skall utses för *fyra* år, dock att vid det första huvudmannavalet inom sparbanken mandattiderna skola i den mån så erfordras för att åstadkomma successiva nyval sättas kortare än som nyss sagts. Därest huvudman avgår eller avlider innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända eller hinder för honom att vara huvudman uppkommer enligt 12 §, skall fyllnadsval för den återstående delen av mandattiden anställas så snart kan ske.

Huvudman skall utses för *tre* år, dock att vid det första huvudmannavalet inom sparbanken mandattiderna skola i den mån så erfordras för att åstadkomma successiva nyval sättas kortare än som nyss sagts. Därest huvudman avgår eller avlider innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända eller hinder för honom att vara huvudman uppkommer enligt 12 §, skall fyllnadsval för den återstående delen av mandattiden anställas så snart kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock redan dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970.

11) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1919: 240) om fondkommissionsrörelse
och fondbörsverksamhet

Härigenom förordnas, att 31 och 56 §§ lagen (1919: 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

31 §.

För fondbörs skall finnas en styrelse, vars ordförande jämte suppleant för honom utses av Konungen. Övriga ledamöter i styrelsen väljas till en fjärdedel av de bankaktiebolag, som äro medlemmar av fondbörsen, till en fjärdedel av övriga börsmedlemmar, till en fjärdedel av *stadsfullmäktige* i den *stad*, där börsen hålles, och till den återstående fjärdedelen av den handelskammare, inom vars distrikt nämnda *stad* är belägen. Envar av de fyra valkorporationerna utser därjämte suppleanter för de av densamma valda ledamöterna till lika antal som dessa.

Ordförande, ledamöter och suppleanter utses för en tid av högst *två* år. Avgår någon, innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända, utses efterträdare för den återstående tiden.

Har Konungen — — — av börsmedlemmarna.

56 §.

I *stad*, där fondbörs finnes, vars börsordning blivit jämlikt denna lag

För fondbörs skall finnas en styrelse, vars ordförande jämte suppleant för honom utses av Konungen. Övriga ledamöter i styrelsen väljas till en fjärdedel av de bankaktiebolag, som äro medlemmar av fondbörsen, till en fjärdedel av övriga börsmedlemmar, till en fjärdedel av *kommunfullmäktige* i den *kommun*, där börsen hålles, och till den återstående fjärdedelen av den handelskammare, inom vars distrikt nämnda *kommun* är belägen. Envar av de fyra valkorporationerna utser därjämte suppleanter för de av densamma valda ledamöterna till lika antal som dessa.

Ordförande, ledamöter och suppleanter utses för en tid av högst *tre* år. Avgår någon, innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända, utses efterträdare för den återstående tiden.

I *kommun*, där fondbörs finnes, vars börsordning blivit jämlikt den-

(Nuvarande lydelse)

av Konungen fastställd, skola de åligganden beträffande försäljning å offentlig auktion av fondpapper, som enligt särskilda författningar tillkomma av *stadens* handels- och sjöfartsnämnd utsedd mäklare, ombesörjas av person, som fondbörsens styrelse därtill förordnar.

(Föreslagen lydelse)

na lag av Konungen fastställd, skola de åligganden beträffande försäljning å offentlig auktion av fondpapper, som enligt särskilda författningar tillkomma av *kommunens* handels- och sjöfartsnämnd utsedd mäklare, ombesörjas av person, som fondbörsens styrelse därtill förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock redan dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1970.

12) Förslag

till

L a g**om ändring i skollagen (1962: 319)**

Härigenom förordnas i fråga om skollagen (1962: 319)¹,
dels att i 18 och 53 §§ ordet »stad» skall bytas ut mot »kommun»,
dels att 22 § skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***22 §.²**

Länsskolnämnd utgöres av nio för fyra år utsedda ledamöter, som äro bosatta inom länet. Av ledamöterna utses två av Konungen, varav en bland företrädare för arbetsgivare och en bland företrädare för arbetstagare inom länet, samt en av skolöverstyrelsen, en av länsstyrelsen och fem av landstinget. Finnas inom länet två landstingskommuner, utser vardera landstinget två ledamöter och landstingen i samråd en ledamot. Omfattar länet stad, som icke tillhör landstingskommun, utses tre ledamöter av landstinget och två ledamöter av fullmäktige i staden.

Länsskolnämnd utgöres av nio ledamöter, som äro bosatta inom länet och som utses för tre år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då allmänna val av landstingsmän och kommunfullmäktige ägt rum. Av ledamöterna utses två av Konungen, varav en bland företrädare för arbetsgivare och en bland företrädare för arbetstagare inom länet, samt en av skolöverstyrelsen, en av länsstyrelsen och fem av landstinget. Finnas inom länet två landstingskommuner, utser vardera landstinget två ledamöter och landstingen i samråd en ledamot. Omfattar länet kommun, som icke tillhör landstingskommun, utses tre ledamöter av landstinget och två ledamöter av kommunfullmäktige.

Av ledamöterna av länsskolnämnden för Stockholms län utses dock en av länsstyrelsen, fyra av stadsfullmäktige i Stockholm och fyra av Stockholms läns landsting.

De ledamöter, ————— angivna villkor.

För varje ————— en suppleant.

¹ Senaste lydelse av 53 § 1965: 247.

² Senaste lydelse 1967: 800.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock redan dessförinnan i fråga om utseende av ledamöter och suppleanter i länsskolnämnd för tid efter utgången av år 1970. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i länsskolnämnd upphör vid utgången av år 1970.

13) Förslag

till

Lag

om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521)

Härigenom förordnas, att 74 § rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

74 §.¹

Den i 13 § angivna rådgivande nämnden skall bestå av två av länsstyrelsen utsedda ledamöter, den ene tillika ordförande, två av landstinget valda ledamöter och en ledamot som utses av länsnykterhetsnämnden. I Stockholms län utser dessutom nykterhetsnämnden i Stockholm en ledamot. Finnes inom ett län mer än ett landsting eller finnes där *stad* som icke deltagar i landsting, utser varje landsting så ock *stad* som nu sagts vardera två ledamöter.

Den i 13 § angivna rådgivande nämnden skall bestå av två av länsstyrelsen utsedda ledamöter, den ene tillika ordförande, två av landstinget valda ledamöter och en ledamot som utses av länsnykterhetsnämnden. I Stockholms län utser dessutom nykterhetsnämnden i Stockholm en ledamot. Finnes inom ett län mer än ett landsting eller finnes där *kommun* som icke deltagar i landsting, utser varje landsting så ock *kommun* som nu sagts vardera två ledamöter.

För varje ————— en suppleant.

Ledamöter och suppleanter utses bland ——— rådgivande nämnd.

Ledamöter och suppleanter utses för *fyra kalenderår*. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, utses ersättare för den tid som skulle hava återstått för den avgångne.

Ledamöter och suppleanter utses för *tre år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då allmänna val av landstingsmän och kommunfullmäktige ägt rum*. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, utses ersättare för den tid som skulle hava återstått för den avgångne.

Ledamot och ————— av kontrollstyrelsen.

¹ Senaste lydelse 1967: 795.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock redan dessförinnan i fråga om utseende av ledamöter och suppleanter i rådgivande nämnd för tid efter utgången av år 1970. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i rådgivande nämnd upphör vid utgången av år 1970.

14) Förslag

till

Lag**om ändring i förordningen (1960:267) angående skogsvårdsstyrelser**

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen (1960:267) angående skogsvårdsstyrelser skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

3 §.

Skogsvårdsstyrelse utgöres av sju ledamöter. Tre av dem utses av Kungl Maj:t för en tid av *fyra* år. Kungl. Maj:t förordnar en av dessa ledamöter att vara ordförande samt utser suppleant för en var av dem. Tre ledamöter jämte suppleanter utses av landstinget eller, om inom styrelsens verksamhetsområde finnas fler än ett landsting, av dessa gemensamt för samma tid som de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna. Såsom självskriven ledamot ingår länsjägmästaren hos skogsvårdsstyrelsen.

Skogsvårdsstyrelse utgöres av sju ledamöter. Tre av dem utses av Kungl. Maj:t för en tid av *tre* år, *räknad från och med den 1 januari året efter det, då allmänna val av landstingsmän ägt rum.* Kungl. Maj:t förordnar en av dessa ledamöter att vara ordförande samt utser suppleant för en var av dem. Tre ledamöter jämte suppleanter utses av landstinget eller, om inom styrelsens verksamhetsområde finnas fler än ett landsting, av dessa gemensamt för samma tid som de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna. Såsom självskriven ledamot ingår länsjägmästaren hos skogsvårdsstyrelsen.

Styrelsen utser ————— vice ordförande.

Avgår av ————— den avgångne.

Landshövdingen i ————— förordnad tjänsteman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna tillämpas dock redan dessförinnan i fråga om utseende av ledamöter och suppleanter i skogsvårdsstyrelse för tid efter utgången av år 1970. Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och suppleanter i skogsvårdsstyrelse upphör vid utgången av år 1970.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 24 ok-
tober 1969.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern PALME, statsråden STRÄNG, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Lundkvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändrade bestämmelser om mandattider i kommunallagstiftningen, antalet fullmäktige i kommun, m. m.* och anför.

Inledning

Den 15 juni 1967 fick kommunalrättskommittén i uppdrag dels att mot bakgrund av grundlagberedningens förslag till partiell författningsreform (SOU 1967: 26) lägga fram förslag till de ändringar i kommunallagstiftningen — utöver uppenbart nödvändiga justeringar i fråga om mandattiden för bl. a. stads- och kommunalfullmäktigledamöter och landstingsmän — som bör genomföras vid ett förverkligande av grundlagberedningens förslag om samordning av riksdags- och kommunalvalen, dels att verkställa en av riksdagen med anledning av ett flertal motioner begärd utredning (KU 1967: 11, rskr 56) med förslag till sådana ändringar av bestämmelserna om mandattiden för kommunernas styrelser att dessa så långt möjligt får samma mandatperiod som de beslutande församlingarna. Kommittén har i oktober 1968 redovisat uppdraget i sitt betänkande XI Mandattider och valperioder i kommunallagstiftningen (Stencil K 1968: 11).¹ I betänkandet redovisas även en inventering av författningar som innehåller bestämmelser om andra än kommunala organ till vilka kommun eller landstingskommun utser ledamöter och för vilka gäller två- eller fyraåriga mandattider.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av rikspolisstyrelsen, värnpliktsverket, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, statens vägverk, kammarkollegiet, bankinspektionen, Stockholms fondbörs, alkoholpolitiska utredningen, skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen,

¹ Kommittén har därvid bestått av landshövdingen Ingvar Lindell, ordförande, direktören Harald Aronsson, riksdagsmannen Nils-Eric Gustafsson, kommunalnämndsordföranden Sture Holmqvist samt riksdagsmännen Bertil Strandberg och Olof Westberg.

domänverket, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus, Västmanlands och Västerbottens län, Uppsala, Göteborgs och Stockholms domkapitel, överförmyndarnämnden i Stockholm, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet och Svenska pastoratens riksförbund.

Skolöverstyrelsen har bifogat yttrande från läns skolnämnden i Stockholms län. Länsstyrelserna har överlämnat yttranden från förvaltningsutskotten i resp. landsting. Dessutom har länsstyrelserna överlämnat, länsstyrelsen i Stockholms län yttrande från stadsfullmäktige i Stockholm, länsstyrelsen i Jönköpings län yttranden från sex kommuner och en kyrklig kommun, länsstyrelsen i Malmöhus län yttranden från Lunds domkapitel och elva kommuner, länsstyrelsen i Västmanlands län yttranden från nio kommuner och länsstyrelsen i Västerbottens län yttranden från fyra kommuner. Domkapitlen har överlämnat, Uppsala domkapitel yttranden från sex kyrkliga kommuner, Göteborgs domkapitel yttranden från fem kyrkliga kommuner och Stockholms domkapitel yttranden från fyra kyrkliga kommuner.

Kommunalrättskommittén har den 11 april 1969 i sitt betänkande XII Fullmäktige och suppleanter i kommunerna (Stencil K 1969: 5) redovisat ytterligare två uppdrag, nämligen dels att göra en översyn av bestämmelserna om antalet fullmäktige i kommun, dels att förutsättningslöst utreda frågan om införande av suppleanter för stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige.¹

Efter remiss har yttranden över detta betänkande avgetts av kammarkollegiet, länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Västerbottens län, Uppsala, Lunds och Göteborgs domkapitel, kommunalvalskommittén, valtekniska utredningen, Svenska kommunförbundet och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund.

Länsstyrelserna har överlämnat, länsstyrelsen i Södermanlands län yttranden från nio kommuner, två kyrkliga kommuner och från Södermanlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet, länsstyrelsen i Jönköpings län yttranden från nitton kommuner och två kyrkliga kommuner, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttranden från nio kommuner samt länsstyrelserna i Kopparbergs och Västerbottens län yttranden från vardera sex kommuner. Domkapitlen har överlämnat, Uppsala domkapitel yttranden från fyra kyrkliga kommuner, Lunds domkapitel yttranden från fem kyrkliga kommuner och Göteborgs domkapitel yttranden från sex kyrkliga kommuner.

¹ Kommittén har därvid bestått av landshövdingen Ingvar Lindell, ordförande, direktören Harald Aronsson, riksdagsmannen Nils-Eric Gustafsson, kommunalnämndsordföranden Sture Holmqvist samt riksdagsmännen Ivar Högström, Bertil Strandberg och Olof Westberg.

I de frågor som behandlats i kommitténs nu ifrågavarande två betänkan- den har Stockholms stad — för vilken gäller särskilda bestämmelser — lämnats utanför kommitténs bedömningar. Stadsfullmäktige i Stockholm har i skrivelse den 16 juni 1969 till Kungl. Maj:t föreslagit de författnings- ändringar som i förevarande hänseenden enligt stadens mening bör ske för stadens del. Även vissa andra författningsändringar har föreslagits i skri- velsen.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av kammarkollegiet, länsstyrelsen i Stockholms län och Svenska kommunförbundet.

Mandattiderna

Gällande rätt m. m.

Inledning

Enligt 4 § kommunallagen (1953:753) (KL) utövas kommuns beslutanderätt av fullmäktige — stadsfullmäktige i stad och kommunalfullmäktige i landskommun och köping — medan förvaltning och verkställighet tillkommer kommunens styrelse och övriga nämnder. I landskommun och köping skall som kommunens styrelse finnas en kommunalnämnd.

I stad skall finnas en drätselkammare. Drätselkammaren är stadens styrelse om inte Kungl. Maj:t förordnat att som kommunens styrelse skall finnas ett stadskollegium (29 § KL). I städer med stadskollegium är drätselkammarens uppgifter begränsade till att handha drätselförvaltningen. I Stockholm är enligt 4 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm (KLS) stadskollegiet stadens styrelse. Till stadskollegiet är knuten en borgarrådsberedning, som består av det antal borgarråd som fullmäktige bestämmer (45 § KLS). Drätselkammare i stad med stadskollegium motsvaras i Stockholm av drättselråd (47 § KLS). Utöver vad som sagts nu tillsätts enligt 44 § KL och 49 § KLS de nämnder som skall finnas enligt särskilda författningar (nämnder för specialreglerad förvaltning) eller som fullmäktige finner behövliga (nämnder för oreglerad förvaltning). I prop. 1969:63 med förslag om införande av enhetlig kommunbeteckning, m. m. har föreslagits att beteckningarna landskommun, köping och stad mönstras ut ur kommunallagarna och ersätts med den enhetliga beteckningen kommun samt att de skilda beteckningarna på kommuns fullmäktige och styrelse byts ut mot de enhetliga beteckningarna kommunfullmäktige resp. kommunstyrelse. Särskild nämnd för drättseluppgifter (motsvarande drätselkammare i stad med stadskollegium i dag) skall enligt förslaget få inrättas utan Kungl. Maj:ts hörande och skall då kallas drättselråd.

I 5 § landstingslagen (1954:319) (LL) föreskrivs att landstingskommunens beslutanderätt utövas av landstinget samt att förvaltning och verkställighet tillkommer förvaltningsutskottet och övriga nämnder. Förvalt-

ningsutskottet, som är ett obligatoriskt organ, utgör landstingskommuns styrelse (40 §). I övrigt tillsätts enligt 54 § de nämnder som skall finnas enligt särskilda författningar (nämnder för specialreglerad förvaltning) eller som landstinget finner behövliga (nämnder för oreglerad förvaltning).

Enligt 1 § lagen (1957: 281) om kommunalförbund (KFL) kan kommuner, landstingskommuner eller landstingskommun och stad som inte tillhör landstingskommun sluta sig samman till kommunalförbund för en eller flera förvaltningsuppgifter. Kommunalförbunds beslutanderätt utövas av förbundets fullmäktige. Förvaltning och verkställighet tillkommer förbundets styrelse och särskilt tillsatta nämnder (3 §). 44 § KL äger motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds nämnder (12 § KFL).

Enligt 4 § lagen (1961: 436) om församlingsstyrelse (FSL) tillkommer församlings beslutanderätt kyrkofullmäktige eller kyrkostämma. I församling med minst 1 000 invånare utövas i allmänhet beslutanderätten av kyrkofullmäktige. I mindre församling kan församlingen uppdra åt kyrkofullmäktige att utöva beslutanderätten (5 § FSL). Församlingar utgör i vissa fall kyrklig samfällighet. Sådan samfällighet kan handha alla församlingsangelägenheter av ekonomisk natur, vilket är fallet med bl. a. den kyrkliga samfälligheten i Göteborg, eller ha mer begränsade uppgifter, vilket är fallet med bl. a. den kyrkliga samfälligheten i Stockholm. I Stockholms kyrkliga samfällighet och i annan kyrklig samfällighet som inte handhar alla församlingsangelägenheter av ekonomisk natur utövas beslutanderätten av församlingsdelegerade. I den kyrkliga samfälligheten i Göteborg och annan kyrklig samfällighet som handhar alla ekonomiska församlingsangelägenheter tillkommer beslutanderätten samfällighetens kyrkofullmäktige (6 § FSL). Förvaltning och verkställighet inom församling och kyrklig samfällighet åvilar kyrkoråd och övriga nämnder (4 och 6 §§ FSL). I övrigt tillsätts enligt 57, 62 och 63 §§ de nämnder som skall finnas enligt särskilda föreskrifter (nämnder för specialreglerad förvaltning) eller som församlingen resp. samfälligheten finner behövliga (nämnder för oreglerad förvaltning).

Vissa ledamöter i kyrkoråd är enligt 44 § FSL självskrivna eller utses av domkapitlet. I övrigt väljs ledamöter och suppleanter i kyrkorådet — liksom ledamöter och suppleanter i kommuns och landstingskommuns styrelse samt ledamöter och suppleanter i andra kommunala, landstingskommunala och kyrkokommunala nämnder — av det beslutande organet.

Kyrkoråd — utom kyrkorådet i Stockholms kyrkliga samfällighet — utser bland sina ledamöter eller suppleanter kyrkvärd (54 § FSL).

För de organ som har nämnts i det föregående utses ordförande och i vissa fall vice ordförande. Vidare utses revisorer i kommun, landstingskommun, församling, kyrklig samfällighet och kommunalförbund.

På grundval av grundlagberedningens inledningsvis omnämnda förslag har fattats beslut om en partiell författningsreform (prop. 1968: 27 och

92, KU 1968: 20, prot. I: 25 och II: 25, KU 1969: 1, rskr 56). Reformen innebär bl. a. att vart tredje år samtidiga val skall äga rum till riksdagen samt till kommunal- och stadsfullmäktige och landsting. Beslutet om författningsreformen innefattar bl. a. lagändringar varigenom mandattiderna för fullmäktige i kommun och i kommunalförbund samt för landstingsmän förkortas från fyra till tre år. Motsvarande förkortning har gjorts för styrelsen i kommun — utom Stockholm — och kommunalförbund, för borgarråd och för landstings förvaltningsutskott. De nya mandattiderna skall före den 1 januari 1971 resp. — i Stockholm — före den 15 oktober 1970 tillämpas bara i fråga om val av fullmäktige samt landstingsmän och suppleanter för tid därefter (SFS 1968: 184—187). Till följd av att — som skall utvecklas närmare i det följande — mandattiderna för nämnderna för specialreglerad förvaltning i allmänhet är reglerade genom en hänvisning till reglerna för styrelsen innebär lagändringarna att också dessa nämnders mandattider förkortats på motsvarande sätt. Däremot har mandattiderna för andra nämnder, för presidier och revisorer samt för samtliga organ hos församling och kyrklig samfällighet lämnats orubbade. Inte heller har i detta sammanhang gjorts någon ändring i mandattiderna för icke kommunala organ vilka helt eller delvis utses av kommuner eller landstingskommuner.

Representativa organ¹

Enligt 8 § KL, 8 § KLS, 9 § LL och 8 § 1 mom. KFL — i den lydelse dessa lagrum fått genom beslutet om författningsreformen — skall fullmäktige samt landstingsmän och suppleanter för dem fr. o. m. de allmänna kommunalvalen år 1970 utses för en tid av tre år. Sker ändring i den kommunala indelningen vid annat årsskifte än årsskifte som infaller omedelbart efter allmänna kommunalval och skall nytt val av fullmäktige äga rum, avser detta dock enligt 14 och 18 §§ lagen (1919: 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning (KIL) bara tiden intill utgången av det år då allmänna kommunalval nästa gång äger rum. Vidare skall val av fullmäktige i kommunalförbund första gången avse tiden från valets förrättande till ingången av det år då nästa mandattid för fullmäktige börjar, vilket kan vara mindre än tre år (8 § 2 mom. KFL).

Enligt 11 § första stycket, 33 § första stycket och 40 § 3 mom. första stycket FSL utses kyrkofullmäktige samt församlingsdelegerade och — i Stockholm — suppleanter för församlingsdelegerade för en tid av fyra år. Vid ändring i den ecklesiastika indelningen kan dock på motsvarande sätt som gäller vid ändring i kommunindelningen mandattiden för kyrkofullmäktige i församling tillfälligt bli kortare (38 och 41 §§ KIL). Första gången val av kyrkofullmäktige eller församlingsdelegerade sker skall valet, om det inte äger rum under år då allmänna kyrkofullmäktigval hålls, avse bara tiden

¹ I det följande används beteckningen representativa organ på de organ som utövar kommund, landstingskommuns, kommunalförbunds, församlings och kyrklig samfällighets beslutande rätt, dvs. fullmäktige, landsting, församlingsdelegerade och — i vissa fall — kyrkostämman.

till utgången av det år då sådana val hålls nästa gång (11 och 33 §§ samt 40 § 3 mom. FSL).

Förslag om att upphäva församlings beslut att anförtro beslutanderätten åt kyrkofullmäktige får enligt 5 § 2 mom. FSL väckas i kyrkofullmäktige först fyra år efter det att fullmäktige trätt i verksamhet. Godkänns sådant förslag, tillämpas det från utgången av det år då allmänna fullmäktigval sker nästa gång.

Mandattiden för fullmäktige i kommun, för landstingsmän och suppleanter, för kyrkofullmäktige samt för församlingsdelegerade och — i förekommande fall — suppleanter börjar den 1 januari året efter valåret (8 § KL, 9 § LL, 11 och 33 §§ samt 40 § 3 mom. FSL). För stadsfullmäktige i Stockholm börjar mandattiden den 15 oktober valåret (8 § KLS). För fullmäktige i kommunalförbund börjar enligt 8 § 1 mom. KFL mandattiden den 1 januari året efter det år då allmänna kommunalval ägt rum. Ingår landstingskommun i förbundet förskjuts mandattiden emellertid ett år och börjar först den 1 januari det andra året efter året för kommunalvalen.

Fullmäktige i kommunalförbund väljs av medlemskommuns fullmäktige i december året före mandattidens början. Om landstingskommun ingår i förbundet får valet dock ske tidigare under året (8 § 1 mom. KFL). När förbundsfullmäktige första gången skall väljas kan valet också ske vid annan tidpunkt.

Ingår i kommunalförbund enbart primärkommuner skall alltså val av förbundsfullmäktige — utom i vissa fall när val sker första gången — ske i december det år allmänna kommunalval ägt rum. Valet förrättas då av de nyvalda fullmäktige i medlemskommunerna. Detta framgår av 8 § 1 mom. KFL, som vidare föreskriver att medlemskommuns fullmäktige, dvs. de fullmäktige vilkas mandattid utlöper vid årsskiftet, skall utse en av de nyvalda fullmäktige att utfärda kungörelse om sammanträde för val av förbundsfullmäktige och att föra ordet vid sådant sammanträde.

Församlingsdelegerade och — i förekommande fall — suppleanter väljs av kyrkostämma eller kyrkofullmäktige i december året före mandattidens början. Förrättas valet samma år som allmänna val av fullmäktige skett, vilket är fallet utom när val sker första gången vid annan tidpunkt, gäller för valet i allt väsentligt samma regler som för val av fullmäktige i kommunalförbund. De nyvalda kyrkofullmäktige väljer sålunda församlingsdelegerade. Ordförandeskapet i de nyvalda fullmäktige utövas av den som fullmäktige — de vilkas mandattid utgår vid årsskiftet — särskilt utsett, men endast intill dess ordförande blivit vald (14 § och 40 § 3 mom. FSL).

Styrelse

Såsom redan nämnts skall i annan kommun än Stockholm och i landstingskommun tjänstgöringstiden för ledamöter och suppleanter i styrelsen fr. o. m. den 1 januari 1971 utgöra tre år (33 § KL och 44 § LL). Ändringen 5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 129*

i 33 § KL har på grund av hänvisningen i 12 § KFL betydelse även för styrelse i kommunalförbund. Sådan styrelse får på detta sätt också en tre-årig mandatperiod från och med år 1971. Ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse i Stockholm, stadskollegiet, väljs enligt 33 § KLS för ett år i sänder.

Mandattiden för valda ledamöter och suppleanter i kyrkoråd i annan kyrklig kommun än Stockholms kyrkliga samfällighet är fyra år (46 § och 63 § 2 mom. FSL). Samma mandattid gäller för kyrkvårdar. I Stockholms kyrkliga samfällighet väljs icke självskrivna ledamöter och suppleanter i kyrkorådet för ett kalenderår i sänder.

I annan kommun än Stockholm, i landstingskommun och församling samt i annan kyrklig samfällighet än Stockholm börjar mandattiden för valda ledamöter och suppleanter i styrelsen ett år senare än för ledamöterna i det representativa organet. Enligt 33 § KL, 44 § LL samt 46 § och 63 § 2 mom. FSL skall nämligen mandattiden räknas fr. o. m. den 1 januari året efter det då valet skett och valet skall förrättas, enligt 33 § KL och 46 § FSL i december året efter det då fullmäktige valts samt enligt 44 § LL vid landstingsmöte året efter det då landstingsmän valts. Också för ledamöter och suppleanter i kommunalförbunds styrelse börjar mandattiden ett år senare än för förbundets fullmäktige (13 § KFL). Ingår landstingskommun i kommunalförbund uppstår till följd härav en eftersläpning om två år av mandattiden för förbundsstyrelsen i förhållande till mandattiderna för landstingsmännen och medlemskommunernas fullmäktige.

I Stockholm väljs ledamöter och suppleanter i stadskollegiet varje år vid stadsfullmäktiges första sammanträde under fullmäktiges tjänstgöringsår för tiden intill nästa val (11 och 33 §§ KLS). Fullmäktiges tjänstgöringsår räknas, som nämnts, fr. o. m. den 15 oktober valåret. I Stockholms kyrkliga samfällighet väljs icke självskrivna ledamöter i kyrkorådet jämte suppleanter vid det sammanträde då församlingsdelegerades ordförande utses, dvs. i december det år fullmäktigvalen ägt rum. Valet avser kalenderår (61 § 1 mom. jämfört med 41 och 14 §§ FSL).

Övriga nämnder

Reglerna i 33 § KL om mandattid för och tid för val av ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse gäller också för drätselkammare i stad med stadskollegium som kommunens styrelse, där alltså drätselkammaren är särskilt organ för drätsel förvaltningen (48 § KL). Enligt 47 § KLS är mandattiden för ledamöter och suppleanter i motsvarande organ i Stockholm, drätselnämnden, två år räknade fr. o. m. den 1 januari året efter det då valet skett. Valet sker samtidigt med valet av stadskollegium.

I fråga om nämnder för oreglerad förvaltning som tillsätts med stöd av 44 § andra stycket KL, 54 § andra stycket LL, 12 § KFL samt 57 § 2 mom., 62 § och 63 § 2 mom. FSL har det representativa organet full frihet att be-

stämman mandattidens början och längd. Enligt 51 § 1 mom. KLS är mandattiden för motsvarande nämnder i Stockholm — som tillsätts med stöd av 49 § andra stycket KLS — två år räknade fr. o. m. den 1 januari året efter det då valet skett. I vidare mån är mandattidens början inte reglerad. I de flesta nämnderna i Stockholm sker varje år en successiv förnyelse av ledamöter och suppleanter.

Bestämmelser om mandattid för ledamöter och suppleanter i nämnder för specialreglerad förvaltning finns inte i KL, LL, KFL eller FSL utan i de särskilda författningar som reglerar ifrågavarande nämnders verksamhet. Dessa författningar hänvisar emellertid med få undantag till vad som gäller i fråga om styrelsen. Ifrågavarande nämnder är *särskild civilförsvarsnämnd* (41 § 2 mom. civilförsvarslagen, 1960: 74), *särskild familjebidragdsnämnd* (25 och 26 §§ familjebidragsförordningen, 1946: 99), *barnavårdsnämnd* (8 § barnavårdslagen, 1960: 97), *nykterhetsnämnd* (5 § nykterhetsvårdslagen, 1954: 579), *socialnämnd* (4 § lagen, 1956: 2, om socialhjälp), *hälsovårdsnämnd* (8 § hälsovårdsstadgan, 1958: 663), *särskild krigshjälpnämnd* (6 § lagen, 1964: 47, om krigshjälp), *sjukvårdsstyrelse* (9 § 2 mom. sjukvårdslagen, 1962: 242), *särskild sjukhusdirektion* (11 § 4 mom. sjukvårdslagen), *särskild styrelse för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda* (14 § lagen, 1967: 940, angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda), *byggnadsnämnd* (3 § byggnadsstadgan, 1959: 612), *särskild brandstyrelse* (3 § 1 mom. brandstadgan, 1962: 91), *särskild beredskapsnämnd* (10 § lagen, 1964: 63, om kommunal beredskap), *särskild regionplanenämnd* (3 § lagen, 1968: 598, angående handläggning av frågor om regionplan för kommunerna i Stockholms län), *särskild boställsstyrelse* (3 § ecklesiastika boställsordningen, 1932: 400), *skolstyrelse* (14 och 18 §§ skollagen 1962: 319). För Stockholm gäller enligt 51 § 1 mom. KLS i fråga om sådana nämnders mandattider detsamma som för nämnder för oreglerad förvaltning, om inte annat föreskrivs i den författning som reglerar nämndens verksamhet. Avvikande föreskrift förekommer bara undantagsvis i sådan författning. I stället hänvisas i allmänhet till 51 § 1 mom. KLS. Sådan hänvisning sker sålunda i fråga om samtliga av de nyssnämnda nämnderna utom särskild regionplanenämnd och särskild boställsstyrelse — vilka nämnder inte finns i Stockholm — och nykterhetsnämnd — för vilken gäller vad stadsfullmäktige bestämmer. Härutöver hänvisas till 51 § KLS i fråga om *särskild slakthusstyrelse* (11 § 2 mom. lagen, 1959: 99, om köttbesiktning). Också i de flesta nämnderna för specialreglerad förvaltning i Stockholm sker varje år en successiv förnyelse av ledamöter och suppleanter.

I fråga om de nämnder som har behandlats nu saknas särskilda bestämmelser om tiden för valet i den mån inte genom hänvisning till bestämmelserna för styrelsen dessa gäller. Av vad som gäller om tid för val av befattningar i allmänhet i kommun, kommunalförbund, församling och kyrklig samfällighet följer emellertid att, om mandattiden börjar löpa vid kalen-

derårsskifte, valet skall äga rum i december eller senast i december året innan mandatperioden börjar löpa. Enligt 13 § KL skall sålunda fullmäktige vid sammanträde i december varje år förrätta val till de befattningar inom kommunen som blir lediga vid årets slut. Motsvarande bestämmelse ges i 14 § KLS, 9 § KFL och 16 § 2 mom. FSL. Enligt 14 § KLS skall valen dock hållas senast den 8 december eller, om stadsfullmäktige beslutar det, senare under samma månad. I 16 § 2 mom. FSL föreskrivs att valen skall förrättas före utgången av december. Någon motsvarighet till nu nämnda bestämmelser finns inte i LL.

De nämnder för specialreglerad förvaltning beträffande vilka bestämmelserna för styrelsen om mandattid och tidpunkt för val inte är tillämpliga på grund av hänvisning är — förutom några nämnder vilkas verksamhet regleras av författning som tillkommit utan riksdagens medverkan — *slakthusstyrelse* (beträffande vilken dock för Stockholms del finns en sådan hänvisning), *valnämnd*, *beslutsnämnd för psykiskt utvecklingsstörda* samt *handels- och sjöfartsnämnd*. Enligt 33 § lagen, 1920: 796, om val till riksdagen (Val L) skall i varje kommun finnas en valnämnd som består av fem personer av vilka en — ordföranden — förordnas av länsstyrelsen och fyra väljs av kommunens fullmäktige. För varje ledamot utses på samma sätt en suppleant. Mandattiden är, efter en ändring av lagrummet som skall tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1971 (SFS 1968: 182), tre år. Ordförande och suppleant utses före utgången av året efter det då allmänna val av fullmäktige ägt rum. Övriga ledamöter och suppleanter väljs samma år vid det tillfälle då val till befattningar inom kommunen eljest sker. Beslutsnämnd för psykiskt utvecklingsstörda, som enligt 6 § lagen angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda skall finnas i landstingskommun, består enligt 17 § av ordförande samt ytterligare två eller fyra ledamöter, som skall vara ledamöter eller suppleanter i styrelsen för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda om Kungl. Maj:t inte medger undantag. För ledamot av beslutsnämnd finns en eller flera suppleanter. Ordförande och suppleant för honom förordnas av Kungl. Maj:t för högst fyra år i sänder. Övriga ledamöter och suppleanter utses av landstinget (18 §). De har liksom ledamöter och suppleanter i styrelsen för omsorger om psykiskt utvecklingsstörda en mandattid av tre år (14 §). Handels- och sjöfartsnämnd, som enligt 3 § förnyade mäklareordningen (1893: 51) skall finnas i vissa städer och kan inrättas i andra städer, består av minst sju och högst tolv ledamöter, som utses för högst två år av stadsfullmäktige. Instruktion för nämnden beslutas av stadsfullmäktige men fastställs av länsstyrelsen (3 §).

Presidier och revisorer

I KL, KLS, LL, KFL och FSL ges särskilda regler om val av ordförande och vice ordförande i det representativa organet. I annan kommun än Stockholm, i kommunalförbund samt i församling och kyrklig samfällighet

väljer fullmäktige resp. församlingsdelegerade varje år ordförande och högst två vice ordförande för nästa kalenderår (11 § KL, 5 § KFL, 14, 33 och 41 §§ FSL). Enligt 13 § KL och 9 § KFL skall valen förrättas i december året före tjänstgöringsåret. FSL föreskriver att valen skall ske senast i december, alltså inte nödvändigtvis i december (16 § 2 mom. samt 33 och 41 §§ FSL). Undantag från nu nämnda regler görs emellertid i KL och FSL för det fall att valen avser året efter det då val av fullmäktige ägt rum. Ordförandevalen skall i sådant fall hållas i januari året efter valåret (11 § KL samt 14, 33 och 41 §§ FSL). Val av ordförande och vice ordförande i kommunalförbund för året efter det då val av fullmäktige i förbundet ägt rum skall enligt 8 § 4 mom. KFL ske vid de nyvalda fullmäktiges första sammanträde under tjänstgöringsåret. För det fall att i december valår skall utses församlingsdelegerade ges i FSL emellertid ytterligare en särregel. Också ordförande och vice ordförande i fullmäktige i församling för det närmast följande året skall då enligt 14 § FSL väljas i december av de nyvalda fullmäktige. Till dess ordförande blivit vald vid sammanträde med nyvalda fullmäktige eller församlingsdelegerade utövas ordförandeskapet enligt 11 § KL, 8 § 4 mom. KFL samt 14, 33 och 41 §§ FSL av den som utsetts därtill av de fullmäktige eller församlingsdelegerade vilkas mandattid utgår vid årsskiftet.

KLS:s och LL:s regler om ordförandevalen skiljer sig från de nu nämnda. Ordförande och två vice ordförande väljs enligt 11 § KLS av Stockholms stadsfullmäktige varje år vid det första sammanträdet under fullmäktiges tjänstgöringsår, som börjar den 15 oktober. Enligt 25 § LL väljer landstinget ordförande och vice ordförande för en tid av högst ett år. Valen kan alltså avse kortare tid än ett år. Någon bestämmelse om tidpunkten för valen ges inte i LL eftersom endast ett landstingsmöte — det i oktober — har obligatorisk karaktär.

Kyrkostämmans ordförande och vice ordförande har en mandattid av fyra kalenderår. De väljs på kyrkostämman senast i december före tjänstgöringstidens början (16 § 2 mom. samt 36 och 37 §§ FSL).

Ordförande och vice ordförande i kommuns, kommunalförbunds, församlings och kyrklig samfällighets styrelse samt i förvaltningsutskott väljs — med undantag för vissa kyrkoråd — av det representativa organet bland styrelsens eller förvaltningsutskottets ledamöter för samma tid som ledamöterna är valda (34 § KL, 34 § KLS, 12 § KFL, 47 § och 63 § 2 mom. FSL samt 45 § LL).

I de fall ordförande och vice ordförande i annan nämnd skall väljas av det representativa organet sker detta enligt de regler som kan finnas i specialförfattning eller, på grund av hänvisning, enligt de regler som gäller för kommuns styrelse. I de fall någon reglering av mandattiden eller tiden för valen inte har gjorts på detta sätt, har det representativa organet frihet att bestämma mandattidens början och längd.

Ordförande och vice ordförande i drätselkammare i stad med stadskolle-

gium väljs enligt de regler som gäller för motsvarande befattningar i kommunens styrelse (48 § KL). Ordförande i borgarrådsberedningen utses bland borgarråden för den tid som valet till borgarråd avser (46 § 2 mom. KLS).

Revisorer väljs enligt 63 § KL, 67 § LL, 16 § KFL samt 77 och 81 §§ FSL varje år av det representativa organet till ett antal av minst tre för granskning av påföljande års förvaltning. För varje revisor väljs en suppleant. Om tiden för valen gäller huvudreglerna i 13 § KL, 9 § KFL och 16 § 2 mom. FSL. Beträffande tiden för val av revisorer och suppleanter i landstingskommun föreskriver 67 § LL endast att valen skall ske vid landstingsmöte året före tjänstgöringsåret. Enligt 67 § KLS väljer stadsfullmäktige revisorer och suppleanter vartannat år vid det sammanträde, då enligt 14 § KLS val till befattningar inom kommunen sker. Uppdraget avser granskning av de två följande årens förvaltning.

Vissa icke kommunala organ

Jurymän för tryckfrihetsmål utses enligt 12 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen för en tid av fyra år av landstinget och, i förekommande fall, stadsfullmäktige i stad som inte tillhör landstingskommun.

Överförmyndare och ersättare väljs av kommunens fullmäktige för en tid av fyra år (19 kap. 5, 7 och 10 §§ föräldrabalken). I Stockholm finns i stället för överförmyndare en *överförmyndarnämnd* som utses av fullmäktige för fyra år (19 kap. 16 §).

Ledamöter och suppleanter i *polisnämnd*, som enligt 1 § lagen (1964: 320) om polisnämnder skall finnas i varje polisdistrikt, väljs av de i distriktet ingående kommunernas fullmäktige. Ingår i polisdistrikt fler än fem kommuner skall valet dock förrättas av särskilda ombud för kommunerna (3 §). Ombud och suppleanter för dem väljs av kommunens fullmäktige senast den 15 november året näst efter det då allmänna val av fullmäktige ägt rum (4 §). De väljs för fyra år räknade fr. o. m. den 16 november det år valet skedde (7 §). Ledamöter och suppleanter i polisnämnd väljs samma år i december för en tid av fyra år räknad fr. o. m. den 1 januari året näst efter det då valet skedde (9 §).

Länsnykterhetsnämnd, som enligt 3 § lagen om nykterhetsvård skall finnas i varje län, består av två ledamöter som utses av socialstyrelsen, en ledamot som utses av länsstyrelsen och två ledamöter som båda utses av landstinget eller i förekommande fall den ena av landstinget och den andra av fullmäktige i stad utanför landstingskommunen. För varje ledamot utses en suppleant. Ledamöter och suppleanter utses för en tid av två kalenderår (9 §).

Ledamöter och suppleanter i *vägnämnd*, som enligt 4 § lagen (1943: 436) om vägnämnder och länsvägnämnder skall finnas inom varje vägnämndsområde, utses av kommunens fullmäktige eller, om vägnämndsområdet be-

står av flera kommuner, av ombud som fullmäktige utser. Mandattiden för ombud, ledamöter och suppleanter är fyra år.

I *länsvägnämnd*, som enligt 1 § lagen om vägnämnder och länsvägnämnder skall finnas i varje län, utses ledamöterna enligt 21 § så att länsstyrelsen förordnar två ledamöter samt varje skogsvårdsstyrelse och varje vägnämnd en ledamot. Vägnämnden i Gotlands län utser dock två ledamöter. För varje ledamot utses i samma ordning en suppleant. Mandattiden är fyra år.

Vägsynenämnd, som enligt 54 § lagen (1943: 431) om allmänna vägar skall utses för varje vägnämndsområde, för stad där väg finns och för stadsliknande samhälle som är väghållare, består av tre ledamöter. Två ledamöter, av vilka den ena skall vara ordförande, samt en suppleant för vardera av dem förordnas av länsstyrelsen. En ledamot jämte suppleant väljs inom vägnämndsområde av vägnämnden samt i stad eller stadsliknande samhälle av fullmäktige. Mandattiden är fyra år.

Trafiknämnd, som enligt 1 § lagen (1964: 731) om trafiknämnder skall finnas i varje kommun eller, om olika delar av kommunen ingår i olika polisdistrikt, i varje sådan kommundel, består av ordförande och ytterligare två ledamöter. Polischefen är ordförande (2 §). Övriga ledamöter och minst en suppleant för vardera av dem väljs av kommunens fullmäktige för en tid av fyra år räknad fr. o. m. den 1 januari året efter det då valet skedde. Valet skall förrättas i december året efter det då allmänna val av fullmäktige ägt rum (4 §).

Länsskolnämnd, som enligt 4 § skollagen (1962: 319) skall finnas i varje län, består av nio för fyra år utsedda ledamöter. Av ledamöterna utses två av Kungl. Maj:t, en av skolöverstyrelsen, en av länsstyrelsen och fem av landstinget. I län med stad utanför landstingskommunen utses tre ledamöter av landstinget och två av fullmäktige i staden. Beträffande länskolnämnden för Stockholms län gäller dock särskilda bestämmelser om sammansättningen. En ledamot i denna nämnd utses av länsstyrelsen, fyra utses av stadsfullmäktige i Stockholm och fyra av Stockholms läns landsting. För varje ledamot utses en suppleant (22 §).

Uppskattningsnämnd, som enligt 8 § 1 mom. förordningen (1934: 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom skall finnas i varje län eller visst av domänverket bestämt område av län, består av domänintendenten, som är ordförande, och två uppskattningsmän jämte suppleanter. Uppskattningsmännen och suppleanterna utses för en tid av fyra år, den ene uppskattningsmannen jämte suppleant av landstinget och den andre uppskattningsmannen jämte suppleant av hushållningssällskapets förvaltningsutskott (8 § 1 mom.). Nu löpande mandattider för uppskattningsmän och suppleanter utgår vid varierande tidpunkter.

Styrelse för allmän försäkringskassa består enligt 18 kap. 7 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring av en ledamot, tillika ordförande, som utses av

Kungl. Maj:t, en som utses av socialstyrelsen och en eller två som utses av vederbörande länsstyrelse. Övriga ledamöter utses av landstinget eller, i förekommande fall, av stadsfullmäktige eller av landstingskommun och stadsfullmäktige i stad utanför landstingskommun. Styrelseledamot utses för en tid av fyra år räknad fr. o. m. den 1 januari året efter det då han blivit utsedd (8 §).

Pensionsdelegation, som enligt 18 kap. 20 § lagen om allmän försäkring skall finnas för varje allmän försäkringskassa, består av ordföranden i kassans styrelse, som också är ordförande i delegationen, två läkare som utses av socialstyrelsen och två ledamöter som båda utses av landstinget eller, i förekommande fall, båda av stadsfullmäktige eller en av stadsfullmäktige i stad utanför landstingskommun och den andra av landstinget. Enligt 21 § gäller i fråga om mandattid för ledamöter i pensionsdelegation samma regler som för styrelseledamöter (8 §).

Ledamöter och suppleanter i *försäkringsnämnd*, som enligt 18 kap. 23 § lagen om allmän försäkring skall finnas för varje kommun om inte annat verksamhetsområde fastställs, utses av kommunen. I fråga om mandattid för ledamöter i försäkringsnämnd gäller enligt 24 § samma regler som för styrelseledamöter (8 §).

I *styrelse för fondbörs* utses enligt 31 § lagen (1919:240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet ordförande jämte suppleant av Kungl. Maj:t samt övriga ledamöter till en fjärdedel av de bankaktiebolag som är medlemmar av fondbörsen, till en fjärdedel av övriga börsmedlemmar, till en fjärdedel av stadsfullmäktige i den stad där börsen hålls och till återstående fjärdedel av handelskammaren i det distrikt där nämnda stad är belägen. Envar av de fyra valkorporationerna utser därjämte en suppleant för varje av densamma vald ledamot. Mandattiden är högst två år. Enligt 3 § börsordningen (1960:15) för Stockholms fondbörs, vilken börsordning gäller t. o. m. den 31 december 1969, utses styrelsen för fondbörsen för en tid av två år och val av ledamöter jämte suppleanter sker före den 15 december under året före valperiodens början.

Huvudmän i sparbank, som enligt 11 § lagen (1955:416) om sparbanker skall finnas till ett antal av minst tjugu i varje sparbank, utses så att halva antalet väljs i enlighet med närmare bestämmelser i reglementet av fullmäktige i de kommuner, som ingår i bankens verksamhetsområde, eller av landsting. Återstoden utses av huvudmännen själva (13 §). Huvudman utses för fyra år. Vid det första huvudmannavalet skall mandattiderna dock sättas kortare i den mån det erfordras för att successiva nyval skall kunna ske (14 §).

Rådgivande nämnd, som enligt 13 § rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521) i varje län skall vara anknuten till detaljhandelsbolaget, består av två ledamöter som utses av länsstyrelsen, av vilka den ene är ordförande, två ledamöter som utses av landstinget och en ledamot som utses av läns-

nykterhetsnämnden. I Stockholms län utser dessutom Stockholms nykterhetsnämnd en ledamot. I län med mer än ett landsting eller med stad utanför landstingskommunen väljer varje landsting och staden vardera två ledamöter. För varje ledamot utses på samma sätt en suppleant. Ledamöter och suppleanter utses för fyra kalenderår (74 §).

Skogsvårdsstyrelse, som enligt 1 § förordningen (1960:267) angående skogsvårdsstyrelser skall finnas för varje län, består av tre ledamöter som utses av Kungl. Maj:t och tre ledamöter som utses av landstinget. Nu nämnda ledamöter och lika många suppleanter utses för en tid av fyra år. Såsom självskriven ledamot ingår i skogsvårdsstyrelse dessutom länsjägmästaren (3 §).

Beredning av valärenden

Ärenden som avgörs av fullmäktige skall enligt 19 § första stycket KL vara beredda enligt bestämmelser som meddelas i lagrummet. Enligt 19 § andra stycket får dock val förrättas utan föregående beredning. Särskild valberedning är alltså inte obligatorisk. Motsvarande gäller för Stockholm enligt 20 § KLS samt för landsting (30 § LL), kommunalförbund (5 § KFL och 19 § KL), församlingar och kyrkliga samfälligheter (22 och 33 §§ FSL).

Tidigare överväganden angående den s. k. eftersläpningsregeln

Som framgår av den föregående framställningen börjar enligt KL, LL och FSL mandattiden för ledamöter och suppleanter i styrelsen ett år senare än för ledamöterna i det representativa organet. Denna eftersläpning förekommer också i fråga om styrelse i kommunalförbund vars mandattid börjar ett år senare än fullmäktiges.

För landskommunerna har en tidsförskjutning mellan fullmäktiges och kommunalnämndens valperioder varit föreskriven sedan år 1922. Bestämmelse härom infördes i samband med att den tidigare föreskrivna successiva förnyelsen av fullmäktige och kommunalnämnd togs bort. I det betänkande som låg till grund för reformerna hade kommunalförfattningssakkunniga föreslagit, att kommunalnämnd skulle väljas i december andra året efter fullmäktigvalet. Som skäl härför åberopades bl. a., att man borde söka undvika plötslig omkastning eller ensidighet i förvaltningen, vilket kunde följa av en mer eller mindre samtidig förnyelse av fullmäktige och nämnd. Vidare åberopades att kommunalnämnd inte borde utses av fullmäktige som var helt nya i sin funktion. Under riksdagsbehandlingen vidtogs den ändringen att tidsförskjutningen sattes till ett år. Skälet härför var bl. a. att det ansågs vara en avgörande olägenhet, att kommunalnämnden kunde komma att under två års tid ha en annan sammansättning än fullmäktige. Samtidigt ansågs det emellertid inte kunna komma i fråga att för undvikande av en sådan olägenhet förlägga kommunalnämndsvalet till samma år som fullmäktigvalet.

För städernas del var mandattiderna för styrelsen före tillkomsten av KL växlande. På sina håll förekom successiv förnyelse. Någon motsvarighet till eftersläpningsregeln fanns inte.

Frågan om tidsförskjutningen mellan fullmäktiges och styrelsens mandattider var föremål för ingående överväganden och delade meningar under förarbetena till nuvarande bestämmelser. I kommunallagskommittén (SOU 1952: 14) uttalade sig en majoritet av fem ledamöter för parallella mandattider för fullmäktige och styrelse, medan fyra ledamöter reserverade sig till förmån för den ordning som dithills gällt i landskommunerna, dvs. ett års förskjutning av styrelsevalet i förhållande till fullmäktigavalet. Kommunallagskommittén föreslog att styrelsen skulle väljas av de nyvalda fullmäktige i december det år allmänna val ägt rum. Enligt kommitténs mening talade starka principiella skäl för en sådan ordning. Även praktiska skäl, nämligen hänsynen till samordningen av de viktigaste kommunala organen, kunde enligt kommunallagskommittén anföras till stöd för dess förslag. Departementschefen anslöt sig i prop. 1953: 210 till kommitténs förslag.

Vid riksdagsbehandlingen av förslaget förordade konstitutionsutskottet att styrelseval skulle ske i december året efter allmänt valår. Till stöd här för åberopade utskottet bl. a., att det måste anses värdefullt att nyvalda fullmäktigledamöter vinner förtrogenhet med de kommunala angelägenheterna innan de deltar i det viktiga valet av styrelse, att ett styrelseval i nära anslutning till fullmäktigavalet sannolikt skulle komma att på många håll orsaka en onödig politisering av fullmäktigavalet och att det i vart fall kunde antagas, att frågan om styrelsens blivande sammansättning skulle komma att spela en betydligt större roll vid förberedelserna för fullmäktigavalet och därmed skymma blicken för detta vals betydelse för övriga kommunala angelägenheter (KU 1953: 22). Med den av konstitutionsutskottet förordade bestämmelsen skulle man också, enligt utskottet, undvika den i och för sig mindre lämpliga anordningen med två samtidigt fungerande fullmäktigförsamlingar.

Kommunallagskommittén hade inte satt i fråga någon särskild bestämmelse om mandattidens förläggning för nämnder för oreglerad förvaltning. Kommittén framhöll att de skäl som anförts till stöd för dess förslag beträffande styrelsen inte kunde åberopas till stöd för att kommunernas nämnder över lag skulle nyväljas omedelbart efter ett fullmäktigval. Även om vissa skäl enligt kommittén kunde anföras därför, var dessa inte alls av samma styrka eller art som de, vilka åberopats beträffande styrelsen. Departementschefen anslöt sig till kommittén även på denna punkt och uttalade, att kommunerna borde ha fria händer i detta hänsende.

För landstingskommunerna gällde före tillkomsten av LL att förvaltningsutskottet hade en ettårig mandattid, som löpte mellan två lagtima landsting. Kommunallagskommittén (SOU 1952: 48) föreslog i sitt förslag till landstingslag — utan meningsskiljaktigheter — att förvaltnings-

utskottet skulle utses året efter landstingsvalen, dvs. den ordning som 44 § LL nu innehåller. Eftersläpningsregeln motiverades med att betydande olägenheter och kostnader skulle vara förenade med att låta landstinget sammanträda enbart för val av förvaltningsutskott. Kommitténs förslag på denna punkt följdes såväl av departementschefen (prop. 1954: 119) som av konstitutionsutskottet (KU 1954: 12).

En bestämmelse motsvarande den som år 1922 införts för kommunalnämnd upptogs i lagen (1930: 259) om församlingsstyrelse. Frågan om förhållandet mellan kyrkofullmäktiges och kyrkorådets valperioder övervägdes inte närmare under förarbetena till gällande lag om församlingsstyrelse (SOU 1957: 15, prop. 1961: 70, KU 1961: 16).

Kommunalrättskommittén

I fråga om *mandattidernas längd* uttalar kommunalrättskommittén att alla nämnder i k o m m u n e r med undantag av Stockholm samt i l a n d s t i n g s k o m m u n e r bör anpassas till den treåriga mandattiden. Kommittén konstaterar att 1968 års ändringar i KL och LL medför en sådan anpassning för de flesta nämnder för specialreglerad förvaltning utan att författningsändringar behöver göras. För de fall att i någon författning föreskrivs en mandattid av två eller fyra år föreslår kommunalrättskommittén ändring till treårig mandattid.

Vad därefter angår *församlingar och kyrkliga samfälligheter* framhåller kommunalrättskommittén att en likformighet mellan borgerliga och kyrkliga kommunalförfattningar framträtt redan i 1862 års kommunalförordning och utvecklats än mer genom 1930 års revision av kommunallagstiftningen. Målet för arbetet med 1961 års församlingsstyrelselag var bl. a. att söka åstadkomma en anpassning av den kyrkokommunala lagstiftningen till 1953 års kommunallag. Om inte särskilda skäl för avvikelser från en samstämmighet mellan nuvarande församlingsstyrelselagstiftning och KL kan åberopas, bör enligt kommunalrättskommittén denna strävan efter likformighet vidmakthållas. Vägande skäl för att ha andra mandattider för kyrkofullmäktige och kyrkoråd än vad som gäller för fullmäktige och styrelse i kommun anser kommittén inte föreliggande. Kommittén föreslår därför att treåriga mandattider införs för kyrkofullmäktige, kyrkostämmas ordförande och församlingsdelegerade samt för ledamöter och suppleanter i kyrkoråd. Härav följer bl. a. att också kyrkvårdar skall utses för tre år.

Beträffande *icke kommunala organ som helt eller delvis utses av kommun eller landstingskommun* anser kommunalrättskommittén att statsmakterna bör överväga att i de fall mandattiden är två- eller fyraårig ansluta den till den treåriga mandattid som kommer att gälla inom de kommunala organisationerna.

Beträffande den s. k. *eftersläpningsregeln* påpekar kommunalrättskommittén att under förarbetena till nuvarande och tidigare eftersläpningsregler från flera håll framhållits som en betydande olägenhet att kommunens styrelse under ett eller två år i fråga om de företrädde meningsriktningarna inte motsvarar fullmäktige. Kommittén stryker under att med större kommuner följer ökade och mera mångskiftande uppgifter. Numera ställs stigande krav på samverkan mellan styrelserna och de representativa församlingarna. Styrelserna har en viktig och får en än viktigare roll när det gäller initiativ, planering och samordning. I betraktande av dessa förhållanden kommer enligt kommunalrättskommitténs uppfattning de med en eftersläpningsregel förenade olägenheterna att förstärkas om en treårig mandatperiod införs för beslutande församlingar och styrelser. För landstingskommunernas del kan det vidare med hänsyn till att förvaltningsutskottet har att företräda landstinget te sig särskilt angeläget att landstinget och förvaltningsutskottet har parallellt löpande valperioder.

Enligt kommunalrättskommittén kan de skäl som åberopades för eftersläpningsregeln vid tillkomsten av KL och LL inte längre anses ha samma tyngd. Kommittén framhåller att med gemensamma riksdags- och kommunalval frågan om kommunstyrelsens sammansättning sannolikt kommer att spela en underordnad roll under valförberedelserna. Olägenheterna med extra sammanträde enbart för val av styrelse bedömer kommittén numera inte vara så betydande, i vart fall inte när det gäller primärkommunerna. Vad landstingskommunerna beträffar har genom 1965 års ändringar i LL öppnats möjlighet att hålla landstingsmöte flera gånger om året. Kommittén medger att det med landstingens traditionella arbetsformer och det till början av oktober låsta »lagtima» mötet föreligger vissa olägenheter med ett möte med nyvalt landsting för begränsade uppgifter vid ett senare tillfälle. Det är emellertid enligt kommitténs mening för landstingskommunerna så betydelsefullt att landstingets och styrelsens mandatperioder sammanfaller att nämnda olägenhet får godtagas.

Kommunalrättskommittén föreslår därför att eftersläpningsregeln i KL, LL och FSL tas bort.

I anslutning till förslaget om eftersläpningsregelns borttagande behandlar kommunalrättskommittén frågan om tidpunkten för val av styrelse. Kommittén föreslår att valet skall ske i december eller för landstingskommuns del senast i december samma år som allmänna val till de representativa församlingarna har ägt rum. Valen bör enligt kommittén förrättas av de nyvalda församlingarna. Att förlägga valen till en tidpunkt några dagar in på följande kalenderår anser kommittén inte vara möjligt. Styrelsens tjänstgöringsår bör nämligen börja vid kalenderårsskifte, eftersom medelsförvaltningen och kommunens räkenskaper löper per kalenderår. Svårigheter från bl. a. revisionssynpunkt skulle uppstå om styrelsens mandattid och räkenskapsåret inte skulle vara samordnade.

Särskilda regler att val av ordförande i styrelserna skall ske samtidigt som styrelsevalen anser kommittén inte erforderliga.

Kommittén erinrar om att löpande styrelseuppdrag utgår först med år 1971. För att de föreslagna reglerna skall kunna tillämpas redan i samband med 1970 års kommunalval föreslår kommittén övergångsbestämmelser av innebörd att nuvarande uppdrag upphör vid utgången av år 1970.

Eftersläpningsregelns borttagande medför enligt kommunalrättskommittén för sådana nämnder för specialreglerad förvaltning beträffande vilka bestämmelserna om organisationen hänvisar till KL:s och LL:s bestämmelser för styrelserna, att mandattiderna kommer att sammanfalla med styrelsernas. Särskilda övergångsbestämmelser för ledamöterna i dessa nämnder, motsvarande dem som föreslås för nuvarande styrelseledamöter, blir enligt kommittén nödvändiga, om de föreslagna reglerna skall kunna tillämpas hösten 1970. Om för någon nämnd för specialreglerad förvaltning annan valperiod anses önskvärd än den som gäller på grund av hänvisning till reglerna för styrelsen får detta särskilt regleras i specialförfattningen.

Ehuru kommunalrättskommittén endast haft i uppdrag att lämna förslag om ändrade bestämmelser beträffande mandattiden för kommunernas styrelser, påpekar kommittén att i fråga om nämnder för oreglerad förvaltning friheten att bestämma mandattidens förläggning kvarstår för både kommun och landstingskommun. De starka kraven på samverkan och samordning talar emellertid enligt kommittén för att samma mandattider tillämpas för alla nämnder inom kommuner och landstingskommuner. Kommittén anför vidare att, om man vill öppna möjlighet till att låta nu ifrågakvarande nämnders mandattid sammanfalla med styrelsens och att låta de nyvalda beslutande församlingarna utse ledamöterna, särskild reglering behövs. Dessutom behövs övergångsbestämmelser som avskär nuvarande mandat med utgången av år 1970.

Kommittén erinrar slutligen om att en eftersläpningsregel finns också för styrelsen i kommunalförbund (13 § KFL). En samordning av mandattiderna för förbundsfullmäktige och förbundsstyrelse har visserligen inte varit under kommitténs bedömande. Kommittén anser sammanfallande mandattider ändå önskvärda.

Eftersläpningsregelns borttagande aktualiserar enligt kommunalrättskommittén frågan om inte val av *presidier och revisorer* bör ske vid det sammanträde med de nyvalda fullmäktige som enligt kommitténs förslag skall hållas valår i december för val av styrelse. För en sådan ordning, framhåller kommittén, fordras särskild författningsreglering. I fråga om ordförandevalen i landsting föreslår kommittén ett tillägg till 25 § LL av innehåll att det år allmänna val av landstingsmän ägt rum ordförandevalen skall förrättas av det nyvalda landstinget vid sammanträde senast i december. Kommittén tillägger att, om också revisorer i landstingskommun skall väljas av det nyvalda landstinget, lagreglering härom blir nödvändig.

Kommittén tar vidare upp frågan vem som skall kungöra det första sammanträdet med de nyvalda beslutande församlingarna och vem som skall leda förhandlingarna till dess val av ordförande skett. Kommittén erinrar om att kommunallagskommittén i sitt förslag till kommunallag ansett att kungörelse om sammanträde med nyvald fullmäktigförsamling borde utfärdas av »de gamla» fullmäktiges ordförande, som också skulle föra ordet vid sammanträdet till dess ordförandeval ägt rum. Kommunalrättskommittén anför vidare att LL nu inte innehåller någon bestämmelse om vem som skall kungöra eller inledningsvis leda landstingsmöte som hålls exempelvis på våren året efter allmänt val. Kungörelse om sådant sammanträde lär — uttalar kommittén — utfärdas av förvaltningsutskottet.

Enligt kommunalrättskommittén är det enklast och lämpligast om tjänstgörande styrelsen utfärdar kungörelse om det sammanträde, som enligt kommitténs förslag skall hållas valåret med nyvalda fullmäktige och nyvalt landsting. Kommittén föreslår bestämmelser härom i resp. författningar. Sammanträdet kan inledningsvis ledas av äldste närvarande ledamot till dess ordförande valts. Särskild författningsreglering finner kommittén dock inte vara nödvändig på denna punkt, eftersom man torde kunna följa de principer som gäller när fullmäktigförsamling eller landsting står utan ordförande (11 § tredje stycket KL, 26 § första stycket LL samt 14 § tredje stycket FSL). Om någon, som inte ingår i den nya beslutande församlingen inledningsvis skall få fungera som ordförande bör det enligt kommitténs uppfattning föreskrivas, att han inte äger delta i själva valet av ordförande.

Skrivelsen från stadsfullmäktige i Stockholm

Stadsfullmäktige anför att mandattiden för ledamöter och suppleanter i stadskollegiet, drätselnämnden och stadens övriga nämnder bör avpassas så att ledamöter, som har valts före ett kommunalval, inte sitter kvar ett eller flera tjänstgöringsår efter valet. Vidare bör tiden alltid omfatta helt år. Med hänsyn till dessa förutsättningar är enligt stadsfullmäktige endast två alternativ tänkbara, nämligen en ettårig resp. en treårig mandattid. Med hänsyn till stadens särskilda förhållanden framstår en ettårig mandattid som den lämpligaste. Om detta alternativ väljs, behöver fyllnadsval inte anordnas i någon större omfattning och kan önskad utbyten av ledamöter och suppleanter lätt ske. Dessutom underlättas rekryteringen, eftersom de nya förtroendemännen inte behöver binda sig för lång tid i sitt första uppdrag.

Stadsfullmäktige föreslår alltså att mandattiden för ledamöter och suppleanter i stadskollegiet även i fortsättningen skall vara ett år. Det föreslås vidare att mandattiden för ledamöter och suppleanter i drätselnämnden och

övriga nämnder också skall vara ett år samt att mandattiden för dessa ledamöter och suppleanter skall börja den 1 januari året efter valet.

Mandattiden för revisorerna bör enligt stadsfullmäktige liksom f. n. stämma överens med mandattiden för nämndledamöterna. Stadsfullmäktige föreslår därför att det i 67 § KLS föreskrivs att revisorer för granskning av nästföljande års förvaltning och suppleanter för revisorerna skall väljas varje år.

Remissyttrandena

Kommunalrättskommitténs förslag om en samordning av mandattiderna inom kommunalförvaltningen både i fråga om mandattidernas längd och tidpunkten för periodernas början tillstyrks eller lämnas utan principiell erinran av samtliga remissinstanser utom en. Den remissinstans som har en avvikande uppfattning, *Grimetons pastorats församlingsdelegerade*, avstyrker ändringar i FSL i fråga om mandattider.

Vad först beträffar frågan om mandattidernas längd för kommunala och landstingskommunala nämnder betonas i åtskilliga yttranden vikten av att inom hela kommunalförvaltningen gäller lika långa mandattider för styrelser och övriga nämnder som för de representativa organen. *Kammarkollegiet*, *länsstyrelsen i Malmöhus län* och *Svenska kommunförbundet* uttalar sig bland andra i denna riktning. *Kammarkollegiet* och *kommunförbundet* föreslår, liksom *stadsfullmäktige i Tranås* och *Lund* samt *drättselkammaren i Västerås*, sådana lagstiftningsåtgärder att nämnder för oreglerad förvaltning får en treårig mandattid som är samordnad med övriga nämnders. Att kommunernas frihet att själva bestämma mandattiden för ledamöterna i dylik nämnd går förlorad behöver enligt *kommunförbundet* inte inge betänkligheter, eftersom något behov av kortare mandattid än tre år knappast föreligger i kommunerna i gemen. Kommitténs uppfattning att en treårig mandattid bör införas beträffande sådana nämnder för specialreglerad förvaltning för vilka två- eller fyraåriga mandattider gäller biträds av *kammarkollegiet* och *kommunförbundet*. Dessa remissinstanser anser emellertid författningsändringar nödvändiga också i fråga om sådana nämnder beträffande vilka mandattiden f. n. inte är reglerad, bl. a. *slakthusstyrelse*.

Med hänsyn till de särskilda förhållanden som åberopas i skrivelsen från stadsfullmäktige i Stockholm tillstyrker *länsstyrelsen i Stockholms län* och *Svenska kommunförbundet* stadsfullmäktiges förslag att mandattiden för ledamöter och suppleanter i stadskollegiet och övriga nämnder i Stockholm skall vara ett år. *Kammarkollegiet* anser däremot att det inte finns tillräckligt starka skäl för en avvikelse från de regler som enligt kommunalrättskommitténs förslag skall gälla för andra kommuner. En

ettårig mandattid framstår som väl kort. Val skulle få förrättas varje år, och det skulle till övervägande del bli fråga om omval. Kammarkollegiet förordar därför en mandattid om tre år också för ledamöter och suppleanter i stadskollegiet och övriga nämnder i Stockholm.

Att treåriga mandattider införs inom de kyrkliga kommunerna för kyrkofullmäktige, församlingsdelegerade, kyrkoråd och kyrkostämmas ordförande tillstyrks eller lämnas utan erinran av så gott som alla remissinstanser som yttrat sig i denna del. *Grimetons pastorats församlingsdelegerade* avstyrker dock bestämt ändringar i FSL bl. a. med hänsyn till en tänkbar skilsmässa mellan kyrka och stat. *Domkapitlet i Göteborg*, som tillstyrker kommitténs förslag, anför å sin sida att något särskilt skäl att i framtiden inte behålla största möjliga samstämmighet mellan kyrklig och borgerlig kommunallagstiftning inte torde föreligga oavsett hur förhållandet mellan kyrka och stat kommer att gestaltas. *Kammarkollegiet* och *Svenska kommunförbundet* föreslår också i fråga om kyrkokommunala nämnder för oreglerad förvaltning en lagreglering som ger sådana nämnder treårig mandattid.

Remissopinionen är nära nog enhällig också i sin positiva inställning till kommitténs förslag att eftersläpningen av styrelsernas mandattid i förhållande till de beslutande församlingarnas skall avskaffas samt att styrelse skall väljas av de nyvalda representativa organen i december valåret eller ifråga om landsting senast i december samma år. Endast *Grimetons pastorats församlingsdelegerade*, som förordar att fyraåriga mandattider behålls, avstyrker kommitténs förslag såvitt avser FSL och poängterar därvid att behovet av kontinuitet är särskilt stort i den kyrkokommunala verksamheten. Enligt *kyrkofullmäktige i Göteborg* kan med den föreslagna ordningen uppkomma svårigheter att hinna med valärendenas beredning genom ett av de nyvalda fullmäktige utsett organ. Kyrkofullmäktige bedömer dock inte dessa svårigheter som så stora att kommitténs förslag inte skulle kunna godtas. Också *Svenska kommunförbundet* berör — liksom en del andra remissinstanser — frågan om beredning av valärenden. Kommunförbundet föreslår, som skall utvecklas senare, den ändringen i den av kommittén föreslagna ordningen att också de val som skall förrättas av nyvalda fullmäktige enligt KL och FSL — och inte bara valen enligt LL — skall äga rum senast i december.

Länsstyrelsen i Malmöhus län och *förvaltningsutskottet* i samma läns landsting påpekar att ett upphörande av löpande styrelseuppdrag vid utgången av år 1970 medför olägenheter för vissa heltidsengagerade förtroendemän då avkortningen av mandatperioden innebär en rubbning av förutsättningarna för dessa befattningshavares åtaganden. *Länsstyrelsen* anser dock att nämnda olägenhet är av underordnad betydelse i jämförelse med värdet av att få till stånd gemensamma mandatperioder. Kommitténs för-

slag om övergångsbestämmelser som avskär mandattiden för ledamöter och suppleanter i styrelserna vid utgången av år 1970 har i övrigt inte föranlett någon erinran från remissinstanserna.

I fråga om nämnder för oreglerad förvaltning instämmer *kammarkollegiet* i kommunalrättskommitténs uttalande att de starka kraven på samverkan och samordning talar för att samma mandattider tillämpas inom hela den kommunala förvaltningen. Kollegiet framhåller därutöver som skäl för sammanfallande mandattider över hela fältet att kommuner, landstingskommuner, församlingar och kyrkliga samfälligheter på detta sätt skulle slippa ifrån det inte obetydliga administrativa besvär som vållas genom att de varje år måste undersöka om val är aktuellt till någon eller några nämnder. Kollegiet föreslår därför att hänvisningarna i 45 § KL, 54 § LL och 57 § FSL till vissa bestämmelser om kommunens styrelse ändras så att de får avse 33 § KL, 44 § LL resp. 46 § FSL i dessa paragrafers helhet och därmed omfatta regleringen av mandattidens början och längd. Principiellt samma uppfattning har också *stadsfullmäktige i Tranås och Lund*, *drättselkammaren i Västerås* samt *Svenska kommunförbundet*. *Kommunförbundet* påpekar särskilt att nyvald representation måste ges valkompetens såvitt gäller nämnder för oreglerad förvaltning. *Kammarkollegiet* biträder — liksom *landstingets förvaltningsutskott i Västmanlands län*, *stadsfullmäktige i Tranås och Lund* samt *drättselkammaren i Västerås* kommunalrättskommitténs mening att det krävs särskilda övergångsbestämmelser för att avskära löpande mandattider för ledamöter och suppleanter i nämnder för oreglerad förvaltning vid utgången av år 1970.

Kyrkofullmäktige i Göteborg och *kyrkorådet i Bollnäs församling* anser för sin del att kommunerna liksom hittills bör ha fria händer i fråga om nämnder för oreglerad förvaltning. Av kommunernas fria bestämmanderätt på området följer enligt *kyrkofullmäktige i Göteborg* och *stadsfullmäktige i Hälsingborg* att de själva kan besluta om en förkortning av mandattiden för redan valda ledamöter. En övergångsbestämmelse som generellt avskär löpande mandat avstyrks därför. Däremot tillstyrker *kyrkofullmäktige i Göteborg* att kommunerna bereds möjlighet att till de nyvalda fullmäktige överlämna val av nämndledamöter vid sammanträde i december. *Stadsfullmäktige i Umeå* förordar regler som gör det möjligt för kommunerna att också i fortsättningen tillämpa samma mandattider för nämnder för oreglerad förvaltning som för kommunens styrelse. Särskilda övergångsbestämmelser behövs enligt *stadsfullmäktige* för att ge kommunerna laglig möjlighet att avkorta mandattiden för ledamöterna i sådana nämnder vid utgången av år 1970.

Kammarkollegiet finner det i likhet med kommunalrättskommittén önskvärt att en samordning sker av mandattiderna för fullmäktige och styrelse i kommunalförbund. Kollegiet förordar en övergångsbestämmelse som avskär mandattiden för nuvarande styrelseledamöter vid utgången av år 6 — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 129*

1970. Kollegiet tar i detta sammanhang också upp särbestämmelsen i 8 § 1 mom. KFL rörande valperioden för förbund vari landstingskommun ingår. Enligt kollegiets mening saknas anledning att behålla bestämmelsen efter ett genomförande av kommitténs förslag att nyvalt landsting skall sammanträda för hållande av val senast i december under valåret. *Svenska kommunförbundet* anför i princip samma synpunkter i förevarande del.

Att val av presidier och revisorer för året efter allmänt valår skall förrättas av de nyvalda beslutande församlingarna tillstyrks av samtliga remissinstanser som yttrat sig i frågan, däribland *kammarkollegiet*, *länsstyrelsen i Västmanlands län*, *landstingets förvaltningsutskott i Västmanlands län*, *drätselkammaren i Jönköping* och *kyrkofullmäktige i Göteborg*. *Svenska kommunförbundet* ifrågasätter om inte samtliga val som enligt 13 § fjärde stycket KL skall förrättas i december bör ankomma på de nyvalda fullmäktige det år allmänna val ägt rum. Motsvarande ordning ifrågasätter kommunförbundet också beträffande FSL, LL och KFL. I fråga om ordförandevalen enligt 11 § andra stycket KL och 14 § andra stycket FSL bör enligt kommunförbundet särskilt anges i lagtexten att valet avser tiden intill utgången av nästföljande kalenderår. *Landstingets förvaltningsutskott i Västmanlands län* föreslår den ändringen av bestämmelserna om val av ordförande och vice ordförande i landsting att mandattiden bestäms till tre år räknade fr. o. m. året efter det då valet har skett. Genom en sådan ändring skulle man enligt utskottet kunna undgå den nuvarande olägenheten att ordförande och vice ordförande, som väljs den första måndagen i oktober för en tid av ett år, vart femte eller sjätte år måste avgå fem eller sex dagar innan nya val kan ske.

De remissinstanser som har yttrat sig över skrivelsen från stadsfullmäktige i Stockholm tillstyrker förslaget om en ettårig mandattid för revisorer och revisorssuppleanter i Stockholm.

Frågan om beredning av valärenden berörs i vissa remissyttrandena. *Stadsfullmäktige i Hälsingborg* och *Landskrona, kommunalfullmäktige i Hörs köping* och *kyrkorådet i Valbo församling* framhåller behovet av beredning av valärenden genom ett särskilt organ som bör kunna utses vid ett sammanträde med de nyvalda fullmäktige före ingången av december. *Drätselkammaren i Jönköping* anser också särskild valberedning nödvändig men finner att ett av de avgående fullmäktige utsett organ bör kunna anförtros uppgiften i fråga. *Svenska kommunförbundet* diskuterar också hithörande frågor och betonar att valen, även om de inte är underkastade något lagstadgat beredningstvång, dock anses vara så viktiga att den beslutande församlingen brukar — vanligen genom en av församlingen tillsatt valberedning — låta bereda dessa ärenden. Visserligen torde sådan

beredning oftast medhinnas samma dag valberedningen tillsatts så att beredningens förslag kan framläggas innan sammanträdet avslutas. Stundom kan dock förhållandena vara sådana att valberedningen behöver längre rådrum. Tiden kan bli för knapp om den beslutande församlingens sammanträde måste avbrytas för att fortsätta annan dag eller nytt sammanträde måste hållas före utgången av december. Detsamma kan bli fallet om proportionellt val begärs eller om ett valärende bordläggs. Kommunförbundet åberopar också i detta sammanhang att förslag kan väckas i den nyvalda församlingen om ändrat antal ledamöter i någon nämnd och att ett sådant ärende är underkastat beredningstvång och inte lagligen kan företas till avgörande förrän det varit i vederbörlig ordning kungjort. Kommunförbundet föreslår därför att de val, som skall förrättas av nyvalda fullmäktige enligt KL och FSL, skall hållas, liksom enligt kommitténs förslag inom landsting, senast i december det år allmänna val av representativa församlingar ägt rum. Kommunförbundet tillägger beträffande motsvarande val inom kommunalförbund att tiden kan bli alltför kort om såväl val av förbundsfullmäktige som val av styrelse och andra nämnder skall ske under december. Enligt kommunförbundets mening bör det därför också i KFL föreskrivas att valen skall förrättas senast i december det år allmänna val av representativa församlingar ägt rum.

Länsstyrelsen i Malmöhus län befarar att svårigheter kan uppkomma vid genomförandet av den föreslagna ordningen med val som skall förrättas av de nyvalda beslutande församlingarna samma år som allmänna val ägt rum, om inte röstsammanräkningen vid de allmänna valen blir föremål för mycket radikala och tidsbesparande förenklingar.

Kommunalrättskommitténs förslag att tjänstgörande styrelse skall kungöra det första sammanträdet med den nyvalda representativa församlingen tillstyrks eller lämnas utan erinran av *kammarkollegiet, landstingets förvaltningsutskott i Västerbottens län, stadsfullmäktige i Tranås och Hälsingborg, drätselkammaren i Jönköping* och *Svenska kommunförbundet*. Avvikande synpunkter framförs emellertid också. *Kommunalfullmäktige i Höörs köping* föreslår sålunda att kungörelsen skall ombesörjas av den ledamot i de nyvalda fullmäktige som den avgående beslutande församlingen utser för uppgiften. *Kyrkofullmäktige i Göteborg* och *kyrkorådet i Valbo församling* förordar att de avgående fullmäktiges ordförande skall utfärda kungörelsen. Samma förslag i fråga om landsting framläggs av *länsstyrelsen i Västmanlands län* och *landstingets förvaltningsutskott* i samma län.

Att äldste ledamoten skall leda förhandlingarna till dess ordförande blivit vald tillstyrks eller lämnas utan

erinran av *landstingets förvaltningsutskott i Västmanlands län och Svenska kommunförbundet*. En annan uppfattning på denna punkt uttalas av *kommunalfullmäktige i Höörs köping*, som anser att den av de avgående fullmäktige utsedda ledamoten i den nyvalda beslutande församlingen inte bara bör svara för kungörelsen utan också bör föra ordet till dess ordförande blivit vald, samt av *kyrkofullmäktige i Göteborg* och *kyrkorådet i Valbo församling*, som föreslår att de avgående fullmäktiges ordförande inledningsvis bör leda förhandlingarna. *Kyrkofullmäktige i Göteborg* och *drätselkammaren i Jönköping* tillägger att den av kommunalrättskommittén föreslagna ordningen i fråga om ordförandeskapet inte kan anses ha stöd i gällande bestämmelser som är avsedda för en helt annan situation. En uttrycklig lagreglering efterlyses därför av dessa remissinstanser.

Om någon som inte tillhör den nyvalda beslutande församlingen inledningsvis får leda förhandlingarna, behövs enligt kommunalrättskommittén en bestämmelse som säger att vederbörande inte äger delta i själva valet av ordförande. *Kyrkorådet i Valbo församling* ansluter sig till kommitténs uppfattning. *Kyrkofullmäktige i Göteborg* anser dock en särskild bestämmelse onödig eftersom det med hänsyn till föreskrifterna i 14 § första stycket FSL är uppenbart att rösträtt saknas.

Kommunalrättskommitténs synpunkter på ett införande av treåriga mandattider — i stället för nu gällande två- eller fyraåriga — i fråga om icke kommunala organ vilka helt eller delvis utses av kommun eller landstingskommun lämnas utan erinran av de allra flesta remissinstanserna. *Kammarkollegiet, länsstyrelserna i Stockholms och Västmanlands län* samt *kommunalfullmäktige i Hallstahammars köping* biträder uttryckligen kommitténs mening, liksom också *rikspolisstyrelsen* såvitt avser polisenämnder och trafiknämnder, *socialstyrelsen* såvitt avser länsnykterhetsnämnder, *riksförsäkringsverket* såvitt avser styrelser för allmän försäkringskassa, pensionsdelegationer och försäkringsnämnder, *statens vägverk* såvitt avser vägnämnder, länsvägnämnder och vägsynernämnder, *skolöverstyrelsen* och *länsskolnämnden i Stockholms län* såvitt avser länsskolnämnder, *alkoholpolitiska utredningen* såvitt avser rådgivande nämnder, *skogsstyrelsen* såvitt avser skogsvårdsstyrelser, *domänverket* såvitt avser uppskattningsnämnder och *överförmyndarnämnden i Stockholm* såvitt avser nämnden och överförmyndare.

Skolöverstyrelsen och *länsskolnämnden i Stockholm* finner det önskvärt inte bara med en anpassning av mandattidens längd för ledamöter och suppleanter i länsskolnämnder utan också med en ändring av mandattidens början så att mandattiden sammanfaller med mandattiden för kommunala styrelser och nämnder enligt kommitténs förslag. Därför bör enligt dessa remissinstanser också bestämmas att löpande uppdrag upphör vid utgången av år 1970. Motsvarande synpunkter anförs av *skogsstyrelsen* i fråga om icke självskrivna ledamöter och suppleanter i skogsvårdsstyrelserna.

Riksförsäkringsverket anmärker att särskilda övergångsbestämmelser vid en ändring av mandattiden för styrelser för allmän försäkringskassa, pensionsdelegationer och försäkringsnämnder kan bli nödvändiga.

Drätselkammaren i Jönköping anser att det inte finns anledning att ändra mandattiden för alla de organ och institutioner som kommer i fråga i detta sammanhang. Huvudmän i sparbank och överförmyndare bör sålunda enligt drätselkammarens mening behålla sina mandattider oförändrade då dessa organ inte har någon anknytning till den kommunala styrelsen. Vad särskilt angår huvudmän i sparbank vill *bankinspektionen* inte motsätta sig den av kommittén ifrågasatta ändringen av mandattiden. Inspektionen framhåller dock samtidigt att en sådan ändring skulle medföra en del olägenheter. En övergång till treårig mandattid skulle sålunda göra det nödvändigt att reglementena för samtliga sparbanker — f. n. 326 stycken — måste ändras, något som i regel kräver beslut på två huvudmannasammanträden och inspektionens stadfästelse.

Styrelsen för Stockholms fondbörs erinrar om att frågan om huvudmannaskapet för börsen ingår bland de frågor som den år 1966 av chefen för finansdepartementet tillkallade fondbörsutredningen har att utreda och pröva. Med hänsyn härtill och då frågan om mandattidens längd för de kommunvalda representanterna enligt börsstyrelsens mening knappast kan anses ha den praktiska betydelse eller angelägenhetsgrad att ett ställningstagande inte skulle kunna uppskjutas ett par år, föreslår styrelsen att frågan får vila i avvaktan på blivande förslag från fondbörsutredningen.

Fullmäktige och suppleanter

Gällande rätt m. m.

Kommunindelningsreformen

År 1962 fattade statsmakterna beslut om en översyn av kommunindelningen (prop. 1962: 180, KU 1962: 1, rskr 64). I beslutet angavs riktlinjer för en utveckling mot en från olika synpunkter lämpligare kommunindelning. I KIL infördes en bestämmelse, 2 a §, om att det för varje län skall finnas en av Kungl. Maj:t fastställd plan som utvisar den med hänsyn till befolkningsförhållandena, den ekonomiska utvecklingen, de kommunala förvaltningsuppgifternas omfattning och beskaffenhet samt förhållandena i övrigt lämpligaste indelningen av länet i kommuner (SFS 1962: 35). Under åren 1963 och 1964 fastställde Kungl. Maj:t planer för länens indelning i kommuner (SFS 1964: 162). Stockholms stad berörs inte av planeringen. Enligt denna skulle 36 kommuner bestå oförändrade. I övrigt sammanfördes kommuner och delar av kommuner till 245 kommunblock. Efter de ändringar i den kommunala indelningen som har trätt i kraft

vid ingången av år 1969 finns sammanlagt 75 kommuner som stämmer överens med indelningsplanerna. Enligt 2 § lagen (1969: 156) med särskilda bestämmelser om ändring i kommunindelningen skall länsstyrelserna efter samråd med kommunerna upprätta förslag till de indelningsändringar som behövs för att kommunindelning enligt fastställd plan skall kunna genomföras senast vid utgången av år 1973 (prop. 1969: 103, KU 1969: 24, rskr 230).

Antalet fullmäktige m. m.

Fullmäktige beslutar enligt 5 § KL hur många fullmäktige ledamöter som skall utses för kommunen. Antalet skall bestämmas inom vissa ramar som föreskrivs i lagrummet. Kommunerna är indelade i grupper efter invånarantalet. För varje grupp föreskrivs det högsta och det lägsta antalet fullmäktige som skall utses, i den grupp som innehåller kommuner med mindre än 2 000 invånare högst 30 och minst 15 fullmäktige och i kommuner med mer än 400 000 invånare högst 80 och minst 60 fullmäktige, i förhållande till folkmängden i kommunen.

I Stockholm är fullmäktiges antal enligt 5 § KLS 100.

Bestämmelserna i KL om antalet fullmäktige stämmer — utom i fråga om kommuner med mer än 400 000 invånare — överens med motsvarande bestämmelser i lagen (1930: 252) om kommunalstyrelse i stad enligt den lydelse dessa bestämmelser fick år 1948 (prop. 1948: 140, KU 1948: 24, rskr 270, SFS 1948: 287). Samtidigt ändrades också motsvarande bestämmelser i lagen (1930: 251) om kommunalstyrelse på landet. Genom ändringarna avsåg man att göra det möjligt att få med representanter för tidigare små kommuner i fullmäktige i de nya kommuner som skulle bildas enligt 1952 års kommunindelningsreform.

Bestämmelserna för kommuner med mer än 400 000 invånare tillkom år 1965 (prop. 1965: 166, KU 1965: 42, rskr 415, SFS 1965: 750). Den lagändring som då gjordes var föranledd av en framställning från stadsfullmäktige i Göteborg.

I direktiven för kommunalrättskommitténs uppdrag att göra en översyn av 5 § KL erinras om att åtskilliga kommunsammanläggningar kan väntas till följd av beslutet år 1962 om en ny kommunindelningsreform. I direktiven anförs att övergången till en ny kommunindelning ofta kan underlättas om den nya fullmäktigförsamlingen inte görs alltför liten. I fråga om kommuner med mer än 40 000 invånare ter sig de nuvarande reglerna om antalet fullmäktige som för snäva och otillräckligt differentierade redan mot bakgrund av den befolkningsutveckling som har skett. I övrigt betonas i direktiven att bestämmelserna om antalet fullmäktige inte är utformade med tanke på det särskilda behov av smidiga regler som kan föreligga vid omfattande kommunsammanläggningar.

I 9 § KL och 9 § KLS finns i huvudsak likalydande bestämmelser om

valkretsindelning för val av fullmäktige. Sådan indelning skall göras i Stockholm och i andra kommuner med mer än 40 000 invånare. Om det anses lämpligt får valkretsindelning också göras i fråga om kommuner som har mellan 10 000 och 40 000 invånare. Andra kommuner får indelas i valkretsar endast om det på grund av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden föreligger särskilda skäl. Valbarhet är inte inskränkt inom valkrets. Valkretsindelningen skall göras så att varje krets kan beräknas utse minst tio fullmäktige. Om det kan ske utan olägenhet, skall valkretsarna också utformas så att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bli lika fördelat på de särskilda valkretsarna. Beslut om indelning i valkretsar meddelas av länsstyrelsen på framställning av fullmäktige eller sedan fullmäktige fått tillfälle att yttra sig. Beslutet skall meddelas senast två månader före ingången av det år under vilket det skall börja gälla. Antalet fullmäktige som skall utses i varje valkrets fastställer länsstyrelsen före utgången av april under valåret.

Beträffande kommun, vars område skall ökas eller minskas genom i n d e l n i n g s ä n d r i n g, kan Kungl. Maj:t förordna att samtliga fullmäktiges uppdrag skall upphöra, när den nya indelningen träder i kraft, och att nytt val av fullmäktige skall äga rum. Bestämmelser härom finns i 14 § lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning (KIL). Om sådant förordnande meddelas, skall länsstyrelsen med tillämpning av bestämmelserna i 5 § KL före den 1 juli året innan indelningsändringen träder i kraft bestämma hur många fullmäktige som skall utses. I samband därmed får länsstyrelsen förordna om kommunens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av de bestämmelser som annars gäller om tid för sådant förordnande.

I nybildad kommun skall val av fullmäktige förrättas så snart som möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft (18 § KIL). Beträffande antalet fullmäktige samt kommunens indelning i valkretsar och valdistrikt gäller samma bestämmelser som vid indelningsändring enligt 14 § KIL.

Beslut om ändring i kommunindelning träder i kraft vid årsskifte och skall meddelas senast åtta månader före ikraftträdandet, dvs. före utgången av april året före ikraftträdandet (12 § KIL). Beslut om ändring i kommunindelningen har brukat träda i kraft vid årsskifte efter allmänna val. Nya fullmäktige har därvid utsetts vid det allmänna fullmäktigvalet eller, om ikraftträdandet skett vid årsskifte efter allmänt riksdagsval, vid särskilt kommunalval som hållits samtidigt med riksdagsvalet.

Den kommunala beslutanderätten skall, redan innan förordnande om indelningsändring har trätt i kraft, utövas enligt den nya indelningen (13 § KIL). Den äldre indelningen skall dock följas i fråga om angelägenhet som avser kommun enligt den indelningen. I samband med beslut om indelningsändring kan Kungl. Maj:t förordna att beslutanderätten i kommun

enligt den nya indelningen skall utövas av sammanläggningsdelegerade tills indelningsändringen har trätt i kraft (19 §). Om något sådant förordnande inte meddelas vid indelningsändring enligt 14 §, skall fullmäktige i den kommun vars område ökas eller minskas företräda både den äldre och den nya kommunen.

Vad som nu har sagts om kommunala indelningsändringar äger i princip tillämpning även på ändring i ecklesiastik indelning (38 och 41 §§ KIL). Sammanläggningsdelegerade utses dock inte vid sådan indelningsändring. Beslutanderätten enligt den nya indelningen utövas alltså i dessa fall av de äldre fullmäktige. Bildas genom indelningsändring ny församling, finns inget organ som företräder den nya församlingen innan indelningsändringen träder i kraft.

Vid o m r ö s t n i n g i fullmäktige gäller enligt 22 § KL att utgången — utom i vissa fall för vilka särskilda bestämmelser finns — bestäms genom enkel majoritet. Om lika många röster avges för olika meningar, bestäms utgången vid val och ärenden om tillsättande av tjänstebefattning genom lottning. I andra frågor har ordföranden utslagsröst. Bestämmelserna i KLS skiljer sig från de nu redovisade i del avseendet att ordföranden inte har utslagsröst. I ärenden som inte rör val eller tillsättande av tjänstebefattning skall ny omröstning äga rum. Därvid skall en sedel läggas åt sidan för att bestämma utgången, om rösterna blir lika också vid den nya omröstningen (23 §).

Suppleanter i kommunala organ

För stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige, fullmäktige i kommunalförbund eller kyrkofullmäktige utses inte suppleanter. Detsamma gäller församlingsdelegerade utom i Stockholm. Däremot utses suppleanter för landstingsmän (6 § LL) samt för ledamöter i styrelse och nämnder för oreglerad förvaltning i kommun, landstingskommun, församling och kyrklig samfällighet (31, 45, 47 och 48 §§ KL, 31 och 47 §§ samt 51 § 1 mom. KLS, 42 och 54 §§ LL samt 44 § 2 mom., 57 § 2 mom., 61 § 1 mom. och 63 § 2 mom. FSL). Vad gäller nämnder för oreglerad förvaltning bestämmer dock landstinget resp. fullmäktige om suppleanter skall utses. Suppleanter utses vidare för kommunala sammanläggningsdelegerade (1 § lagen, 1965:596, om kommunala sammanläggningsdelegerade) och för församlingsdelegerade i Stockholm (39 § 1 mom. FSL).

Eftersom suppleanter inte utses för stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige eller kyrkofullmäktige, måste ny röstsammanräkning för utseende av efterträdare företas om fullmäktig avgår före tjänstgöringstidens utgång. Bestämmelser härom finns i 52 § 2 mom. kommunala vallagen (1930:253) (KVL).

Av 18 § LL framgår att val av suppleanter för landstingsmän regleras i KVL. Bestämmelserna om val av övriga suppleanter skiljer sig helt från

reglerna i KVL men är sinsemellan i huvudsak identiska. Suppleanter i kommuns styrelse väljs, liksom de ordinarie ledamöterna, av fullmäktige till det antal fullmäktige bestämmer (31 § KL). Alla suppleanterna väljs genom en valförrättning som är skild från valet av ordinarie ledamöter. Valet skall om det begärs av ett visst antal väljande (se 22 § sista stycket KL) vara proportionellt. Om det inte är proportionellt utan förrättas som majoritetsval, skall i samband med valet bestämmas i vilken ordning suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring (31 § KL).

Förfarandet vid proportionellt val regleras i lagen (1955:138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunalfullmäktige m. m. Valsedlarna ordnas i grupper efter partibeteckning och inom varje grupp bestäms genom särskilda sammanräkningar ordningen mellan namnen på valsedlarna (4 §). Platserna fördelas enligt 5 § mellan de olika grupperna på så sätt att de, en efter en, tilldelas den grupp som uppvisar det största jämförelsetalet. Den ordning i vilken suppleanterna skall inkallas till tjänstgöring i stället för ledamot bestäms genom valet. Suppleant som är utsedd från samma grupp som ledamoten har företräde framför övriga suppleanter och bland dessa har den som tillhör grupp med högst rösttal företräde (8 §).

Om en ledamot som har utsetts vid proportionellt val avgår under den bestämda tjänstgöringstiden, skall suppleant inkallas enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen. Har ledamoten inte utsetts vid sådant val måste fyllnadsval anställas (33 § KL). Innan så har skett inkallas suppleant i den vid suppleantvalet bestämda ordningen. I samma ordning inkallas också suppleant vid tillfälligt förfall. Detta gäller oberoende av vilket valsätt som använts vid ledamotsvalet (36 § KL).

Val av landstingsmän och suppleanter för dem sker genom en och samma valhandling. I 24 § KVL ges föreskrifter om valsedels utformning. Valsedeln skall antingen uppta samtliga namn i en följd, det ena under det andra, (ospaltad valsedel) eller uppta namnen för landstingsmannavalet i en vänsterspalt och namnen för suppleantvalet i en högerspalt (spaltad valsedel). I den mån namnen på en ospaltad valsedel inte tas i anspråk vid landstingsmannavalet gäller de suppleantvalet. Detsamma gäller namnen i en spaltad valsedels vänsterspalt. I högerspalten får tas upp högst två namn för vart och ett av de för landstingsmannavalet upptagna namnen.

Suppleanterna utses genom särskilda sammanräkningar inom resp. parti omedelbart efter valet av landstingsmän (47 § KVL). För varje landstingsman företas lika många, dock minst två, sammanräkningar som partiet erhållit platser. Vid varje sammanräkning tar man hänsyn bara till de valsedlar som upptar landstingsmannens namn. Namn på någon som blivit utsedd till landstingsman eller till suppleant för den landstingsman som sammanräkningen gäller anses som obefintligt. Röstvärdet tillgodoräknas det namn som står främst av de för den ifrågavarande landstingsmannen

särskilt upptagna suppleantnamnen. Om det inte finns något sådant namn, vilket ju alltid blir fallet i fråga om ospaltad valsedel, tillgodoräknas röstvärdet det namn för själva landstingsmannavalet som står främst på valsekeln. Den som har fått det högsta rösttalet är vald till suppleant för den landstingsman som sammanräkningen avser.

Om ett parti använder ospaltade valsedlar får man en grupp av suppleanter som alla är personliga suppleanter för samtliga landstingsmän som valts på samma sedel. Om partiet använder flera ospaltade valsedlar får man flera sådana grupper. Om partiet i stället använder spaltade valsedlar, utses för varje landstingsman först den eller de personer som i högerspalten är upptagna för landstingsmannen till suppleanter. Från vänsterspalten utses därefter så många suppleanter som partiet har fått platser i valkretsen minus det antal som har utsetts från högerspalten. De personer som utses från vänsterspalten blir personliga suppleanter för alla landstingsmän som har valts på valsekeln.

Om en landstingsman avgår under tjänstgöringstiden eller inte kan inställa sig vid landstingsmöte eller inte vidare kan tjänstgöra vid mötet, skall den närmast i ordningen varande suppleanten inkallas (22 § LL och 52 § 1 mom. KVL). Fråga om förfall för utevaro från landstingsmöte prövas av landstinget (23 § LL). När samtliga suppleanter för landstingsman har inkallats till ordinarie landstingsmän eller eljest avgått som suppleanter, skall enligt 53 a § KVL ny sammanräkning företas för utseende av ytterligare en suppleant.

I LL finns inga bestämmelser om att suppleant för landstingsman skall kallas till eller har rätt att vara närvarande vid landstingets sammanträden. Landstingets förhandlingar skall enligt 37 § LL vara offentliga men landstinget kan för visst ärende besluta att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar. Detsamma gäller fullmäktiges förhandlingar (27 § KL, 28 § KLS samt 30 och 33 §§ FSL). Suppleant i kommuns styrelse och övriga nämnder har rätt att närvara vid sammanträde även om han inte är inkallad till tjänstgöring och han skall alltid underrättas om tid för sammanträde (36, 45, 47 och 48 §§ KL). Motsvarande regler gäller enligt LL och FSL (47 och 54 §§ LL samt 49 §, 57 § 2 mom., 62 § och 63 § 2 mom. FSL). Enligt KLS har suppleant i stadskollegiet inte någon sådan närvarorätt. Det har däremot suppleant i drätselnämnden och i annan kommunal nämnd (47 § och 51 § 1 mom., jfr 38 §).

Såväl enligt KL och KLS som enligt FSL får fullmäktige besluta att till fullmäktig skall utgå traktamente, ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter samt arvode (28 § 1 och 2 mom. KL, 29 § 1 och 2 mom. KLS samt 31 § 1 mom. och 33 § FSL). Arvodet får inte överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art samt den tid som kan beräknas gå åt för uppdraget. Landstinget får i motsvarande mån besluta om ersättning åt landstingsman (39 § 1 mom. LL). Be-

stämmelserna i 28 § 1 och 2 mom. KL skall enligt 46 § 1 mom. KL tillämpas också på ledamot i kommunens styrelse och annan nämnd samt suppleant för sådan ledamot. Motsvarande gäller enligt KLS, LL och FSL. Suppleant som tjänstgör i stället för landstingsman behandlas i ersättningsavseende som landstingsman.

I fråga om beslutförhet gäller enligt KL att fullmäktige, kommuns styrelse och annan kommunal nämnd inte får handlägga ärende om inte flera än hälften av ledamöterna är närvarande (15, 37, 45, 47 och 48 §§). Motsvarande regel gäller enligt KLS och FSL samt enligt 48 och 54 §§ LL för landstingets styrelse och övriga nämnder. För landstingets del fordras däremot att två tredjedelar av ledamöterna är närvarande (27 § LL).

Förslag i riksdagen om suppleanter för fullmäktige

Frågan om att införa en suppleantinstitution för fullmäktigförsamlingarna har prövats vid upprepade tillfällen.

I proposition till 1918 års riksdag föreslogs införande av suppleanter för stads-, kommunal- och municipalfullmäktige. Frågan förföll, eftersom förslaget antogs av andra kammaren men avslogs av första kammaren (prop. 1918: 262, KU 1918: 22, I:a kammarens protokoll 52 s. 50, II:a kammarens protokoll 75 s. 58).

Vid 1928, 1930 och 1932 års riksdagar avslogs motioner om införande av suppleanter för fullmäktige (II: 1928: 215, II: 1930: 453, II: 1932: 3).

År 1944 begärde riksdagen utredning av frågan om suppleanter borde införas för stads-, kommunal-, municipal- och kyrkofullmäktige (KU 1944: 8, rskr 96). Frågan övervägdes därefter ingående under förarbetena till KL. Kommunallagskommittén ställde sig avvisande till en sådan reform och propositionen innehåller inget förslag om att suppleanter skulle införas (SOU 1952: 14 s. 96—101, prop. 1953: 210 s. 67—68).

Kommunallagskommittén hade företagit en enkät bland ett 90-tal kommuner. Av dessa hade betydligt mer än hälften avstyrkt att suppleanter infördes. Enligt kommunallagskommittén fanns det ett visst fog för uppfattningen att en suppleantinstitution kunde bli en garanti för att väljarnas vilja återspeglades i fullmäktiges beslut även när någon eller några av de ordinarie ledamöterna var förhindrade att delta i besluten. Uppmärksamhet måste emellertid också ägnas frågan i vad mån det enligt erfarenheten förekom att fullmäktigledamöters frånvaro ledde till beslut som inte stämde överens med en fulltalig församlings vilja. Kommunallagskommittén hade inte ansett sig böra företa någon undersökning i detta avseende. Bara en av de omkring 90 kommuner som hade yttrat sig i suppleantfrågan hade hänvisat till, att ett ärende till följd av en ledamots frånvaro fått en annan utgång än det skulle ha fått, om fullmäktige hade varit fulltaliga. Kommunallagskommittén ansåg att behovet av suppleanter från ifrågava-

rande synpunkt var ganska litet. Önskemålet att vid fullmäktigledamots avgång ha tillgång till personer som genom sin ställning som suppleanter hade förvärvat kommunal erfarenhet kunde enligt kommunallagskommittén inte vara avgörande för bedömningen av om suppleanter borde införas. Ett betydelsefullt skäl mot ett suppleantsystem var, anförde kommunallagskommittén, att ett sådant system skulle kunna leda till en försvagning av de ordinarie ledamöternas ansvarskänsla. Det kunde ligga nära till hands för en ledamot, som av en eller annan anledning önskade utebli från ett sammanträde, att begära att en suppleant inkallades i ledamotens ställe. Suppleanterna kunde enligt kommunallagskommittén vidare inte få tillfälle att på samma sätt som de ordinarie ledamöterna sätta sig in i de olika ärendena. Suppleanternas insatser skulle därför inte bli av större värde.

Inte heller KU ansåg att suppleanter för fullmäktige borde införas (KU 1953: 22 s. 15, jfr rskr 419). Utskottet anförde att endast fyra av de 367 kommuner och municipalsamhällen som hade yttrat sig över kommunallagskommitténs förslag hade förordat ett suppleantsystem. Detta måste enligt utskottet tolkas så att fullmäktiginstitutionen ansågs fungera tillfredsställande utan suppleanter. Att gentemot den kommunala erfarenheten och inställningen från rent principiella synpunkter vidhålla tanken på ett suppleantsystem ansåg utskottet inte rimligt. Utskottet anförde vidare att möjligheten att inkalla suppleanter kunde minska de ordinarie ledamöternas ansvarskänsla och att det skulle kunna försvaga fullmäktiges auktoritet, om viktiga kommunala angelägenheter kunde avgöras av en från det ena tillfället till det andra olika sammansatt fullmäktigförsamling.

Tanken på att införa suppleanter för fullmäktige avvisades också under förarbetena till FSL (SOU 1957: 15, prop. 1961: 70, KU 1961: 16, rskr 342).

I en motion vid 1964 års riksdag (II: 119) hemställdes att riksdagen skulle anhålla hos Kungl. Maj:t om utredning och förslag beträffande införande av en suppleantinstitution för stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige. I motionen anfördes att det medför betydande olägenheter att suppleanter för fullmäktige saknas. En fullmäktigledamot kan av olika anledningar, ibland under lång tid, vara förhindrad att utöva sitt uppdrag. Att suppleanter saknas kan leda till att fullmäktige fattar ett beslut, som går i annan riktning än det skulle ha gjort om fullmäktigförsamlingen hade varit fulltalig och som inte står i överensstämmelse med det valutslag som ligger till grund för sammansättningen. Farhågorna att ett suppleantsystem skulle medföra att de ordinarie ledamöternas ansvarskänsla försvagas är enligt vad som anfördes i motionen överdrivna. Ett olämpligt utnyttjande av suppleantinstitutionen skulle framkalla en reaktion inom partigrupperna och partiorganisationerna. I motionen erinras om en invändning mot att införa suppleanter, nämligen att dessa inte skulle få nödvändiga kunskaper eftersom de endast vid enstaka tillfällen skulle delta i fullmäktiges arbete. Häremot anfördes i motionen att ärendena i allmänhet diskuteras ingående

inom partigrupperna samt att suppleanterna skulle kunna läsa fullmäktiges handlingar regelbundet och övervara sammanträdena också när de inte tjänstgör. Numera trycker eller stencilerar kommunerna i allt högre grad handlingarna för fullmäktigsammanträdena. Behovet av suppleanter har enligt vad som vidare anförs i motionen ökat genom den större rörligheten på arbetsmarknaden och denna rörlighet kan försvåra rekryteringen till fullmäktige om ett suppleantsystem inte införs. I motionen åberopas också att författningsutredningen i sitt förslag till ny regeringsform (SOU 1963: 16 och 17) har föreslagit ett system med ersättare för riksdagens ledamöter.

KU hemställde att motionen inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd (KU 1964: 32). I riksdagen stannade kamrarna i skilda beslut (I:a kammarens protokoll nr 37 s. 38, II:a kammarens protokoll nr 37 s. 24). Frågan förföll alltså.

Frågan väcktes ånyo vid 1965 års riksdag genom två likalydande motioner (I: 139 och II: 177). I motionerna åberopas i huvudsak samma skäl som anförs i motionen till 1964 års riksdag. Vidare anförs att kommunernas förbättrade resurser att stencilera eller trycka sina handlingar och därmed distribuera dessa i större antal ger suppleanterna möjlighet att följa den kommunala verksamheten. Därigenom blir ett större antal medborgare informerade i de kommunala frågorna. Informationen sprids och en suppleantinstitution kan på så sätt bidra till att stärka den kommunala demokratin.

KU tillstyrkte i sitt utlåtande en förutsättningslös utredning (KU 1965: 28). Utskottet anförde bl. a. att en viss opinionsförskjutning hade skett efter tillkomsten av den gällande kommunallagstiftningen och att utskottet särskilt med hänsyn till kommunindelningsreformen fann det naturligt att ett ökat intresse hade framkommit för ett suppleantsystem inom fullmäktigförsamlingarna. Kamrarna stannade också denna gång i skilda beslut, varför frågan åter förföll (I:a kammarens protokoll nr 24 s. 98, II:a kammarens protokoll nr 26 s. 6).

I två likalydande motioner (I: 254 och II: 320) hemställdes vid 1966 års riksdag åter att riksdagen skulle anhålla hos Kungl. Maj:t om utredning och förslag om införande av suppleanter för fullmäktige. Motionerna har samma innehåll som motionerna till 1965 års riksdag.

KU hemställde att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning angående införande av suppleanter för stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige (KU 1966: 21). Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 102).

Det var med anledning av sistnämnda riksdagsbeslut som kommunalrättskommittén fick uppdraget att förutsättningslöst utreda frågan om suppleanter för stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige.

En av kommunalrättskommittén utförd undersökning

I september 1967 begärde kommittén yttranden från samarbetsnämnderna i kommunblocken och styrelserna i de kommuner som enligt gällande planer skall bestå oförändrade över dels frågan om antalet fullmäktige i kommunerna, dels frågan om suppleanter bör införas för stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige. Yttranden inkom från 206 av de 281 tillfrågade samarbetsnämnderna och styrelserna. 11 yttranden innehåller enligt kommittén inte några ställningstaganden. Kommittén sammanfattar resultatet av undersökningen i övrigt på följande sätt.

Oförändrat antal fullmäktige, ej suppleanter	38
Ökat antal fullmäktige, suppleanter	41
Ökat antal fullmäktige, ej suppleanter	26
Ökat antal fullmäktige, inget ställningstagande till frågan om suppleanter	5
Oförändrat antal fullmäktige, suppleanter	76
Oförändrat antal fullmäktige, inget ställningstagande till frågan om suppleanter	9

Kommittén anför att de yttranden som innehåller förslag om och motiv för andra bestämmelser än de som gäller f. n. tilldrar sig det största intresset. I sin redovisning för innehållet i de inhämtade yttrandena inskränker kommittén sig till att redogöra för de skäl som anförs för att antalet fullmäktige i kommunerna bör höjas och för att suppleanter bör införas.

Som skäl för en ändring av de nuvarande bestämmelserna om antalet fullmäktige anförs enligt kommittén bl. a. att de nuvarande bestämmelserna är alltför snäva och odifferentierade för att medge en önskvärd utbredning och förankring av den kommunala demokratin och ett önskvärt utrymme för lokal anknytning bland fullmäktige. Behovet av en allsidig representation från olika delar av kommunen kommer att bli särskilt framträdande, när de planerade kommunsammanslagningarna har trätt i kraft. Ytterligare en uppfattning som enligt kommittén kommit fram i yttrandena är, att man kan vänta sig att kommunerna, om bestämmelserna om maximalt antal fullmäktige slopas, kommer att eftersträva fullmäktigeförsamlingar, som inte är större än att arbetet kan bedrivas effektivt och som medger en lämpligt avvägd representation för olika kommundelar.

De samarbetsnämnder och styrelser som redovisar en positiv inställning till tanken på en suppleantinstitution åberopar enligt kommittén huvudsakligen samma skäl som anfördes under förarbetena till KL och vid frågans behandling i riksdagen åren 1964—1966. Synpunkter som särskilt understryks är att behovet av ersättare för fullmäktigledamöter har ökat med samhällsutvecklingen och genom kommunindelningsreformen. Beträffande utformningen av en suppleantinstitution är meningarna delade. I

några yttranden föreslås ett system med två personliga suppleanter per ledamot, i andra ett system med en liten grupp suppleanter, som genom ofta återkommande tjänstgöring får möjlighet till skolning i kommunalt arbete.

Kommunalrättskommittén

Allmänna synpunkter

Kommittén erinrar om att frågorna om den kommunala demokratin och det minskade antalet förtroendemän har intagit en framskjuten plats i den debatt som har följt på beslutet år 1962 om en kommunindelningsreform. Man har enligt kommittén främst diskuterat hur man skall kunna tillgodose önskemålet att den kommunala demokratin skall dels tjäna som medel att åstadkomma rationella och för flertalet kommunmedlemmar acceptabla resultat, dels fostra kommunmedlemmarna i demokratisk anda.

Kommittén erinrar vidare om att ändringarna år 1948 av bestämmelserna om antalet fullmäktige hade till huvudsakligt syfte att öka möjligheterna för dåvarande mindre kommuner att bli representerade i fullmäktigförsamlingarna i de större kommuner som skulle bildas enligt 1952 års kommunindelningsreform. Från statsmakternas sida är man angelägen om att avlägsna praktiska och psykologiska hinder för indelningsändringar enligt 1962 års beslut och underlätta dessa ändringars genomförande, fortsätter kommittén. Vid riksdagsbehandlingen år 1962 förutsattes det också att Kungl. Maj:t skulle följa utvecklingen med uppmärksamhet och, om det behövdes, föranstalta om översyn av den lagstiftning som reglerar den kommunala verksamheten. Kommitténs uppdrag att se över bestämmelserna i 5 § KL och att utreda frågan om suppleanter för fullmäktige får ses som uttryck för en önskan att genom ändamålsenliga organisatoriska regler underlätta indelningsreformens genomförande och stärka den kommunala självstyrelsen. Kommittén har i enlighet härmed främst diskuterat frågorna om antalet fullmäktige och om suppleanter i de beslutande kommunala församlingarna med utgångspunkt i den utveckling mot ett färre antal kommunala enheter som pågår.

Antalet fullmäktige

Ett ökat behov av en mera allsidig representation i de beslutande kommunala församlingarna blir enligt kommittén en följd av den förut angivna utvecklingen. Några lagliga hinder bör inte finnas för att fullmäktigförsamlingarna till sin storlek anpassas efter de enskilda kommunernas särskilda förhållanden. Det är ett allmänt önskemål att sammansättningen av kommunens befolkning både geografiskt, yrkesmässigt och i fråga om ålder och kön återspeglas i den beslutande församlingen. Nuvarande regler i 5 § KL om antalet fullmäktige är enligt kommitténs uppfattning alltför snäva för att dessa önskemål skall kunna tillgodoses.

I lagrummet bör enligt kommittén endast uppställas minimitalet för antalet fullmäktige så att kommunerna, med de angivna minimitalen som bas, själva får bestämma hur många fullmäktige som skall utses. Kommunerna kan därvid ta hänsyn till sina speciella förhållanden. En kommun, som har tillkommit genom sammanläggning av en större tätort med några mindre landskommuner, kan exempelvis behöva ett större antal fullmäktige — för att de tidigare små kommunerna skall få skälig representation — än en befolkningsmässigt lika stor kommun av mera enhetlig struktur. Kommittén anför att en sådan ordning står i god överensstämmelse med grunduppfattningen, att kommunallagstiftningen endast är en yttre författningsram inom vilken kommunerna själva har att ordna sina verksamhetsformer.

Enligt kommittén finns det inte grundad anledning att anta att en sådan reglering kommer att leda till att kommunerna skapar alltför stora och därmed från arbetssynpunkt mindre ändamålsenliga fullmäktigeförsamlingar. Kommittén hänvisar till att många kommuner inte fullt utnyttjar de latituder som 5 § KL nu innehåller.

Kommittén föreslår således att bestämmelserna i 5 § KL om högsta antalet fullmäktige tas bort. Vidare föreslår kommittén vissa ändringar i bestämmelserna om lägsta antalet fullmäktige.

Minimitalen skall enligt förslaget, liksom f. n., vara anknutna till kommunens invånarantal. Kommittén avvisar tanken att i stället utforma bestämmelserna med utgångspunkt i antalet röstberättigade.

Kommittén föreslår vidare att antalet fullmäktige, som innan beslut om ändring i kommunindelningen träder i kraft skall utses för kommun enligt den nya indelningen, skall bestämmas, inte som f. n. av länsstyrelsen utan av företrädare för nämnda kommun, dvs. av sammanläggningsdelegerade, om sådana utsetts, och i annat fall av de gamla fullmäktige.

Suppleanter

Kommittén anför flera skäl för att suppleanter för fullmäktige skall införas. Om skilda meningsriktningar i fullmäktige röstmässigt balanserar varandra, kan det vara av avgörande betydelse att suppleanter kan rycka in i stället för frånvarande ordinarie ledamöter. Till följd av kravet på ökad rörlighet hos arbetskraften synes man mer och mer böra räkna med befolkningsoflyttningar. Också i jävsituationer kan det vara en fördel att ha tillgång till suppleanter. En suppleantinstitution kan vidare tjäna som ett instrument i ansträngningarna att i takt med de pågående kommunsammanslagningarna stärka den kommunala demokratin, bl. a. genom att främja önskemålet att en kommuns olika delar blir representerade i fullmäktigeförsamlingen. Möjligheterna att sprida förtroendeuppdragen bland skilda yrkes- och intressegrupper blir också större.

De invändningar som tidigare åberopats mot tanken på suppleanter för fullmäktige kan enligt kommittén inte längre anses ha en sådan tyngd att de bör vara avgörande. Kommittén understryker i detta sammanhang att

suppleantsystemet synes fungera mycket väl för landstingens del. Någon anledning att tro att förhållandet skulle bli ett annat i fråga om kommunerna finns inte. Den negativa inställning till ett suppleantsystem som tidigare har rått på kommunalt håll har numera ändrats. Kommittén anför att 117 eller 56 % av de 206 samarbetsnämnder och kommunstyrelser som har besvarat kommitténs förfrågan förordar ett suppleantsystem.

Ett väsentligt skäl för att suppleanter bör finnas inte bara för fullmäktige i kommun utan också för kyrkofullmäktige är enligt kommittén att likformighet bör råda mellan borgerliga och kyrkliga kommunalförfattningar. En sådan likformighet har man eftersträvat vid tidigare reformer. Det torde inte finnas vägande skäl att frångå denna praxis. Vidare framhåller kommittén att med de fortgående kommunsammanläggningarna följer ett ökat intresse för bildandet av kyrkliga samfälligheter. Detta medför att antalet församlingar med kyrkofullmäktige minskar. Det beslutande organet för kyrkliga samfälligheter torde flerstädes bli kyrkofullmäktige och inte församlingsdelegerade.

Kommittén föreslår på grund av det anförda att suppleanter införs för fullmäktige i kommun, församling och kyrklig samfällighet. Förslaget är i huvudsak utformat i enlighet med det system som gäller för landstingen. Bestämmelserna i KVL om hur suppleanter för landstingsmän utses skall således bli tillämpliga också på suppleanter för fullmäktige. Kommittén anför att förslaget ger kommunerna eller de politiska partierna möjlighet att bestämma om man skall ha s. k. grupp-suppleanter eller personliga suppleanter. Detta innebär enligt kommittén att man kan få variationer från en mindre grupp suppleanter för varje parti till två personliga suppleanter för varje fullmäktigledamot.

Kommittén uttalar som sin uppfattning att suppleanter bör utses också för stadsfullmäktige i Stockholm. Något författningsförslag härom läggs emellertid inte fram.

I fråga om förfarandet vid avgång anför kommittén att länsstyrelsen efter anmälan av fullmäktiges ordförande bör fastställa vilken suppleant som skall inträda i stället för en avgången ledamot. Om samtliga suppleanter för viss ledamot har inkallats till ordinarie fullmäktigledamöter eller eljest avgått som suppleanter skall, på anmälan av kommunens styrelse resp. kyrkorådet, ny sammanräkning företas för utseende av ytterligare en suppleant. Ledamot som är förhindrad att närvara vid fullmäktigsammanträde skall enligt förslaget anmäla detta före sammanträdet. Ordföranden skall sedan på lämpligt sätt kalla den suppleant som står i tur att inträda. För att understryka att anmälan bör ha reell grund sägs det i den föreslagna bestämmelsen att frånvaron skall sammanhånga med hinder för närvaro. Som hinder får enligt kommittén anses exempelvis sjukdom, jäv, andra viktiga uppdrag o. d. men inte att en ledamot inte vill delta i behandlingen av ett visst ärende. Ordinarie kallelseordning bör inte behöva iakttas, när supp-

leant skall inkallas till tjänstgöring. Kommittén har inte ansett det nödvändigt att i förslaget ta med någon bestämmelse om förfall, som uppkommer under pågående sammanträde. Detta får enligt kommittén till följd bl. a. att fullmäktig, som är jävig i visst ärende och som finner att en suppleant därför bör inkallas, måste avstå från att alls tjänstgöra under sammanträdet.

Om suppleanter för fullmäktige införs, bör enligt kommittén för beslutförhet krävas att flera ledamöter är närvarande än vad som krävs enligt de nuvarande bestämmelserna i 15 § KL och 18 § FSL. Kommittén föreslår att det liksom enligt 27 § LL skall krävas att minst två tredjedelar av ledamöterna är närvarande.

Ikraftträdande

De föreslagna bestämmelserna om antalet fullmäktige och om suppleanter bör enligt kommittén tillämpas vid 1970 års allmänna val. Kommittén föreslår därför att författningsändringarna skall träda i kraft den 1 januari 1970. De ändrade bestämmelserna om beslutförhet föreslås dock inte träda i kraft förrän den 1 januari 1971. Kommittén avvisar tanken att låta bestämmelserna om antalet fullmäktige och om suppleanter gälla endast i kommuner som utgör hela kommunblock. Skälen för en sådan ordning är enligt kommittén inte tillräckligt starka. Visserligen kan det sägas att behovet av ett utökat antal fullmäktige liksom behovet av suppleanter inte kan vara särskilt påfallande i de minsta kommunerna. Å andra sidan finns det kommunblock i vilka en större stad eller landskommun ingår. I dessa större kommuner kan det uppenbarligen finnas behov i varje fall av suppleanter redan före kommunsammanläggningen.

Skrivelsen från stadsfullmäktige i Stockholm

I skrivelsen anförs att det med ett jämnt antal fullmäktigledamöter kan inträffa, att ingen majoritetsgrupp utkristalliseras. Det måste anses stötande att under en hel mandatperiod en styrkefördelning av 50 mot 50 föranleder antingen ständiga kompromisser eller lottning. Eftersom risken för lottningssituationer bör nedbringas så långt som möjligt, anser stadsfullmäktige att det bör föreskrivas att antalet ledamöter skall vara udda.

Antalet ledamöter i stadsfullmäktige har varit oförändrat sedan år 1862, trots att invånarantalet i sladen har ökat från 115 000 till 800 000, heter det vidare i skrivelsen. Det nuvarande antalet fullmäktigledamöter framstår emellertid som ganska väl anpassat till antalet fullmäktigledamöter i andra kommuner. Befolkningsförändringarna anses därför inte utgöra anledning att ändra bestämmelsen om antalet stadsfullmäktige.

Med hänsyn till kommitténs förslag att kommunerna, med i 5 § KL an-

givna minimala som bas, skall få bestämma antalet fullmäktige anser stadsfullmäktige att motsvarande ändring bör göras i 5 § KLS. Det föreslås att det lägsta antalet stadsfullmäktige därvid bestäms till 101.

Beträffande frågan om suppleanter bör införas anför stadsfullmäktige att Stockholm inte berörs av kommunindelingsreformen och att argumentet att en suppleantinstitution skulle underlätta reformens genomförande därför inte gäller för stadens del. En suppleantinstitution skulle, anför det vidare i skrivelsen, tillgodose önskemålet om fulltalighet vid stadsfullmäktiges sammanträden och undanröja risken för att beslut fattas i en församling, vars partisammansättning tillfälligt avviker från den normala. Ett suppleantsystem ger möjlighet att inkalla suppleant vid varaktigt förfall för ledamot och har också ett visst värde från rekryteringssynpunkt.

Stadsfullmäktige anför att det är önskvärt att beslut i fullmäktige fattas av en från det ena sammanträdet till det andra oförändrad församling. Detta gäller i synnerhet när samma ärende förekommer vid upprepade tillfällen eller skilda ärenden kräver likartad behandling. Om en suppleantinstitution införs, försvagas denna kontinuitet. Man kan enligt stadsfullmäktige även invända att en suppleant, som inkallas mer eller mindre sporadiskt och därtill kanske med kort varsel, inte alltid lär skaffa sig den fortlöpande inblick i den kommunala verksamheten som behövs. Från demokratisk synpunkt har ett suppleantsystem den nackdelen att kommunmedlemmarna inte på förhand vet, vilka förtroendemän som i varje särskilt fall kommer att bära ansvaret för fullmäktiges beslut. För stadens del innebär det praktiska svårigheter att tillgodose önskemålet om närvarorätt för suppleanter, som inte är inkallade till tjänstgöring.

Stadsfullmäktige anser att de nackdelar som, enligt vad som anförs i skrivelsen, är förenade med en suppleantinstitution överväger. Suppleanter bör därför inte införas för stadsfullmäktige i Stockholm.

Remissyttrandena

Remissutfallet i stora drag

Remissinstanserna redovisar en positiv inställning till kommitténs förslag om antalet fullmäktige. Detsamma gäller förslaget att suppleanter skall utses i de direktvalda beslutande kommunala församlingarna. I det närmaste hälften av remissinstanserna tillstyrker förslagen utan att gå närmare in på de föreslagna författningsändringarna.

Endast *kyrkofullmäktige i Rödeby församling* avstyrker förslaget att 5 § KL bara skall innehålla minimala för antalet fullmäktige. *Drättselkammaren i Nyköping* är tveksam om förslaget bör genomföras. Flera försam-

lingar och kyrkliga samfälligheter tar inte heller bestämt ställning till förslaget.

Förslaget att ett system med suppleanter skall införas tillstyrks av ett vida övervägande antal remissinstanser. *Stadsfullmäktige i Eskilstuna* samt *kyrkofullmäktige i Fritsla, Kungsbacka* och *Norums församlingar* och *i Göteborgs kyrkliga samfällighet* avstyrker förslaget. Det är enligt *Södermanlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet* tveksamt om det finns tillräckliga skäl att genomföra förslaget. Enligt *Svenska kommunförbundet* bör de enskilda kommunerna själva få besluta om suppleanter skall utses eller inte.

I fråga om den närmare utformningen av kommitténs förslag anförs kritiska synpunkter i många remissyttranden.

Antalet fullmäktige

Flertalet remissinstanser är som framgår av det förut sagda positiva till förslaget att kommunerna, med i 5 § KL angivna minimital som bas, skall få bestämma hur många fullmäktige som skall utses. Remissinstanserna betonar särskilt att förslaget är ägnat att främja den kommunala demokratin och att tillgodose önskemålet om en allsidig representation i fullmäktige.

Kyrkofullmäktige i Rödeby församling anför att de nödvändiga kommunsammanläggningarna kan medföra att man i de förutvarande små kommunerna får en känsla av att vara tillbakasatta. Kyrkofullmäktige anser att man inte kan stärka den kommunala demokratin genom att öka antalet ledamöter i de nybildade eller vidgade kommunernas fullmäktigförsamlingar. Även om man därigenom kan få med representanter för de förutvarande små kommunerna i fullmäktige, kan man inte förta känslan av vanmakt inför utvecklingen och hindra att intresset för det kommunala arbetet avtar.

Ett stort antal remissinstanser redovisar motsatt uppfattning. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anför att åtskilliga kommunsammanläggningar kan väntas ske inom den närmaste framtiden. Övergången till en ny kommunindelning kan säkerligen underlättas om den nya fullmäktigförsamlingen inte blir alltför liten utan kan anpassas efter resp. kommuns speciella förhållanden. Det är enligt länsstyrelsen ett allmänt önskemål att sammansättningen av kommunernas befolkning geografiskt samt i fråga om yrken, ålder och kön återspeglas i den beslutande församlingen. Detta önskemål synes inte kunna tillgodoses utan att de gällande reglerna i 5 § KL görs mindre snäva. Liknande synpunkter kommer till uttryck i yttrandena från *länsstyrelserna i Södermanlands* samt *Göteborgs och Bohus län*, *stadsfullmäktige i Eskilstuna*, *drätselkammaren i Nyköping*, *kommunalfullmäktige i Gislaveds köping*, *Bredaryd*, *Hylte*, *Reftele* och *Unnaryd*, *kommunalnämnden i Partille* samt *kyrkofullmäktige i Huskvarna* och *Hakarps försam-*

lingars kyrkliga samfällighet. Kommunalfullmäktige i Visingsö och kyrkofullmäktige i Säby församling understryker att lokalkännedom och förtroendet med önskemål och intressen hos befolkningen inom de olika kommundelarna är av stor betydelse för det kommunala arbetet.

Den förestående omdaning av den kommunala indelningen kommer enligt yttrandet från *kommunalnämnden i Vingåker* att medföra svårigheter för den kommunala demokratin. Ett flertal mindre kommuner kommer att upplösas och ett stort antal kommunala förtroendemän kommer inte att kunna beredas plats i de nybildade kommunernas fullmäktigförsamlingar. De bestämmelser om fullmäktiges antal som kommittén föreslår ger kommunerna större frihet att beakta lokala förhållanden. Därigenom ges också möjlighet att i fullmäktigförsamlingarna bereda plats för representanter för olika kommunelar, vilket ökar förutsättningarna för de nybildade kommunerna att växa samman till organisatoriska enheter. *Stadsfullmäktige i Vetlanda* anför liknande synpunkter och tillägger att det i kommuner med stor yta och glesbebyggelse kan behövas ett större antal fullmäktige än i befolkningsmässigt lika stora kommuner med mindre yta. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anför att sambandet mellan kommunal demokrati och antalet fullmäktigledamöter visserligen inte är entydigt men att det ändå finns starka skäl att undvika en utveckling som leder till en onödigt stor minskning av antalet ledamöter. Kommitténs förslag ger enligt länsstyrelsen goda möjligheter att anpassa antalet efter de lokala förhållandena. *Svenska kommunförbundet* anför att de nuvarande bestämmelserna ger kommunerna en betydande rörelsefrihet. Eftersom de tillkom innan kommunindelningsreformen planerades, kan de emellertid vara för snäva för de nya kommunerna. Förbundet tillstyrker därför att bestämmelserna om högsta antalet fullmäktigledamöter slopas.

I några remissyttranden berörs frågan om slopandet av bestämmelserna om högsta antalet fullmäktigledamöter kan befaras leda till att kommunerna skapar alltför stora och därmed mindre ändamålsenliga fullmäktigförsamlingar. *Kammarkollegiet, länsstyrelserna i Södermanlands samt Göteborgs och Bohus län, samfällda kyrkorådet i Hälsingborg* och *Södermanlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet* anser att man inte behöver befara något sådant. *Kommunalfullmäktige i Gislaveds köping* samt *kommunalnämnderna i Vingåker* och *Partille* ger uttryck för en viss tveksamhet men ansluter sig till kommitténs förslag. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län*, som också tillstyrker förslaget, bör ändringen ses som ett provisorium. En omprövning bör ske när effekten kan avläsas. Ett slopande av ifrågasättande bestämmelser kan enligt *drätselkammaren i Nyköping* leda till att antalet fullmäktigledamöter i vissa kommuner blir orimligt stort i förhållande till folkmängden och därigenom medföra mycket stora skillnader i fråga om fullmäktiges antal mellan kommuner som i fråga om folkmängd är lika stora. Det kan därför ifrågasättas om inte en viss begränsning inom vidare ramar än de nuvarande allttjämt bör finnas.

Kommitténs förslag om höjning av minimalen för antalet fullmäktig-ledamöter berörs endast av några få remissinstanser. En höjning av minimalen enligt kommitténs förslag kan enligt *länsstyrelsen i Södermanlands län* och *Södermanlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet* möjligen vålla problem inom de kommunblock där sammanläggning inte kan ske förrän år 1974 eller senare. Dessa remissinstanser anser dock inte att några särskilda övergångsbestämmelser är motiverade för kommunerna inom sådana kommunalblock. En annan uppfattning har *stadsfullmäktige i Eskilstuna* och *Nässjö, drätselkammaren i Oxelösund* samt *Svenska kommunförbundet*. Sistnämnda remissinstans anför att även om väsentligt flera kommunsammanslagningar kommer till stånd den 1 januari 1971 med anledning av lagen med särskilda bestämmelser om ändring i kommunindelningen än vad som kunde förutsättas när kommittén avgav sitt förslag, kommer ett inte obetydligt antal kommuner som ingår i kommunblock att finnas kvar som självständiga enheter under mandatperioden 1971—1973. Att för deras vidkommande kräva en ökning av antalet ledamöter i fullmäktigförsamlingarna är inte rimligt. I övergångsbestämmelserna bör därför meddelas föreskrifter som ger de kommuner som ingår i kommunblock rätt att låta antalet ledamöter vara oförändrat tills blocket omvandlas till kommun. *En minoritet inom kommunförbundet* anser att några sådana föreskrifter inte behövs.

Svenska kommunförbundet anför vidare att särskilt i kommuner där de politiska meningsriktningarna balanserar varandra det är lämpligt att antalet fullmäktige är udda. Om bestämmelserna om fullmäktiges antal endast innehåller minimalen, kan visserligen kommunerna själva besluta att antalet skall vara ojämnt. Det är emellertid enligt kommunförbundet angeläget att principen om ett udda antal ledamöter blir lagfäst.

Kommitténs förslag att i samband med ändring i kommunindelningen företrädare för kommunen enligt den nya indelningen skall bestämma antalet fullmäktige vid det första valet kan enligt *kommunalfullmäktige i Hylte* underlätta kommunsammanslagningarna. Kommunalfullmäktige tillstyrker liksom *kammarkollegiet* förslaget.

Förordnande om indelningsändring, varigenom kommuner läggs samman, meddelas enligt *Svenska kommunförbundet* regelmässigt i mars eller april året innan ändringen skall träda i kraft. Först sedan förordnandet delgetts kommunerna kan sammanläggningsdelegerade träda i funktion. I sämsta fall kan de sammanträda först i juni. Bestämmandet av antalet fullmäktigledamöter synes knappast kunna ske så sent utan att olägenheter vållas de politiska partierna. Kandidatnomineringen vid kommunalval anses enligt kommunförbundet böra vara i huvudsak avslutad senast under april valåret. Det är önskvärt att frågan om hur många fullmäktigleda-

möter som skall väljas avgörs tidigare. En tänkbar ordning är att Kungl. Maj:t får bestämmanderätten.

Kyrkofullmäktige i Göteborgs kyrkliga samfällighet finner det anmärkningsvärt att kommittén inte beträffande kyrkofullmäktige i församlingar och kyrkliga samfälligheter föreslår ändringar av bestämmelserna om antalet ledamöter i enlighet med vad som föreslås beträffande kommunernas fullmäktigförsamlingar. Med hänsyn till intresset av likformighet hemställer kyrkofullmäktige att frågan om ändring av bestämmelserna för församlingar och kyrkliga samfälligheter tas under övervägande. *Domkapitlet i Göteborg* påpekar att kommunindelningsreformen är den huvudsakliga anledningen till kommitténs förslag. En motsvarande sammanläggning av församlingar och pastorat kan anses utesluten. Domkapitlet anser därför att bestämmelserna om antalet ledamöter inte behöver vara likformiga.

Suppleanter

Det har redan sagts att bara en kommun och fyra kyrkofullmäktigförsamlingar avstyrker kommitténs förslag att ett system med suppleanter skall införas för fullmäktige i kommuner, församlingar och kyrkliga samfälligheter. Åtminstone två av kyrkofullmäktigförsamlingarna tar dock ställning endast i fråga om suppleanter för ledamöter i kyrkofullmäktige. *Svenska kommunförbundet* anser, som förut nämnts, att kommunerna bör ha frihet att avgöra om suppleanter skall utses eller inte. Även om skäl kan anföras för ett suppleantsystem kan nämligen enligt kommunförbundet argument av både principiell och praktisk natur anföras i motsatt riktning. *En minoritet inom kommunförbundet* anser dock att suppleanter bör finnas i alla kommuner.

De remissinstanser som tillstyrker kommitténs förslag betonar att ett suppleantsystem kan främja den kommunala demokratin och önskemålet att en kommuns olika delar blir representerade i fullmäktigförsamlingen. Man framhåller att sådana synpunkter har fått ökad tyngd till följd av den pågående kommunindelningsreformen. Flera remissinstanser anser att det är av avgörande betydelse att ett suppleantsystem kan garantera att fullmäktigförsamlingarnas politiska sammansättning regelmässigt motsvarar åsiktsfördelningen bland väljarna. De avstyrkande remissinstanserna anser i allmänhet att ett suppleantsystem inte behövs.

Kammarkollegiet, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, stadsfullmäktige i Falun, drättselkammaren i Nyköping, kommunalfullmäktige i Gislaveds köping och i Bredaryd, domkapitlet i Uppsala och Lund, kyrkofullmäktige i Säby, Rödeby och Fritsla församlingar, samfällda kyrkorådet i Hälsingborg, kyrkorådet i Bollnäs församling samt församlingsdelegerade i Gryta, Giresta, Fröslunda, Hjalsta, Fittja, Holm och Kulla församlingars

pastorat instämmer i kommitténs uttalande att ett system med suppleanter kan främja den kommunala demokratin. *Domkapitlet i Lund* anför att förslaget är värdefullt från den synpunkten att det ger möjlighet för ett ökat antal personer att aktivt delta i den kommunala verksamheten. Liknande synpunkter anför i yttrandena från *drätselkammaren i Nyköping*, *kommunalfullmäktige i Bredaryd*, *domkapitlet i Uppsala*, *kyrkofullmäktige i Säby*, *Rödeby* och *Fritsla församlingar* samt nyss nämnda *församlingsdelegerade*. Ett genomförande av förslaget kan enligt *stadsfullmäktige i Falun* och *kommunalfullmäktige i Gislaveds köping* väntas leda till att intresset för kommunala frågor breddas. *Kommunalfullmäktige i Unnaryd*, *kommunalnämnden i Vingåker* och *kyrkofullmäktige i Rödeby församling* anför att suppleanterna i stor utsträckning bör kunna väljas bland yngre personer och att detta kan leda till att intresset för kommunala frågor ökar bland ungdomen.

I de större enheter som kommunindelningsreformen syftar till och som blir en följd av tillkomsten av kyrkliga samfälligheter krävs enligt *kyrkorådet i Bollnäs församling* en vidare representation och en större spridning av förtroendeuppdragen så att kommunernas och samfälligheternas olika delar liksom deras olika yrkes- och intressegrupper kan bli representerade i de beslutande organen. *Kammarkollegiet*, *stadsfullmäktige i Falun*, *kommunalfullmäktige i Gislaveds köping* och *i Visingsö*, *domkapitlet i Göteborg*, *samfällda kyrkorådet i Hälsingborg* samt *samfällda kyrkorådet i Mariefreds* och *Taxinge kyrkliga samfällighet* anför liknande synpunkter.

Enligt *kommunalfullmäktige i Bankeryd*, *Bredaryd* och *Reftele* samt *kommunalnämnden i Vingåker* kan suppleanterna bli en värdefull rekryteringsbas för fullmäktigförsamlingarna samt för de kommunala styrelserna och nämnderna. *Kyrkofullmäktige i Fritsla församling* delar denna uppfattning men framhåller att det har visat sig svårt att få fram lämpliga kandidater till fullmäktigförsamlingarna och att det kan bli än svårare att rekrytera lämpliga suppleanter. *Kyrkofullmäktige i Norums församling* tror inte att man från rekryteringssynpunkt kan vinna mycket på att genomföra förslaget om suppleanter.

Kommunindelningsreformen har enligt *länsstyrelsen i Södermanlands län* mött kritik bl. a. från den synpunkten att den avsedda kommunala indelningen kommer att leda till att många nu verksamma förtroendemän kommer att förlora sina uppdrag. Om ett suppleantsystem genomförs, kan dessa förtroendemän i många fall få uppdrag som suppleanter och därmed även i fortsättningen fungera som kontaktorgan mellan fullmäktigförsamlingarna och medborgarna. *Stadsfullmäktige i Vetlanda* anför liknande synpunkter. *Kommunalfullmäktige i Reftele* anför att man genom att tillställa suppleanterna fullmäktiges handlingar kan bredda den kommunala informationen.

Några remissinstanser, nämligen *kammarkollegiet*, *länsstyrelserna i Gö-*

teborgs och Bohus län och i Kopparbergs län samt stadsfullmäktige i Tors-
hälla anför att man på kommunalt håll numera har en positiv inställning
till att ett system med suppleanter införs. Kammarkollegiet åberopar i detta
sammanhang kommitténs uppgift att 56 % av de samarbetsnämnder och
kommunstyrelser som kommittén tillfrågat har uttalat sig för ett sådant
system.

Enligt Svenska kommunförbundet finns det i kommunerna inte någon
klar opinion för ett suppleantsystem. Av de 117 samarbetsnämnder och
kommunstyrelser som vid kommitténs förfrågan förordat ett suppleant-
system har bara 41 uttalat sig även för en ändring av bestämmelserna om
antalet fullmäktigledamöter, medan de övriga 76 uttalat sig under den för-
utsättningen att någon ändring inte sker i fråga om dessa bestämmelser.

Till förmån för kommitténs förslag talar enligt yttrandet från stadsfull-
mäktige i Vetlanda särskilt att fullmäktige, om suppleanter finns, alltid kan
vara fulltaliga. Detta blir av särskild betydelse när det är beroende av en
eller annan röst i vilken riktning avgörandet skall gå. Från demokratisk
synpunkt måste det också vara riktigt att fullmäktiges sammansättning
alltid motsvarar de politiska styrkeförhållanden som kommit till uttryck
vid valet. Liknande synpunkter anføres av stadsfullmäktige i Göteborg, kom-
munalfullmäktige i Hylte, kommunalnämnden i Vingåker, domkapitlen
i Uppsala och Göteborg, församlingsdelegerade i Gryta, Giresta, Fröslunda,
Hjälsta, Fittja, Holm och Kulla församlingars pastorat, kommunalvalskom-
mittén och Svenska kommunförbundet. Kommunalfullmäktige anser att
synpunkter av detta slag kommer att få än större tyngd i framtiden, efter-
som varje fullmäktigledamot i de större nybildade kommunerna kommer
att representera ett större antal väljare än f. n. Domkapitlet i Uppsala och
församlingsdelegerade anför att man genom ett suppleantsystem kan minska
risken för att minoritetsgrupper inte blir representerade vid fullmäktig-
sammanträdena.

Någon påtaglig risk för att en fullmäktigförsamling, till följd av att en
eller annan ledamot är frånvarande, kan komma att fatta ett beslut som går
i annan riktning än det annars skulle ha gjort föreligger enligt Söderman-
lands länsavdelning av Svenska kommunförbundet inte. En tredjedel av de
närvarande kan nämligen enligt KL besluta att ett ärende skall bordläggas.
Det i och för sig berättigade kravet på en bredare representation i fullmäk-
tigförsamlingarna kan tillgodoses genom att kommunerna, om kommitténs
förslag i fråga om ledamöternas antal genomförs, bestämmer sig för ett för-
hållandevis stort antal. Stadsfullmäktige i Eskilstuna anser att det, om
nyssnämnda förslag genomförs, inte finns anledning att tillskapa ett supp-
leantsystem. De föreslagna bestämmelserna om antalet fullmäktigledamöter
ger möjlighet att låta ett större antal medborgare delta i arbetet i kommu-
nens beslutande församling och tillgodoser därmed önskemålet om en för-
stärkning av den kommunala demokratin.

Mot förslaget om ett suppleantsystem talar enligt *kommunalnämnden i Partille* att ett sådant kan leda till att ledamöternas ansvarskänsla minskas. Risker här för kan dock motverkas genom klara regler om förfall. *Kyrkofullmäktige i Kungsbacka församling* befarar att ett suppleantsystem kan medföra att de ordinarie ledamöterna kommer att utebli från sammanträdena utan vägande skäl. *Kyrkofullmäktige i Norums församling* anför liknande synpunkter. *Kommunalfullmäktige i Bankeryd, kommunalnämnden i Vingåker* och *kommunvalskommittén* anser däremot att det inte finns anledning att befara att förslagets genomförande skulle få några sådana konsekvenser.

Enligt yttrandet från *länsstyrelsen i Södermanlands län* har det i annat sammanhang mot förslaget om suppleanter för fullmäktige inväntats att det skulle medföra vissa administrativa svårigheter. Det skulle bl. a. innebära svårigheter att distribuera handlingar till suppleanterna och att kalla dem till tjänstgöring. Vidare skulle ett suppleantsystem medföra ökade kostnader. Länsstyrelsen anser att dessa invändningar inte kan anses vara av större vikt. *Södermanlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet* anför att förslagets genomförande kan medföra lokalsvårigheter, eftersom antalet suppleanter kan bli större än antalet ordinarie fullmäktigledamöter.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anser det mest ändamålsenligt att för tiden fram till år 1974 göra bestämmelserna om suppleanter tillämpliga endast på kommuner som stämmer överens med gällande planer för länens indelning i kommuner. Också *Svenska kommunförbundet* anser att dessa bestämmelser bör äga tillämpning bara på sådana kommuner. *En minoritet inom kommunförbundet* anser dock, som förut nämnts, att suppleanter bör finnas i alla kommuner.

Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* är det tveksamt om vad kommittén anför till stöd för förslaget om suppleanter väger tyngre än vad stadsfullmäktige i Stockholm anför om de nackdelar som är förenade med ett suppleantsystem. Länsstyrelsen har inte något att invända mot att suppleanter inte införs för stadens del. *Kammarkollegiet* och *Svenska kommunförbundet* anser däremot att de skäl mot en suppleantinstitution som åberopas i stadsfullmäktiges skrivelse inte är tillräckligt starka för att motivera olika regler för Stockholm och övriga kommuner.

Kammarkollegiet tar särskilt upp vad som anförts i stadsfullmäktiges skrivelse om att Stockholm inte berörs av kommunindelingsreformen och om att det skulle vara svårt att praktiskt tillgodose önskemålet om närvarorätt för suppleanter som inte tjänsgör. För flera andra kommuner innebär planerna för länens indelning i kommuner inte några indelningsändringar. Också i andra kommuner kan det bli svårt att i fullmäktiges sammanträdeslokal bereda plats åt ett antal inte tjänstgörande suppleanter.

Flera remissinstanser som representerar kyrkliga intressen yttrar sig särskilt över förslaget att ett suppleantsystem skall införas för kyrkofullmäk-

tigförsamlingarna. *Domkapitlet i Lund, kyrkofullmäktige i Fritsla, Kungsbacka, Norums och Örkeneds församlingar, kyrkofullmäktige i Göteborgs kyrkliga samfällighet och samfällda kyrkorådet i Hälsingborg* konstaterar att något påtagligt behov av suppleanter hittills inte har gjort sig gällande.

Domkapitlet i Lund, kyrkofullmäktige i Örkeneds församling och kommunalvalskommittén anför att likformighet i detta avseende bör råda mellan kommunal- och kyrkofullmäktigförsamlingarna. De ansluter sig därför till kommitténs förslag. *Kyrkofullmäktige i Göteborgs kyrkliga samfällighet* avstyrker förslaget. Om det genomförs för kommunernas del, bör det dock enligt kyrkofullmäktige genomföras även beträffande församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna. Intresset av likformighet och de övriga skäl som kan anföras till stöd för förslaget är enligt *kyrkofullmäktige i Fritsla församling* inte tillräckligt vägande. *Kyrkofullmäktige i Norums församling* anför att det inte behövs någon likformighet i detta avseende.

Vad särskilt gäller de kyrkliga samfälligheterna anför *kyrkofullmäktige i Eskilstuna Fors och Eskilstuna Klosters kyrkliga samfällighet* samt *samfällda kyrkorådet i Hälsingborg* att ett genomförande av kommitténs förslag skulle underlätta bildandet av sådana samfälligheter. I ekonomiskt avseende totala kyrkliga samfälligheter inom kommunblocken framstår som önskvärda från både kyrklig och kameral synpunkt. För den kyrkliga verksamheten skapas bärkraftiga ekonomiska enheter och i den blivande storkommunens olika delar blir utdebiteringen densamma. Då ett suppleant-system kan garantera församlingarnas representation i samfällighetens fullmäktigförsamling, kan ett sådant system enligt *kyrkorådet* stärka den kommunala demokratin.

Domkapitlet i Uppsala samt *församlingsdelegerade i Gryta, Giresta, Frösunda, Hjalsta, Fittja, Holm och Kulla församlingars pastorat* anmärker att kommittén inte föreslår att suppleanter skall utses för församlingsdelegerade. Enligt dessa remissinstanser talar de skäl som kan anföras till stöd för kommitténs förslag att suppleanter skall utses för fullmäktigledamöter med samma styrka för att ett suppleantsystem införs för församlingsdelegerade. *Kammarkollegiet* anför att flertalet av de kyrkliga samfälligheter, som inte omfattar alla ekonomiska angelägenheter och som därför har delegerade och inte fullmäktige, endast har hand om pastoratsangelägenheter. För delegerade med så förhållandevis begränsade uppgifter synes det inte behövas några suppleanter.

Utformningen av bestämmelserna om val av suppleanter berörs ingående i flera remissyttranden. *Valiekniska utredningen* anför att det från valteknisk synpunkt inte finns något att erinra mot kommitténs förslag. Bestämmelserna bör, framhåller *länsstyrelsen i Södermanlands län*, vara lätta att förstå och tillämpa. Från denna synpunkt framstår det enligt *länsstyrelsen* som lämpligast att personer som upptagits på partiernas valsedlar

men inte valts till ordinarie fullmäktigledamöter tas i anspråk som suppleanter i den ordning som de förekommer på valsedlarna.

Enligt *stadsfullmäktige i Sävsjö* behövs det klarare föreskrifter om antalet suppleanter och om suppleantvalet än vad kommittén föreslår. *Kyrkofullmäktige i Huskvarna och Hakarps församlingars kyrkliga samfällighet* och *i Säby församling* anför att det är en fördel att den föreslagna lagtexten gör såväl ett system med personliga suppleanter som ett system med grupp-suppleanter möjligt. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att det bör vara de politiska partiernas sak att avgöra vilket system som skall tillämpas. Enligt *stadsfullmäktige i Vetlanda* och *kommunalfullmäktige i Hylte* bör däremot denna uppgift genom en uttrycklig föreskrift anförtros åt kommunerna. Med hänsyn främst till att ett suppleantsystem måste innebära en ökad belastning på den kommunala administrationen och till att förfarandet när suppleant skall inkallas bör vara enkelt är det enligt *Svenska kommunförbundet* tveksamt om avgörandet bör anförtros åt partierna.

Kyrkofullmäktige i Göteborgs kyrkliga samfällighet anför att kommitténs förslag inte, som kommittén uttalar, ger kommunerna någon möjlighet att bestämma om ett system med grupp-suppleanter eller ett system med personliga suppleanter skall tillämpas. Däremot ger förslaget partierna en sådan befogenhet. Enligt kyrkofullmäktige kan ett system med personliga suppleanter leda till att antalet suppleanter blir väl stort. Kyrkofullmäktige föreslår en uttrycklig föreskrift om att endast grupp-suppleanter skall utses.

Till förmån för ett system med grupp-suppleanter uttalar sig också *stadsfullmäktige i Göteborg, drätselkammaren i Oxelösund, domkapitlet i Göteborg* och *Svenska kommunförbundet*. *Stadsfullmäktige* åberopar ett yttrande som stadskollegiet i Göteborg den 15 november 1967 avgav i anledning av en cirkulärskrivelse från kommittén. I detta yttrande anförde stadskollegiet.

I fråga om sättet för utseende av suppleanter torde systemet med grupp-suppleanter, dvs. gemensamma suppleanter för de fullmäktige som tillhör samma partigrupp, ur skilda synpunkter vara att föredraga framför systemet med personliga suppleanter. Ett strikt tillämpat system med personliga suppleanter inrymmer nämligen i motsats till systemet med grupp-suppleanter ej möjlighet att skapa en kår av suppleanter, som på grund av relativt ofta återkommande inkallelser till tjänstgöring kan förvärva rutin och erfarenhet i fullmäktiges arbetsuppgifter. För att suppleantinstitutionen skall få åsyftad effekt framstår därför grupp-suppleanter i fråga om funktionsduglighet som den mest ändamålsenliga anordningen. Vidare kan man — vilket ej är möjligt med personliga suppleanter — begränsa grupp-suppleanternas antal. En lämplig avvägning kunde exempelvis vara att utse en suppleant för varje 5-tal ordinarie ledamöter inom en partigrupp jämte ytterligare en suppleant för överskjutande ledamot eller ledamöter inom gruppen.

För att ett suppleantsystem skall kunna fungera ändamålsenligt torde man enligt *Svenska Kommunförbundet* få förutsätta, att kallelser till fullmäktigsammanträdena jämte föredragningslistor och tillhörande handlingar alltid måste tillställas envar suppleant. Vid ett system med personliga suppleanter kommer detta förfarande att medföra ett avsevärt administrativt arbete. Om i stället gruppssuppleanter utses, kan denna olägenhet reduceras till rimliga proportioner. Även från andra synpunkter är enligt kommunförbundet ett system med gruppssuppleanter att föredra. Enligt kommitténs förslag skall fullmäktiges ordförande vid förhinder för ordinarie ledamot på lämpligt sätt kalla den suppleant som står i tur att inträda. Någon närmare reglering av kallelseförfarandet föreslås inte. Praktiska svårigheter kan uppstå vid inkallandet av suppleanter och dessa svårigheter accentueras vid ett system med personliga suppleanter. Om gruppssuppleanter utses, synes man kunna förutsätta att suppleanter för varje partigrupp utan särskild kallelse kommer att infinna sig vid sammanträdena för att vid behov kunna rycka in för frånvarande ledamöter. Kommunförbundet anför vidare att suppleanterna vid ett system med gruppssuppleanter genom ofta återkommande tjänstgöring får goda möjligheter att följa det kommunala arbetet.

Särskilt i fråga om Stockholm skulle enligt kommunförbundet ett system med personliga suppleanter leda till stora praktiska svårigheter. Om ett system med gruppssuppleanter väljs, kan antalet suppleanter begränsas och anpassas efter stadens särskilda förhållanden.

Enligt *stadsfullmäktige i Göteborg* bör det ankomma på fullmäktige att bestämma hur många suppleanter som skall utses. *Svenska kommunförbundet* anför att fullmäktigvalet i realiteten kommer att avse både val av ordinarie ledamöter och val av suppleanter. Frågan hur många av de kandidater, som inte har valts till ordinarie ledamöter, som skall vara suppleanter bör få prövas av fullmäktige. Det bör kunna ske i samband med nämndvalen, alltså redan före mandatperiodens början. Kommunförbundet förutsätter att ordningen mellan suppleantnamnen fastställs vid länsstyrelsens röstsammanräkning. Antalet suppleantplatser bör vara oförändrat under hela mandatperioden.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, kommunalfullmäktige i Svärdsjö och kyrkofullmäktige i Örkeneds församling anser att antalet suppleanter bör begränsas. Enligt *kommunalfullmäktige* är en suppleant för varje ordinarie ledamot tillräckligt. *Länsstyrelsen* anför att bestämmelserna om suppleanter för landstingsmän inte är helt lämpade som förebilder. För varje landstingsman skall det utses lika många suppleanter som hans parti har erhållit platser, dock minst två. Om ett parti har fått fem platser, skall det således utses fem suppleanter för varje landstingsman som har valts för partiet. Vid val av landstingsmän får varje valkrets inte omfatta mer än 13 mandat. Vid lanstingsmannavalet år 1966 var det bara i en val-

krets i länet som ett parti fick så många som fem mandat. Enligt länsstyrelsen kan förhållandena bli helt annorlunda vid fullmäktigvalen. Det kan inträffa att det största partiet får 25—30 mandat i en valkrets och då skall, om kommitténs förslag följs, lika många suppleanter utses för varje fullmäktigledamot som tillhör partiet. En sådan ordning skulle göra sammanräkningsförrättningarna mycket besvärliga. Behovet av suppleanter kan uppskattas till två à tre för varje ledamot. Länsstyrelsen föreslår att antalet suppleanter begränsas till högst fem för varje ledamot.

Endast *kyrkofullmäktige i Göteborgs kyrkliga samfällighet* går närmare in på kommitténs förslag i fråga om förfarandet när ordinarie ledamot avgår. Enligt kyrkofullmäktige innebär förslaget, såvitt gäller församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna, att länsstyrelsen skall på anmälan av kyrkofullmäktiges ordförande fastställa vilken suppleant som skall inträda som ledamot. Om det emellertid inte finns någon personlig suppleant för den avgångne, skall enligt förslaget länsstyrelsen på anmälan av kyrkorådet företa ny sammanräkning för utseende av ytterligare en suppleant. Kyrkofullmäktige föreslår att anmälan även i sistnämnda fall skall göras av kyrkofullmäktiges ordförande.

Flera remissinstanser är kritiska mot kommitténs förslag till bestämmelser om förfall för fullmäktigledamot och om inkallande av suppleant vid sådant förfall. *Kommunalnämnden i Partille* anför att de föreslagna bestämmelserna inte är tillräckligt klara. Tveksamhet kan enligt kommunalnämnden uppstå särskilt beträffande turordningen mellan de olika suppleanterna, om ett system med både grupp-suppleanter och personliga suppleanter används. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att bestämmelserna inte ger tillräckliga garantier för att endast bärande skäl godtas som förfall. Det framgår inte heller klart att något ombyte under samma sammanträde mellan ledamot och suppleant eller mellan olika suppleanter inte får ske.

Den av kommittén föreslagna bestämmelsen att förhinder skall anmälas före sammanträde kan enligt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* leda till att hindret anmäls först samma dag som sammanträdet skall hållas och att en suppleant alltså måste inkallas med mycket kort varsel. Länsstyrelsen, som finner en sådan ordning otillfredsställande, föreslår att förhinder skall anmälas i god tid och om möjligt senast dagen före sammanträdet. *Kyrkofullmäktige i Örkeneds församling* påpekar att suppleant i kyrkoråd enligt 49 § FSL alltid skall underrättas om tid för kyrkorådets sammanträden. En sådan föreskrift bör meddelas också beträffande fullmäktigsuppleant. Om så sker och om suppleanterna regelmässigt får del av fullmäktiges handlingar, blir de väl skickade att tjänstgöra i fullmäktige. *Kommunalfullmäk-*

tige i Bredaryd och kyrkofullmäktige i Rödeby församling anser också att suppleanterna bör få del av fullmäktiges handlingar. Enligt Svenska kommunförbundet bör, som förut sagts, kallelser, föredragningslistor och övriga handlingar tillställas suppleanterna.

Stadsfullmäktige i Göteborg åberopar i detta sammanhang stadskollegiets yttrande den 15 november 1967. Stadskollegiet anförde bl. a.

Enligt kommunallagen skall suppleant i kommuns styrelse och nämnder alltid underrättas om tid för sammanträde och han äger, även om han ej skall tjänstgöra i ordinarie ledamots ställe, rätt att närvara vid sammanträde.

Om systemet med gruppssuppleanter införes bör det kombineras med en liknande bestämmelse, som den nyss återgivna, dvs. att fullmäktigsuppleant såväl skall underrättas om tid för sammanträde som alltid äga rätt att därvid närvara. Det finns då anledning räkna med att åtskilliga av suppleanterna kommer att infinna sig till sammanträdena där de i tur och ordning kan inträda i tjänstgöring i den mån förfall föreligger för ordinarie ledamot inom vederbörande suppleants partigrupp. Lösningen med ett begränsat antal gruppssuppleanter för varje partigrupp skulle då också komma att förenkla det praktiska förfarandet vid suppleanternas inkallande till tjänstgöring. Om samtliga gruppssuppleanter i samband med underrättelsen om tid för sammanträde dessutom tillställs de handlingar, som utsändes till de ordinarie ledamöterna, skulle suppleanterna även få tid att sätta sig in i de frågor, som skall behandlas, och därmed goda möjligheter att följa fullmäktiges arbete och det kommunala skeendet.

Stadsfullmäktige anför att kommitténs förslag i fråga om ordningen för suppleants inkallande framstår som administrativt mer komplicerat än den ordning som stadsfullmäktige förordar. Denna ordning stämmer överens med vad som gäller för suppleant i kommunernas styrelser och nämnder och innebär vidare, i motsats till vad som enligt kommittén blir konsekvensen av dess förslag, att en ledamot som är jävig i ett visst ärende inte behöver avstå från att delta i behandlingen av övriga ärenden som behandlas vid samma sammanträde.

Svenska kommunförbundet anför att det är tveksamt om jävsregeln i 16 § KL har en sådan innebörd att kommitténs förslag kan få nyss angivna konsekvenser. Enligt kommunförbundet bör den ordinarie ledamoten få återinträda vid behandlingen av de ärenden i vilka han inte är jävig. Om ett suppleantsystem införs, bör det vidare i 24 § KL föreskrivas att suppleanternas närvaro skall antecknas i protokollet.

Kammarkollegiet, Svenska kommunförbundet och Södermanlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet tar i sina yttranden upp frågan om ersättning till suppleanterna. Kollegiet förutsätter att suppleant som inkallas till tjänstgöring skall vara jämställd med ordinarie ledamot i ersättningshänseende. Om det förutsätts att suppleanterna i förväg skall sätta sig in i de ärenden som skall behandlas, bör enligt länsavdelningen också suppleanter som inte tjänstgör men som är närvarande vid sammanträdet vara

berättigade till arvode. *Kommunförbundet* föreslår att det i 28 § KL föreskrivs att fullmäktige kan besluta om ersättning till närvarande suppleanter som inte tjänstgör.

Under förutsättning att förslaget om suppleanter genomförs ansluter sig remissinstanserna till kommitténs förslag om ändring av bestämmelserna i 15 § KL och 18 § FSL om att viss andel av fullmäktige skall vara närvarande vid behandling av ärende.

Departementschefen

Mandattiderna

De tidigare i år slutligt antagna grundlagsändringarna innebär bl. a. att riksdagen fr. o.m. valet år 1970 skall väljas för tre år och att valet skall ske samtidigt med val till kommuns fullmäktige och till landsting. I samband med grundlagsändringarna gjordes också ändringar i KL, KFL och LL, enligt vilka mandattiderna för kommunal- och stadsfullmäktige, fullmäktige i kommunalförbund och landstingsmän fr. o. m. nämnda val skall vara tre i stället för som tidigare fyra år. Motsvarande förkortning gjordes också för ledamöter och suppleanter i kommuns och kommunalförbunds styrelse samt i landstings förvaltningsutskott.

Mandattiderna för nämnder för specialreglerad kommunal förvaltning regleras i allmänhet genom en hänvisning till bestämmelserna för kommuns styrelse resp. landstings förvaltningsutskott. De nämnda kommunallagsändringarna innebär därför motsvarande förkortning för dessa nämnder.

För några nämnder för specialreglerad förvaltning ges i stället bestämmelser om mandattider i den författning som reglerar nämndens verksamhet i övrigt. Kommun och landstingskommun utser vidare i flera fall ledamöter i icke kommunala nämnder och andra organ för vilka gäller skiftande bestämmelser om mandattider. I den mån mandattiden för sådana nämnder för specialreglerad förvaltning och sådana icke kommunala nämnder och organ som jag har nämnt nu är reglerad, är den bestämd antingen till två eller fyra år eller till högst två eller fyra år utom i några fall där mandattiderna nyligen ändrats från fyra till tre år.

Kommunalrättskommittén har haft i uppdrag att i anslutning till grundlagsreformen se över de kommunala mandattider som inte berörts av de tidigare nämnda ändringarna. Enligt kommitténs mening bör, i de fall fyra- eller tvååriga mandattider gäller för ifrågavarande nämnder och andra organ, mandattiderna bestämmas till tre år. De remissinstanser som har hörts över förslaget i denna del — bl. a. de centrala förvaltningsmyndigheter under vilka dessa nämnder och organ lyder — har i allmänhet tillstyrkt en sådan ändring. Också enligt min mening bör i princip eftersträvas en övergång till treåriga mandattider även på dessa områden. I samråd med che-

ferna för vederbörande departement förordar jag en sådan övergång för ledamöter och suppleanter i polisnämnd, för ombud och suppleanter för val av ledamöter och suppleanter i polisnämnd, för ledamöter och suppleanter i länsnykterhetsnämnd, länsskolnämnd, skogsvårdsstyrelse, trafiknämnd, rådgivande nämnd enligt rusedrycksförsäljningsförordningen och styrelse för fondbörs samt för huvudmän i sparbank. För övriga nämnder och andra organ av nu ifrågavarande slag torde en motsvarande ändring böra övervägas i andra sammanhang.

Beträffande nämnder för oreglerad förvaltning saknas bestämmelser om mandattidens längd. Kommunalrättskommittén har inte funnit anledning att föreslå ändring i gällande ordning på denna punkt. Några remissinstanser, bl. a. Svenska kommunförbundet, föreslår däremot att mandattidens längd regleras och därvid bestäms till tre år. Ett motiv härför skulle enligt kommunförbundet vara att, när mandattiderna förkortats till tre år för de representativa organen och styrelserna, skäl saknas för kortare mandattid för nämnderna för oreglerad förvaltning. Även om avvikande mandattider för dessa nämnder i allmänhet inte torde komma att behövas, kan jag för min del inte finna att tillräckliga skäl föreligger för att ta från kommunerna den möjlighet som de f. n. har att föreskriva t. ex. ettåriga mandattider. Kommunerna bör även i fortsättningen i det här avseendet kunna anpassa sig till vad som kan vara lämpligt med hänsyn till de särskilda förhållandena i kommunen.

Vad jag har sagt i det föregående avser inte Stockholm. Även för Stockholm har i samband med grundlagsändringarna mandattiden för stadsfullmäktige förkortats från fyra till tre år. Motsvarande mandattidsförkortning har skett för borgarråden. Stockholms stads styrelse, stadskollegiet, väljs för ett år i taget. Mandattiden för övriga nämnder för oreglerad förvaltning är enligt 51 § 1 mom. KLS två år. För nämnder för specialreglerad förvaltning gäller också en mandattid av två år utom i ett par fall där mandattiden är oreglerad. Kommunalrättskommitténs förslag omfattar inte Stockholm. I ärendet föreligger en skrivelse från Stockholms stad i vilken bl. a. föreslås att mandattiden för styrelsen lämnas orubbad och att mandattiderna för övriga nämnder förkortas till ett år. Som motiv för förslaget anför fullmäktige att med ettåriga mandattider fyllnadsval behöver anordnas endast i begränsad omfattning och att önskad utbyten av ledamöter och suppleanter lätt kan ske. Rekryteringen skulle vidare underlättas eftersom de nya förtroendemännen inte behöver binda sig för så lång tid i sitt första uppdrag. Länsstyrelsen i Stockholms län och Svenska kommunförbundet tillstyrker förslaget, medan kammarkollegiet anser att samma bestämmelser om mandattider bör gälla för Stockholm som för andra kommuner. För egen del finner jag inte anledning att frånga vad stadsfullmäktige i Stockholm föreslagit. Jag förordar alltså att ettåriga mandattider införs för ifrågavarande nämnder.

I samband med grundlagsbeslutet lämnades mandattiderna för de kyrkokommunala organen orubbade. Det har ingått i kommunalrättskommitténs uppdrag att överväga en ändring av mandattidens längd för dessa organ. Kommunalrättskommittén erinrar i sitt förslag om att det alltsedan 1862 års kommunalförfattningar tillkom varit en strävan att söka anpassa den kyrkokommunala lagstiftningen till den övriga kommunallagstiftningen. Särskilt kom denna strävan till uttryck vid arbetet med tillkomsten av nu gällande församlingsstyrelselagstiftning. Enligt kommunalrättskommitténs mening bör denna strävan efter likformighet vidmakthållas om inte särskilda skäl talar däremot. Några sådana skäl anser kommittén inte föreligga. Kommunalrättskommittén föreslår därför en förkortning av mandattiderna från fyra till tre år för kyrkofullmäktige, kyrkostämmas ordförande och församlingsdelegerade samt för ledamöter och suppleanter i kyrkoråd. Av förslaget följer bl. a. att också kyrkvårdar skall utses för tre år. Mandattiderna för nämnder för oreglerad kyrkokommunal förvaltning skall enligt förslaget liksom f. n. vara oreglerade. Förslaget tillstyrks av en praktiskt taget enhällig remissopinion. I samråd med det statsråd som handlägger frågor enligt bl. a. FSL förordar jag att förslaget genomförs.

Kommuns styrelse, landstings förvaltningsutskott och kyrkoråd väljs året efter det då allmänna kommunalval ägt rum. Mandattiden börjar vid årsskiftet efter det då fullmäktiges och landstings mandattid börjar. Mandattiden för kommunalförbunds styrelse börjar årsskiftet efter det då förbundsfullmäktiges mandattid börjar. Värdet av denna eftersläpning har länge varit omstritt. Det har ansetts strida mot allmänna demokratiska principer att en ändring av fullmäktiges sammansättning inte genast får konsekvens för styrelsens sammansättning. I Stockholm gäller en annan ordning. Där börjar fullmäktiges mandattid redan den 15 oktober det år då fullmäktige valts. Styrelse väljs av fullmäktige vid sammanträde i oktober. Styrelsens mandattid börjar redan några dagar efter fullmäktiges. Till förmån för eftersläpningen har åberopats att den är ägnad att leda till större kontinuitet i förvaltningen. Vidare har det sagts vara av värde att styrelsevalet har kunnat hållas sedan fullmäktige vunnit någon erfarenhet och att frågan om val av styrelse har kunnat hållas utanför förberedelserna för fullmäktigvalet. Som kommunalrättskommittén och en praktiskt taget enstämig remissopinion funnit har skälen för eftersläpningen numera väsentligt förlorat i styrka. Enligt min mening bör det avgörande vid bedömningen av den här frågan vara intresset av att ett skifte i den politiska sammansättningen av det representativa organet och styrelsen sker samtidigt, ett intresse som f. ö. ökat genom mandattidsförkortningen. Jag förordar därför att eftersläpningen tas bort för kommuns och kommunalförbunds styrelse, landstings förvaltningsutskott samt kyrkoråd. Därmed kommer automatiskt

motsvarande eftersläpning för sådana nämnder för specialreglerad förvaltning, som genom hänvisning är underkastade reglerna för styrelse, att försvinna. I fråga om andra nämnder för specialreglerad förvaltning samt icke kommunala organ vilka helt eller delvis utses av kommun eller landstingskommun bör — i den mån organen har treåriga mandattider — i princip eftersträvas att mandattiden kommer att sammanfalla med de representativa organens. Också i fråga om nämnder för oreglerad förvaltning finns givetvis skäl för en samordning av mandattiden med styrelsens. Lika litet som när det gäller mandattidens längd vill jag emellertid förorda bindande föreskrifter om dess förläggning för dessa nämnder.

Bl. a. med hänsyn till att det kommunala budgetåret sammanfaller med kalenderår, bör mandattiderna för åtminstone styrelsen och andra nämnder, som har att svara för medelsförvaltning, börja vid kalenderårsskifte. Skall en sådan ordning som jag har förordat i det föregående genomföras, måste därför styrelse, nämnder och andra organ, vilkas mandattid skall sammanfalla med de representativa organens, väljas av de nyvalda representativa organen före årsskiftet närmast efter de allmänna kommunalvalen. Detta förutsätter antingen att nämndvalen äger rum innan de representativa organens mandattid börjar eller att mandattiden för de representativa organen börjar tidigare på sätt som sker i Stockholm.

Frågan om en tidigareläggning av mandattidens början för de representativa organen diskuterades vid tillkomsten av den särslagstiftning för Stockholms läns landstingskommun som trätt i kraft tidigare i år (prop. 1969: 112, KU 25, rskr 275, SFS 1969: 215, 216, 218 och 219). I detta lagstiftningsärende hade i det betänkande som låg till grund för propositionen och i två motioner med anledning av propositionen föreslagits att landstinget i Stockholms län skulle få befogenhet att redan samma år som det valts fastställa följande års stat och förrätta val av styrelse och andra nämnder. KU anförde med anledning härav att utskottet helt anslöt sig till motionärernas grundsyn att det är från principiella synpunkter önskvärt att ett nyval får politiskt genomslag så snart som möjligt och att den nuvarande ordningen, enligt vilken såväl riksdagen som landstingen och fullmäktige — utom stadsfullmäktige i Stockholm — sammanträder i sin gamla sammansättning efter nyval till valårets utgång, inte är tillfredsställande. KU pekade på att en ändrad ordning övervägs av grundlagberedningen. Enligt utskottets mening borde även den fråga om nyvald församlings befogenheter under valåret som tagits upp i motionerna med sikte på Stockholms läns landstingskommun prövas i samband med att nya mandattidsregler blir föremål för överväganden på grundval av kommunalrättskommitténs förslag. Utskottet fann sig däremot inte kunna tillstyrka en specialregel i förevarande hänseende för Stockholms läns landstingskommun. Ett genomförande av en ordning i enlighet med den av motionärerna föreslagna med två parallellt

verkande församlingar i avvaktan på en tidigareläggning av mandattidens början måste enligt utskottets mening i vart fall föregås av ingående överväganden.

Enligt min mening talar starka skäl för att fullmäktiges och landstings mandattid bör börja tidigare i förhållande till valet än som är fallet f. n. Det skulle främst vara av värde om staten för det första budgetåret efter valet kunde fastställas av de nyvalda efter en beredning av organ tillsatta av dessa. En sådan reform bör emellertid i första hand övervägas i samband med en motsvarande reform för riksdagens del vilket f. n. sker inom grundlagberedningen. I vart fall skulle det stöta på avsevärda svårigheter att genomföra en sådan reform för kommunerna och landstingskommunerna redan till 1970 års val. En tidigareläggning av mandattidens början för fullmäktige och landsting får nämligen konsekvenser för bl. a. arbetet inom de kommunala och landstingskommunala förvaltningarna och för regleringen av kommunala indelningsändringar, konsekvenser som bör övervägas mer ingående än vad som kan ske inför 1970 års val. Jag kommer emellertid att ägna frågan fortsatt uppmärksamhet och ta de initiativ som behövs för att så snart det kan finnas lämpligt få till stånd en tidigareläggning av mandattidens början.

Eftersom en sådan tidigareläggning för fullmäktiges och landstings del inte kan ske nu, måste dessa ges befogenhet att redan under valåret förrätta val av styrelse, nämnder och andra organ vilkas mandattid skall samordnas med de representativa organens. Befogenheten bör utformas så att den omfattar alla val som fullmäktige resp. landstinget skall förrätta för tiden fr. o. m. årsskiftet efter det att fullmäktige resp. landstinget valts.

F. n. skall val av befattningar som blir lediga vid årets slut ske, i borgerliga kommuner utom Stockholm i december och i kyrkliga kommuner före utgången av december. Någon motsvarighet till dessa bestämmelser finns inte för landsting. Beredning av valärende är inte obligatorisk. Som bl. a. Svenska kommunförbundet påpekar är det emellertid vanligt att beredning äger rum. För att under valår en sådan beredning skall kunna ske av organ som tillsatts av de nyvalda församlingarna och kunna medhinnas före utgången av året bör tidpunkten för valen inte för någon av församlingarna bindas till december.

Eftersläpningen bör upphöra i och med att mandattiden för de fullmäktige och landsting som väljs år 1970 börjar. För den skall behövs övergångsbestämmelser som avskär nu löpande tjänstgöringstider för styrelse i kommun samt för landstings förvaltningsutskott och kyrkoråd vid utgången av år 1970. Motsvarande avkortning bör ske för nämnder för specialreglerad förvaltning, vilkas valperioder f. n. är samordnade med styrelsens, liksom i princip också för andra nämnder för specialreglerad förvaltning och icke kommunala organ som helt eller delvis utses av kommun eller landstingskommun. I fråga om nämnder för oreglerad förvaltning bör kommunen

resp. landstingskommunen ges befogenhet att bestämma att tjänstgöringstiden skall upphöra vid utgången av år 1970.

I vissa kommunalförbund, nämligen sådana i vilka ingår landstingskommun, börjar fullmäktiges mandattid först årsskiftet efter det då mandattiden för fullmäktige och landsting i medlemskommunerna börjar. I dessa kommunalförbund väljs nämligen fullmäktige året efter det då allmänna kommunalval ägt rum och deras mandattid omfattar tiden från nästföljande årsskifte. I andra kommunalförbund däremot förrättas valet samma år som kommunalvalet ägt rum av de nyvalda fullmäktige för tiden från nästföljande årsskifte. Ifrågavarande eftersläpning — som inte berörts av kommunalrättskommittén eller någon av remissinstanserna — har motiverats av att landstingen tidigare haft endast ett ordinarie landstingsmöte, nämligen i oktober, och att det skulle vara olägligt att sammankalla ett särskilt landstingsmöte för de nyvalda under valåret. Av vad jag redan förordat i fråga om tid för val av styrelse m. m. följer att ett sådant landstingsmöte under alla omständigheter kommer att hållas. Därför saknas skäl att längre behålla denna eftersläpning. Jag förordar alltså att mandattiden för fullmäktige i kommunalförbund i vilket ingår landstingskommun skall börja samtidigt med mandattiden för fullmäktige och landsting i medlemskommunerna. Också denna eftersläpning bör upphöra vid utgången av år 1970. Nu löpande tjänstgöringstid för fullmäktige i kommunalförbund i vilket ingår landstingskommun bör därför genom en övergångsbestämmelse bringas att upphöra vid utgången av år 1970.

Presidier i de representativa organen utses i allmänhet för ett kalenderår varvid valet sker i december eller senast i december året före det år valet avser. För året efter det då allmänna kommunalval ägt rum sker valet dock i allmänhet vid första sammanträdet det år valet avser. När val av församlingsdelegerade äger rum samma år som allmänna val av kyrkofullmäktige hållits, väljer kyrkofullmäktige i församling emellertid ordförande redan året före tjänstgöringsåret. Valet av församlingsdelegerade förrättas då av de nyvalda fullmäktige och föregås av val av ordförande i fullmäktige för nästkommande år. Intill dess valet av ordförande skett, oavsett om det förrättas före eller efter årsskiftet efter de allmänna valen, utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige, dvs. de gamla fullmäktige, utsett. För landsting saknas bestämmelser om tid för val. Det förutsätts ske på ordinarie landstingsmöte i oktober för tiden till nästa oktobersammanträde men kan också ske på annat landstingsmöte och för kortare tid än ett år. Med hänsyn till den lösning jag förordat i fråga om tid för val av styrelse m. m. bör också val av presidier i fullmäktige i kyrklig och borgerlig kommun — utom Stockholm — och kommunalförbund samt landsting för året efter det då allmänna kommunalval ägt rum ske under valåret. Det bör inte regleras i vilken ordning val av olika befattningar skall ske. Det innebär att ordföran-

devalet kan förläggas antingen före eller efter andra val. Kommunalrättskommittén har med instämmande av nästan alla remissinstanserna föreslagit att styrelsen skall utse den som skall föra ordet intill dess ordförande valts. Jag förordar i stället att, i likhet med vad som f. n. gäller i motsvarande situation, de gamla fullmäktige skall utse interimso rdföranden. I borgerlig eller kyrklig kommun för vilken efter ändring i kommunindelningen nya fullmäktige skall utses bör denne dock liksom hittills utses av länsstyrelsen.

Mandattiden för revisorer är f. n. ett år utom i Stockholm där den är två år. Som stadsfullmäktige i Stockholm föreslagit bör mandattiden förkortas till ett år.

Fullmäktige och suppleanter

I olika sammanhang har uttryckts farhågor för att bildandet av större kommunala enheter enligt 1962 års kommunindelningsreform skulle medföra en försvagning av den kommunala demokratin. Mot bakgrund av de samhällliga arbetsuppgifternas ökade omfattning och betydelse kan det emellertid tvärtom hävdas att fullföljandet av reformen i själva verket är en förutsättning för att vi skall kunna vidmakthålla en levande kommunal demokrati. Det är nämligen tydligt att som underlag för en sådan demokrati kan tjäna bara kommuner som är tillräckligt starka för att kunna anförtros viktiga samhällsuppgifter. Man kan emellertid inte bortse från att tillkomsten av större kommuner får den i och för sig mindre önskvärda effekten att antalet kommunala förtroendeuppdrag minskar. Även om andra faktorer än antalet förtroendemen är avgörande för den medborgerliga förankringen av den kommunala verksamheten — jag syftar främst på de politiska partiernas roll i vårt demokratiska system — är det givetvis också av betydelse hur många personer som är aktivt verksamma som förtroendemen. Visserligen kan det antas att antalet förtroendemen inte kommer att minska i samma omfattning som antalet förtroendeuppdrag. Dessa kan väntas bli mer arbetskrävande, vilket i sin tur kan beräknas medföra en större spridning av förtroendeuppdragen än f. n. Men det finns ändå skäl att vidta åtgärder för att i någon mån motverka en utveckling mot ett minskat antal förtroendemen. Åtgärder som härvid ligger nära till hands är att skapa möjligheter dels att öka fullmäktiges antal, dels att utse suppleanter för fullmäktige.

Nu gällande bestämmelser om antalet fullmäktige innebär att kommunen själv bestämmer hur många fullmäktige som skall utses varvid kommunen dock är bunden av vissa ramar, maximi- och minimala, som föreskrivs i KL. Det högsta och det lägsta antalet fullmäktige som får utses

varierar med hänsyn till kommunens invånarantal så att t. ex. de minsta kommunerna utser 15—30 och kommun med över 400 000 invånare utser 60—80 fullmäktige. Kommunalrättskommittén fick år 1965 i uppdrag att se över dessa bestämmelser för att bl. a. tillgodose intresset av en ordning som underlättar övergången till större kommuner. I direktiven för utredningen anfördes, att man väl i regel inte kan undgå att antalet fullmäktige i den nya eller ändrade kommunen efter en kommunsammanläggning blir avsevärt mindre än det sammanlagda antalet fullmäktige i de gamla kommunerna men att man genom ökade möjligheter att anpassa fullmäktigantalet efter folkmängden bör kunna minska olägenheterna härav. Kommunalrättskommittén har nu föreslagit att några maximital för antalet fullmäktige inte längre skall gälla. Kommunerna skall alltså när de bestämmer antalet fullmäktige vara bundna bara av vissa föreskrivna minimital. Förslaget har nästan genomgående tillstyrkts under remissbehandlingen. Åtskilliga remissinstanser anför att nuvarande bestämmelser inte medger en tillräckligt allsidig representation i fullmäktige. Farhågor för att kommunerna skall tillskapa otympligt stora fullmäktigförsamlingar anses i allmänhet obefogade.

Jag delar den praktiskt taget enhälliga uppfattning som sålunda kommit fram att kommunerna bör ha större frihet än f. n. att bestämma antalet fullmäktige. Bestämmandet av antalet bör ske efter en avvägning av bl. a. intresset av en allsidig medborgerlig förankring bland fullmäktige och intresset av goda arbetsbetingelser för dessa. De förhållanden som måste ligga till grund för en sådan avvägning skiftar i så hög grad mellan kommunerna att dessa lämpligen inte bör vara bundna i sin prövning i vidare mån än att vissa minimital, som under inga omständigheter får underskridas, ställs upp. Jag förordar alltså att kommitténs förslag att slopa maximitalen genomförs.

Till den närmare utformningen av bestämmelserna om minimital återkommer jag i specialmotiveringen. Redan nu vill jag emellertid framhålla att bestämmelserna härom bör anpassas till de kommuner som skall finnas när kommunindelingsreformen är genomförd. Minimitalen bör bestämmas så att dessa kommuner i allmänhet inte skall behöva utse fler fullmäktige än som skulle ha utsetts enligt nu gällande regler. Under remissbehandlingen har Svenska kommunförbundet anfört att det, särskilt i kommuner där de politiska meningsriktningarna balanserar varandra, är lämpligt att antalet fullmäktige är udda så att avgöranden i fullmäktige inte skall behöva bero på lottning eller ordförandens utslagsröst. Kommunförbundet anser allt en sådan princip bör lagfästas. Jag har samma uppfattning och förordar alltså att en bestämmelse ges om att antalet fullmäktige alltid skall bestämmas till ett udda tal.

För att kommuner, som enligt gällande planer skall bli föremål för indelningsändring men som inte blir detta redan den 1 januari 1971, inte skall

tvingas öka sitt fullmäktigantal till följd av de nya bestämmelserna bör dessa kommuner för valperioden 1971—1973 få tillämpa nuvarande bestämmelser om fullmäktiges antal. De bör alltså varken behöva höja antalet fullmäktige till följd av de nya minimala talen eller behöva övergå från jämnt till udda antal fullmäktige för denna valperiod.

Kommun med mer än 40 000 invånare skall indelas i valkretsar för val av fullmäktige. Är invånarantalet i kommun mindre men överstiger det 10 000, får kommunen indelas i valkretsar. Mindre kommun får inte valkretsindelning, om inte synnerliga skäl för sådan indelning föreligger. I kommun som obligatoriskt skall indelas i valkretsar utses enligt nu gällande regler 45—60 fullmäktige, om kommunen har 400 000 invånare eller mindre, och 60—80 fullmäktige om kommunen har mer än 400 000 invånare. Med det valsysteem som tillämpas vid kommunalvalen har valkretsindelningen betydelse för fördelningen av mandaten mellan partierna. Detta beror bl. a. på att ett litet partis möjlighet att få sitt första mandat blir större ju fler mandat som skall fördelas mellan partierna. Nuvarande bestämmelser om när valkretsindelning skall ske innebär att kommuner med omkring 50 eller fler fullmäktige alltid är indelade i valkretsar. Med hänsyn till de konsekvenser av valsystemet som jag angett nu bör även i fortsättningen valkretsindelning obligatoriskt komma till stånd i kommuner med så många fullmäktige. Jag förordar därför att valkretsindelning skall ske inte bara när kommunens invånarantal överstiger 40 000 utan också när mer än 50 fullmäktige skall utses i kommunen. Skall färre fullmäktige utses och understiger invånarantalet 40 000, bör valkretsindelningen inte heller i fortsättningen vara obligatorisk. För det fall att valkretsindelning i enlighet med mitt förslag obligatoriskt skall ske till följd av beslut om antalet fullmäktige enligt de föreslagna nya reglerna eller valkretsindelning till följd av sådant beslut anses böra ändras, måste senaste tidpunkten för valkretsindelningen för 1970 års val förskjutas från utgången av oktober året före valåret, som föreskrivs i 9 § KL, till så långt in på år 1970 att beslut om antalet fullmäktige hinns med dessförinnan. Jag förordar att tidpunkten förskjuts till utgången av juni valåret. Senast vid denna tidpunkt skall också valkretsindelning med anledning av ändring i kommunindelningen ske. Inom samma tid bör det antal fullmäktige för valperioden 1971—1973 som skall utses i varje valkrets fastställas.

När fullmäktige första gången skall utses i kommun vars område ändrats genom indelningsändring eller i kommun som nybildats, bestämmer enligt nu gällande regler länsstyrelsen före den 1 juli valåret hur många fullmäktige som skall utses. Kommunalrättskommittén har föreslagit att avgörandet i fortsättningen i stället skall ankomma på företrädare för kommunen enligt den nya indelningen, dvs. i allmänhet på sammanläggningsdelegerade. Som Svenska kommunförbundet framhållit i sitt remissyttrande skulle en sådan ordning innebära att beslutet meddelas förhållandevis sent under

valåret. Sammanläggningsdelegerade kan nämligen i vissa fall komma att sammanträda första gången först omkring månadsskiftet maj—juni. Det skulle enligt kommunförbundet innebära olägenheter, främst för de politiska partierna, om antalet fullmäktige blev fastställt så sent. Också för länsstyrelserna kan ett sent meddelat beslut om antalet fullmäktige vara olägligt, nämligen när beslutet medför att valkretsindelning skall ske eller att valkretsindelningen bör ändras. Vad som sagts nu kunde, som kommunförbundet anfört, tala för att ett statligt organ, länsstyrelsen eller Kungl. Maj:t, bör fastställa antalet fullmäktige i nu förevarande fall. Genom en sådan ordning skulle beslutet kunna meddelas något tidigare. Frågan om antalet fullmäktige torde emellertid alltid behandlas i kommunernas överenskommelse om indelningsändringen. Avgörandet torde alltså i realiteten vara träffat redan före beslutet om indelningsändringen. De politiska partierna, liksom länsstyrelsen när det gäller förberedelser för en valkretsindelning, kan därför i praktiken rätta sig efter vad överenskommelsen innehåller om antalet fullmäktige. Enligt min uppfattning behöver man därför inte befara att det kommer att medföra olägenheter om företrädare för kommunen enligt den nya indelningen får bestämma antalet fullmäktige. En sådan ordning synes också stå bäst i principiell överensstämmelse med den större frihet att bestämma antalet fullmäktige som kommunerna föreslås få.

Frågan om suppleanter för fullmäktige bör införas har länge diskuterats. Flera initiativ till förmån för utredning av frågan har tagits i riksdagen, första gången under 1910-talet. Vid 1966 års riksdag ledde sådana initiativ till att frågan blev föremål för utredning. Utredningen uppdrogs åt kommunalrättskommittén och har nu slutförts. Kommittén har föreslagit att suppleanter skall finnas för fullmäktige i kommun, församling och kyrklig samfällighet. Förslaget tillstyrks av ett vida övervägande antal remissinstanser.

Ett skäl som brukar anföras för att införa suppleanter för fullmäktige är att förekomsten av suppleanter garanterar att tillfälligt förfall eller ledighet, som inte hunnit fyllas efter avgången ledamot, inte leder till ändring av styrkeförhållandena mellan partierna inom fullmäktige. Ett ytterligare skäl är att, om suppleanter för fullmäktige utses, fler personer blir knutna till det kommunala arbetet och att därmed medborgarinflytandet breddas. Dessa synpunkter åberopas även av kommittén och understryks av åtskilliga remissinstanser. De invändningar som har brukat anföras mot att införa suppleanter har varit att detta skulle leda till att de ordinarie ledamöternas ansvarskänsla försvagas och att fullmäktiges anseende minskar. Det har också invänts att suppleanterna inte skulle få nödvändiga kunskaper för att fullgöra sitt uppdrag, eftersom de bara vid enstaka tillfällen skulle delta i fullmäktiges arbete.

I likhet med kommunalrättskommittén och praktiskt taget alla de re-

missinstanser som behandlat de nu anförda invändningarna mot att införa suppleanter anser jag att dessa invändningar inte har sådan tyngd att de i och för sig motiverar att man avstår från suppleanter. Enligt min mening överväger i stället skälen för att införa suppleanter mycket klart. Som framgår av en enkätundersökning som kommittén utfört är emellertid opinionen bland kommunerna inte entydigt för införande av suppleanter. Vad som skulle vinnas härmed kan i viss mån uppnås också på andra sätt. Sålunda tillämpas på sina håll ett kvittningssystem inom fullmäktige som innebär att tillfälliga förfall inte leder till omkastning av styrkeförhållandena mellan partierna. Den möjlighet som jag i det föregående har förordat att öka antalet fullmäktige kan vidare ibland tänkas vara tillräcklig för att tillgodose intresset av att få fler förtroendemän i kommunen. Vilken väg som är den lämpligaste — att öka antalet fullmäktige, att införa suppleanter eller att vidta båda åtgärderna — beror på förhållandena i kommunen. Det sagda leder enligt min uppfattning till att det bör få ankomma på kommunerna själva att bestämma om suppleanter för fullmäktige skall finnas. Denna ståndpunkt har också majoriteten inom styrelsen för Svenska kommunförbundet intagit under remissbehandlingen. Tillräckliga skäl att, som bl. a. majoriteten inom styrelsen för Svenska kommunförbundet föreslagit, undanta sådana kommuner, som enligt gällande planer skall bli föremål för indelningsändring men som inte blir detta redan den 1 januari 1971, från möjligheten att utse suppleanter för fullmäktige föreligger enligt min mening inte. Också i församlingar och kyrkliga samfälligheter bör suppleanter för fullmäktige kunna utses, om församlingen eller samfälligheten beslutar det. I likhet med kommunalrättskommittén och kammarkollegiet men till skillnad från domkapitlet i Uppsala och ytterligare en remissinstans anser jag vidare att behov av att utse suppleanter för församlingsdelegerade inte föreligger annat än i Stockholms kyrkliga samfällighet där suppleanter redan nu utses.

När fullmäktige första gången skall utses i kommun vars område ändrats genom indelningsändring eller i kommun som nybildats, bör företrädare för kommunen enligt den nya indelningen, dvs. i allmänhet sammanläggningsdelegerade, bestämma om suppleanter skall utses. För församling utses i motsvarande situation inte sammanläggningsdelegerade, vilket innebär att församlingen enligt den nya indelningen saknar beslutande organ eller företräds av ett sådant som ibland kan vara mindre representativt. Det bör därför i stället ankomma på länsstyrelsen att avgöra om suppleanter skall utses för fullmäktige i församlingen enligt den nya indelningen första gången sådana skall väljas. När fullmäktige i kyrklig samfällighet första gången skall utses bestämmer Kungl. Maj:t antalet fullmäktige. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att också avgöra om suppleanter för fullmäktige skall utses.

F. n. finns i princip två typer av suppleanter för kommunala förtroende-
män. Den ena typen representeras av suppleanter för landstingsmän och
den andra av suppleanter i kommunala nämnder.

Landstingsmän och suppleanter för dem utses — valkretsvis — genom
en och samma valhandling. Samma valsedel används alltså varvid namnen
på valsedeln gäller för suppleantvalet i den mån de inte tagits i anspråk för
själva landstingsmannavalet. Används s. k. spaltad valsedel gäller dock i
första hand de särskilt upptagna suppleantnamnen. Sådana namn tas upp
i högerspalten till ett antal av högst två för vart och ett av de för själva
landstingsmannavalet upptagna namnen. Suppleanterna utses genom sär-
skilda sammanräkningar inom resp. parti. För varje landstingsman företas
lika många, dock minst två, sammanräkningar som partiet erhållit platser.
Om ett parti använder ospaltade valsedlar får man en grupp av suppleanter
— lika många som partiet fått platser — vilka alla är personliga suppleanter
för samtliga landstingsmän som valts på samma sedel. Använder partiet
flera sedeltyper får man flera sådana grupper. Om partiet i stället använder
spaltade valsedlar utses till suppleanter först de personer som i högerspal-
ten är upptagna som personliga suppleanter för viss landstingsman. I den
mån partiet fått mer än två platser får man utöver detta antal suppleanter
— var och en suppleant för endast en landstingsman — en grupp av supp-
leanter, utsedda från vänsterspalten, som alla är personliga suppleanter för
samtliga landstingsmän som valts på samma sedel. Används flera sedelty-
per får man flera sådana grupper. Suppleanterna inkallas vid tillfälligt för-
fall eller vid avgång för ordinarie landstingsman i den ordning de valts.
Föreskrift om underrättelse till suppleant om landstingsmöte och om supp-
leants närvarorätt vid landstingsmöte saknas.

Suppleanter i kommunala nämnder utses genom ett särskilt val skilt från
valet av ordinarie ledamöter. I allmänhet bestämmer det organ som förrät-
tar valet hur många suppleanter som skall utses. Sker valet proportionellt
fördelas suppleantplatserna mellan partierna enligt samma proportionella
fördelningsmetod som tillämpas vid proportionellt val av ordinarie leda-
möter. Genom valet bestäms inom varje parti ordningen mellan supplean-
terna. Vid tillfälligt förfall för ordinarie ledamot i visst parti samt, om leda-
möterna också utsetts vid proportionellt val, vid avgång inträder den supp-
leant inom samma parti som står främst i ordningen. Finns för visst parti
ingen suppleant inträder, om suppleanterna utsetts vid proportionellt val, i
stället suppleant från det största partiet. Suppleanterna underrättas i
allmänhet om sammanträde och har i allmänhet rätt att närvara vid sam-
manträde med nämnden.

Kommunalrättskommittén har föreslagit att bestämmelserna om supp-
leanter för landstingsmän i princip skall tillämpas på suppleanter för full-
mäktige. Åtskilliga remissinstanser har riktat kritik mot förslaget. I all-

mänhet har därvid anförts att bestämmelserna om suppleanter bör utformas så att antalet suppleanter inte blir ohanterligt stort och så att suppleanterna kommer att fungera, inte som personliga suppleanter utan som grupp-suppleanter. Jag delar denna uppfattning. Dessa önskemål blir inte tillräckligt tillgodosedda med kommitténs förslag. Inte heller under remissbehandlingen har anvisats någon lösning som är invändningsfri.

En tänkbar lösning är att utforma bestämmelserna om suppleanter för fullmäktige med motsvarande bestämmelser om suppleanter i kommunala nämnder som förebild. Detta skulle i och för sig vara möjligt för kommuner som inte är indelade i valkretsar men skulle i fråga om andra kommuner medföra avsevärda svårigheter från både praktiska och principiella synpunkter. Det bör med hänsyn härtill inte komma i fråga att utan närmare utredning pröva en sådan utväg och inte heller att söka konstruera ett helt nytt system utan anknytning till något som tillämpas f. n. Det återstår då att söka överföra bestämmelserna om suppleanter för landstingsmän på suppleanter för fullmäktige med de modifikationer av dessa bestämmelser som är motiverade med hänsyn till de synpunkter som enligt vad jag förut har sagt bör beaktas i detta sammanhang.

De modifikationer som sålunda enligt min mening bör ske är dels att spaltade valsedlar inte skall få användas vid fullmäktigvalet när suppleanter skall utses, dels att antalet sammanräkningar för varje fullmäktig skall motsvara hälften av det antal ordinarie platser partiet erhållit. Utgör hälften härav ett brutet tal bör antalet sammanräkningar motsvara närmast högre tal. En sådan ordning kommer att medföra att, om varje parti använder bara en valsedelstyp, antalet suppleanter blir lika med ungefär hälften av antalet fullmäktige. Används i valkretsindelade kommuner samma valsedlar för alla valkretsarna kommer suppleanterna inom varje parti att utgöra en enda grupp och inträda vid förfall eller avgång för ordinarie fullmäktig i den ordning de utsetts oavsett vilken fullmäktig inom partiet som avgått eller fått förfall. I den mån partierna använder flera valsedelstyper kommer dock både antalet grupper av suppleanter och det totala antalet suppleanter inom varje parti att öka.

Jag förordar att den ordning som jag angett nu genomförs. De ändringar i KVL som erfordras härför har tidigare idag anmälts av chefen för justitiedepartementet tillsammans med fråga om andra ändringar i vallagstiftningen. Erfarenheterna från tillämpningen får visa om bestämmelserna sedermera behöver omprövas.

Det får förutsättas att suppleanter för fullmäktige i allmänhet kommer att vara närvarande vid fullmäktigsammanträde även om de inte skall tjänstgöra i stället för ordinarie fullmäktige. Fullmäktiges sammanträden är offentliga och hålls inom stängda dörrar bara om fullmäktige för visst ärende beslutar om det. För det fall att fullmäktige beslutat om stängda dörrar bör suppleant ha rätt att vara närvarande. Suppleanter bör alltid

underrättas om fullmäktigsammanträde. Bestämmelser i nu angivna hänseenden bör ges i KL, KLS och FSL.

För att suppleant skall kunna inkallas bör föreskrivas att ordinarie fullmäktig som blir hindrad att inställa sig vid fullmäktigsammanträde eller blir hindrad att delta under viss del eller återstående del av sammanträdet — t. ex. på grund av jäv i visst ärende — skall underrätta fullmäktiges ordförande härom. Dessa senare fall bör beskrivas på samma sätt som i 22 § LL. I lagtexten bör alltså sägas att kommunfullmäktig som inte vidare kan tjänstgöra vid sammanträde skall underrätta ordföranden härom. Det bör sedan ankomma på ordföranden att inkalla den suppleant som står i tur att tjänstgöra för den fullmäktige som har förfall. Om förfallet avser bara viss del av sammanträdet, den ordinarie ledamoten är t. ex. jävig i visst ärende, inkallas suppleanten för den delen av sammanträdet. Är suppleanten närvarande vid sammanträdet inträder han utan särskild kallelse. Jag delar alltså inte en uppfattning som kommunalrättskommittén gett uttryck åt, nämligen att fullmäktig som är jävig i visst ärende skulle vara tvungen att avstå från att över huvud taget delta i sammanträdet om en suppleant inkallas.

Någon prövning av fråga om förfall — som landstinget företar när landstingsman anmält förfall (23 § LL) — synes inte erforderlig för fullmäktiges del.

Avgår fullmäktig bör fullmäktiges ordförande vara skyldig att göra anmälan härom till länsstyrelsen på vilken det bör ankomma att inkalla den suppleant som står närmast i tur att fylla den avgångnes plats. Bestämmelser härom samt om förfarandet när samtliga suppleanter för fullmäktig inkallats till ordinarie fullmäktige eller avgått av annat skäl har sin plats i KVL.

Enligt KL, KLS och FSL får fullmäktige inte handlägga ärende om inte fler än hälften av fullmäktige är närvarande. För landsting gäller en strängare regel. Landstinget får sålunda inte handlägga ärende om inte minst två tredjedelar av landstingsmännen är närvarande. Det strängare kravet i LL är motiverat av att suppleanter utses för landstingsmän. I kommun där suppleanter för fullmäktige kommer att utses bör, som kommunalrättskommittén och de remissinstanser som yttrat sig i denna del anfört, det strängare närvarokravet gälla för fullmäktiges sammanträde. Ifrågavarande bestämmelser bör ändras i enlighet härmed.

Utses suppleanter för fullmäktige i kommun, bör som Svenska kommunförbundet anfört i sitt remissyttrande kommunen kunna besluta att ersättning skall utgå för suppleant som är närvarande vid sammanträde utan att tjänstgöra som ledamot. Motsvarande bör gälla för suppleant för kyrkofullmäktig. Kommun, församling och kyrklig samfällighet kan besluta att ersättning skall utgå till fullmäktig bl. a. i form av dels traktamente och ersättning för resekostnader, dels arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Motsvarande gäller i fråga om bl. a. ledamot och suppleant i sty-

relsen och annan nämnd. Befogenhet att bevilja ersättning av nu ifrågasvarande slag bör omfatta också suppleant för fullmäktig. Jag förordar att ifrågasvarande bestämmelser ändras i enlighet härmed.

Specialmotivering

Antalet fullmäktige (5 § KL och 5 § KLS)

Nuvarande bestämmelser om antalet fullmäktige i annan kommun än Stockholm samt *kommunalrättskommitténs* och *Svenska kommunförbundets* förslag till nya bestämmelser framgår av nedanstående uppställning.

<i>Antal invånare</i>	<i>Gällande</i>	<i>Antal fullmäktige</i>
— 2 000		15—30
2 001— 5 000		20—35
5 001— 20 000		25—40
20 001— 40 000		35—50
40 001—400 000		45—60
400 001—		60—80
<i>Kommittén</i>		
—10 000		30—
10 001—20 000		40—
20 001—50 000		50—
50 001—		60—
<i>Kommunförbundet</i>		
—20 000		31—
20 001—40 000		41—
40 001—60 000		51—
60 001—		61—

Svenska kommunförbundet anför att en justering uppåt av de gällande minimaltalerna kan vara motiverad för att ge bättre möjligheter till en mera allsidig representation i de större kommuner som skall bildas enligt planerna för kommunindelningen. Det framstår emellertid som tveksamt om det finns skäl att ålägga kommunerna att ge fullmäktigförsamlingarna så många ledamöter som kommittén föreslår.

Enligt *kommunalrättskommittén* skulle de bestämmelser som kommittén föreslår bara i något enstaka fall obligatoriskt medföra en ökning av det nuvarande antalet ledamöter. *Svenska kommunförbundet* anför dock att en närmare undersökning i fråga om de 75 kommuner, som redan nu överensstämmer med fastställda indelningsplaner, visar att med de av kom-

mittén föreslagna bestämmelserna 15 av dessa kommuner skulle behöva öka antalet fullmäktige, nio av dem med 10 och en med 15 ledamöter. Med den av kommunförbundet förordade utformningen av bestämmelserna skulle antalet ledamöter behöva ökas i 13 av dessa kommuner men ökningen skulle oftast stanna vid ett mandat och inte i något fall överstiga sex.

Stockholms stadsfullmäktige har föreslagit att i Stockholm skall utses minst 101 fullmäktige.

Departementschefen. Jag förordar att bestämmelserna om minimiantalet fullmäktige i kommunerna utom Stockholm utformas i enlighet med vad Svenska kommunförbundet föreslagit och att bestämmelserna för Stockholm utformas i enlighet med vad stadsfullmäktige föreslagit.

Valbarhetsvillkor (7 § KL, 7 § KLS, 10 § FSL, 8 § LL)

Till fullmäktig eller landstingsman kan väljas bara den som är boende inom kommunen, församlingen, den kyrkliga samfälligheten resp. landstingskommunen. Lydelsen av detta valbarhetsvillkor bör anpassas till den nuvarande lydelsen av folkbokföringsförordningen (1967: 198) där det bl. a. heter att var och en kyrkobokförs på den fastighet där han är bosatt, om inte annat följer av vissa särskilt angivna bestämmelser (11 §). Någon ändring i sak sker inte härigenom.

Kungörelse om fullmäktigsammanträde (14 § KL, 15 § KLS och 17 § FSL)

Kungörelse om fullmäktigsammanträde skall förutom att den skall anslås på kommunens anslagstavla även delges envar fullmäktig viss tid före sammanträdet (14 § 1 mom. KL, 15 § 1 mom. KLS). Kungörelsen får dock enligt 14 § 3 mom. KL resp. 15 § 3 mom. KLS i stället för att delges fullmäktige översändas till honom med posten så tidigt att den kan antas komma honom till handa inom samma tid. Motsvarande gäller i fråga om kungörelse om sammanträde med kyrkofullmäktige (17 § FSL).

Kungl. Maj:t har den 17 oktober 1969 beslutat att till lagrådet remittera ett förslag till ny delgivningslag m. m. I de angivna paragraferna i KL, KLS och FSL synes ordet delgivning ha en något annan innebörd än som avses i det remitterade förslaget till delgivningslag. Närmast torde med delgivning åsyftas personligt överlämnande.

Enligt min mening kan dessa bestämmelser om delgivning undvaras. För att delgivningslagen inte skall bli tillämplig på ifrågavarande kallelseförfarande förordar jag att bestämmelserna ersätts med en föreskrift om att kallelsen skall sändas med posten.

Vissa bestämmelser om interpellation (24 § KLS)

Gällande bestämmelser. Enligt 24 § KLS skall interpellation röra ämne som hör till stadsfullmäktiges handläggning. Interpellation får

framställas endast till borgarråd. Senast fem dagar före det sammanträde vid vilket interpellanten ämnar framställa interpellationen skall han lämna in den i skriftlig form. Stadsfullmäktige skall utan föregående överläggning besluta om interpellationen får framställas. Om beslutet innebär att interpellationen får framställas, bör den besvaras senast vid nästa sammanträde. Dessa bestämmelser stämmer utom i två avseenden överens med vad som gäller enligt 23 § KL och 26 § FSL. Enligt KL och FSL gäller sålunda att interpellation framställs till ordföranden i kommunens styrelse resp. kyrkorådet eller till ordföranden i annan nämnd eller beredning. I fråga om tiden för avlämnande av interpellation innehåller 23 § KL och 26 § FSL endast att interpellationen skall avlämnas före det sammanträde vid vilket den skall framställas.

Skrivelsen från stadsfullmäktige i Stockholm. Stadsfullmäktige anför i skrivelsen att interpellationsinstitutet har använts flitigt i Stockholm. Antalet interpellationer ökar år från år. Detta har medfört svårigheter att inom den tid som förutsätts i KLS bereda plats för besvarande av interpellationer. Interpellationsdebatterna, som ofta är av stort intresse för press och allmänhet, har fått förläggas till senare delen av stadsfullmäktiges sammanträden. Dessa förhållanden har framkallat ett behov för stadsfullmäktige att på ett smidigare sätt än nuvarande bestämmelser i 24 § KLS medger disponera över interpellationsförfarandet. Bestämmelserna i 15 § KL och 16 § KLS om hur många fullmäktige som skall vara närvarande vid sammanträde med fullmäktige synes vara tillämplig också på interpellationsdebatt. Det kan med visst fog påstås att det inte är något kommunal-lagsintresse att upprätthålla en sådan bestämmelse vid behandling av ärenden som inte leder till beslut. I en tid då den kommunala verksamheten expanderar och förtroendemännen får en allt större arbetsbelastning i sina kommunala uppdrag är det enligt stadsfullmäktige inte rimligt att behålla ett sådant krav. Om kravet avskaffas, skulle fullmäktigsammanträdena kunna börja tidigare på dagen och inledas med interpellationsdebatter. Fullmäktige föreslår därför att interpellationsdebatt undantas från ifrågavarande bestämmelses tillämpningsområde.

I skrivelsen anføres vidare att stadsfullmäktige bör ha frihet att i sin arbetsordning bestämma när interpellation skall avlämnas. Det är inte tillräckligt att ge tidsbestämmelsen i 24 § KLS samma lydelse som motsvarande bestämmelse i 23 § KL. En tidsbestämmelse i fullmäktiges arbetsordning befriar nämligen inte ordföranden från att till fullmäktige hänskjuta frågan om interpellation, som har lämnats in efter den föreskrivna tiden, skall få framställas. Av lagtexten bör enligt stadsfullmäktige klart framgå att tidsbestämmelserna i arbetsordningen alltid skall tillämpas. Fullmäktige föreslår därför att interpellation skall inlämnas inom tid som fullmäktige bestämmer före det sammanträde, vid vilket den är avsedd att framställas.

Praxis i Stockholm i fråga om medgivande att framställa interpellation har enligt vad som anförs i skrivelsen utvecklats så, att frågan om medgivande aldrig avgörs förrän svaret föreligger. Frågan blir ofta bordlagd flera gånger. Det finns enligt stadsfullmäktige anledning att anta att ett sådant förfaringsätt inte är avsett. I 24 § KLS bör därför enligt stadsfullmäktige föreskrivas att beslut om medgivande bör fattas vid första sammanträdet efter det att interpellation har inlämnats. Genom en sådan regel skulle också rekommendationen att interpellationen bör besvaras senast vid nästa sammanträde få en självständig innebörd.

Remissyttrandena. Stadsfullmäktiges förslag att kravet på visst antal närvarande inte skall gälla interpellationsdebatt tillstyrks av *kammarkollegiet*, som föreslår att motsvarande ändring görs i KL och FSL. *Länsstyrelsen i Stockholms län* är närmast böjd för att förorda att kravet behålls. Med hänsyn till den osäkerhet som tycks råda om fullmäktiges befogenheter att reglera interpellationsförfarandet anser länsstyrelsen emellertid att det bör uppdras åt kommunalrättskommittén att se över reglerna för förfarandet. *Svenska kommunförbundet* avstyrker förslaget att ifrågavarande krav inte skall gälla för interpellationsdebatter och hänvisar till interpellationsinstitutets betydelse som ett medel för fullmäktiges kontroll över kommunens administrativa organ. Det är enligt kommunförbundet av underordnad betydelse att interpellationsdebatterna inte leder till några beslut. Det är däremot angeläget att fullmäktigledamöterna genom sin närvaro bevakar också handläggningen av interpellationsärendena.

Länsstyrelsen i Stockholms län och *Svenska kommunförbundet* tillstyrker stadsfullmäktiges förslag till ändring i 24 § KLS i fråga om tiden för avlämnande av interpellation. Länsstyrelsen anser att motsvarande ändring bör övervägas beträffande 23 § KL. *Kammarkollegiet* anser att den föreslagna formuleringen inte tillgodoser önskemålet att fullmäktiges ordförande skall befrias från skyldigheten att till fullmäktige hänskjuta frågan om en interpellation, som enligt arbetsordningen har inlämnats för sent, skall få framställas. Stadsfullmäktiges förslag bör därför enligt kammarkollegiet inte leda till annan ändring än att det i 24 § KLS föreskrivs att interpellation skall avlämnas »före» det sammanträde, vid vilket den skall framställas, i stället för »sist fem dagar före sammanträdet». Härigenom skulle uppnås överensstämmelse med motsvarande bestämmelse i 23 § KL.

Stadsfullmäktiges förslag att beslut i fråga om interpellation får framställas skall fattas vid det sammanträde, vid vilket interpellationen avlämnas, godtas av remissinstanserna. Motsvarande ändring bör enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* och *Svenska kommunförbundet* göras i 23 § KL samt enligt *kammarkollegiet* både i denna paragraf och i 26 § FSL.

Departementschefen. Jag delar den uppfattning stadsfullmäktige i Stockholm gett uttryck åt, nämligen att ett krav att viss andel av fullmäktige skall vara närvarande ibland kan verka tyngande på fullmäktiges

9 — Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 129

arbete, om det tillämpas vid interpellationsdebatt. Å andra sidan är det givetvis angeläget att ett sådant krav upprätthålls i den mån det kan ske utan praktiska olägenheter. Det ligger därför närmast till hands, särskilt med hänsyn till att interpellationsdebatt inte leder till beslut, att fullmäktige själva avgör vilket krav på närvaro som skall uppställas vid interpellationsdebatt. Vad jag nu sagt gäller såväl fullmäktige — i kommun, församling, kyrklig samfällighet och kommunalförbund — som landsting. Ifrågavarande bestämmelser bör ändras så att det blir klart att fullmäktige resp. landstinget bestämmer i vad mån viss andel av fullmäktigledamöterna resp. landstingsmännen skall vara närvarande vid interpellationsdebatt. Beslut härom torde lämpligen tas in i arbetsordning för fullmäktige resp. landstinget.

Som kammarkollegiet anfört skulle den ändring stadsfullmäktige förordat av bestämmelsen om tidpunkt för interpellations avlämnande inte befria fullmäktige från att ta ställning till om interpellationen skall få framställas, trots att den har lämnats in för sent. Det ligger i sakens natur att fullmäktige alltid vid det sammanträde som följer efter interpellationens avlämnande skall ta upp frågan om interpellationen skall få framställas. Särskild bestämmelse härom torde inte behövas. Jag förordar alltså ingen annan ändring av interpellationsbestämmelserna än att föreskriften i 24 § KLS om när interpellation senast skall avlämnas anpassas till motsvarande föreskrift i bl. a. KL (23 §).

Landshövdingens rätt att närvara vid sammanträde med stadsfullmäktige i Stockholm (18 § KLS)

Enligt 18 § KLS får landshövdingen eller vid hinder för honom länsöverdirektören vara närvarande och delta i överläggningarna med stadsfullmäktige i Stockholm. Motsvarande befogenhet har landshövding vid landstings sammanträden (29 § LL) men inte vid sammanträde med fullmäktige i annan kommun än Stockholm.

Stadsfullmäktige i Stockholm har i sin skrivelse anfört att när staden fr. o. m. den 1 januari 1971 inte längre står utanför landstingskommun skäl saknas att behålla närvarorätten för landshövdingen vid stadsfullmäktiges sammanträden. *Svenska kommunförbundet* och *kammarkollegiet* tillstyrker att denna bestämmelse om närvarorätt tas bort medan *länsstyrelsen i Stockholms län* anför att närvarorätten bör finnas kvar med hänsyn till de särskilda förhållandena i Stockholm. Länsstyrelsen hänvisar till att staden representerar över hälften av den nya landstingskommunens befolkning. Rätten för landshövdingen att vara närvarande och yttra sig vid fullmäktiges sammanträden ger också möjlighet till kontakt och information.

Departementschefen. Jag förordar att närvarorätten, i enlighet med vad stadsfullmäktige föreslagit, tas bort. En föreskrift i 15 § 1 mom.

sista stycket KLS om skyldighet för fullmäktige att underrätta länsstyrelsen om sammanträde med fullmäktige, som saknar motsvarighet i KL, bör samtidigt upphävas.

Antalet ledamöter i stadskollegiet i Stockholm (31 § KLS)

Enligt 31 § KLS består stadskollegiet i Stockholm av 12 ledamöter. För ledamöterna väljs lika många suppleanter. I andra kommuner bestämmer fullmäktige hur många ledamöter och suppleanter det skall finnas i styrelsen (31 § KL). Antalet ledamöter får dock inte vara under fem. I fråga om förfarandet vid fattande av beslut i stadskollegiet gäller att vid val och tillsättande av tjänstebefattning lotten skiljer mellan olika meningar om lika antal röster avgetts och att i andra fall ordföranden har utslagsröst (23 och 40 §§ KLS).

Stadsfullmäktige i Stockholm anför i sin skrivelse att risken för lottningssituationer bör nedbringas så långt som möjligt och att antalet ledamöter i stadskollegiet därför bör vara udda. För att osäkerhet vid mandatfördelningen efter val samt återkommande omprövningar av antalet ledamöter skall kunna undvikas bör enligt stadsfullmäktige antalet fortfarande anges i 31 § KLS. Stadsfullmäktige föreslår att antalet ledamöter i stadskollegiet bestäms till 13 i stället för 12.

Departementschefen. Enligt min mening bör det i Stockholm liksom i andra kommuner ankomma på fullmäktige att bestämma antalet ledamöter och suppleanter med utgångspunkt i ett föreskrivet minimaltal. Jag förordar alltså att 31 § KLS ändras så att den kommer att stämma överens med motsvarande bestämmelse i KL.

Övergångsbestämmelser till ändringarna i LL

Stockholms stad inträder den 1 januari 1971 i Stockholms läns landstingskommun. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 juni 1969 skall beslutanderätten i landstingskommunen enligt den nya indelningen innan indelningsändringen träder i kraft tillkomma fullmäktige i kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor (KSL) i den mån inte staden och landstingskommunen i viss fråga fattat samstämmiga beslut eller beslutanderätten på grund av lag eller annan författning skall utövas av det landsting som väljs år 1970 (jfr SFS 1969: 215 och 218). Med den ordning som jag har förordat i det föregående kommer det nyvalda landstinget och således inte KSL att förrätta de val för tid efter utgången av år 1970 som ankommer på landstinget. Det bör ankomma på fullmäktige i KSL att utse den som, innan ordförande valts, skall föra ordet vid sammanträde med det år 1970 valda landstinget.

Skollagen

Enligt 22 § andra stycket skollagen har länskolnämnden i Stockholms län en sammansättning som avviker från övriga länskolnämnders (jfr prop. 1964: 83, L2U 53, rskr 319, SFS 1964: 341). Skäl för en avvikande sammansättning saknas när staden inträder i landstingskommunen. I samråd med chefen för utbildningsdepartementet förordar jag därför att bestämelsen härom upphävs.

Ikraftträdande

De författningsändringar som jag har förordat i det föregående bör träda i kraft, i fråga om Stockholm när de år 1970 valda fullmäktiges tjänstgöringstid börjar, eller den 15 oktober 1970, och i övrigt den 1 januari 1971. De nya bestämmelserna bör dock tillämpas redan före ikraftträdandet, för Stockholm i fråga om val av fullmäktige och i övrigt i fråga om val eller utseende på annat sätt av befattningshavare för tid efter utgången av år 1970 och i fråga om sammanträde med fullmäktige eller landsting som valts år 1970.

Hemställen

I enlighet med det anförda har inom civildepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändring i kommunallagen (1953: 753),
- 2) lag om ändring i kommunallagen (1957: 50) för Stockholm,
- 3) lag om ändring i lagen (1961: 436) om församlingsstyrelse,
- 4) lag om ändring i landstingslagen (1954: 319),
- 5) lag om ändring i lagen (1957: 281) om kommunalförbund,
- 6) lag om ändring i lagen (1919: 293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning,
- 7) lag om ändring i lagen (1964: 320) om polisnämnder,
- 8) lag om ändring i lagen (1954: 579) om nykterhetsvård,
- 9) lag om ändring i lagen (1964: 731) om trafiknämnder,
- 10) lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker,
- 11) lag om ändring i lagen (1919: 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,
- 12) lag om ändring i skollagen (1962: 319),
- 13) lag om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954: 521),
- 14) lag om ändring i förordningen (1960: 267) angående skogsvårdsstyrelser.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson

Innehållsförteckning

Propositionens huvudsakliga innehåll	2
Författningsförslag	3
Inledning	60
Mandattiderna	62
Gällande rätt m. m.	62
Inledning	62
Representativa organ	64
Styrelse	65
Övriga nämnder	66
Presidier och revisorer	68
Vissa icke kommunala organ	70
Beredning av valärenden	73
Tidigare överväganden angående den s. k. eftersläpningsregeln	73
Kommunalrättskommittén	75
Skrivelsen från stadsfullmäktige i Stockholm	78
Remissyttrandena	79
Fullmäktige och suppleanter	85
Gällande rätt m. m.	85
Kommunindelningsreformen	85
Antalet fullmäktige m. m.	86
Suppleanter i kommunala organ	88
Förslag i riksdagen om suppleanter för fullmäktige	91
En av kommunalrättskommittén utförd undersökning	94
Kommunalrättskommittén	95
Allmänna synpunkter	95
Antalet fullmäktige	95
Suppleanter	96
Ikraftträdande	98
Skrivelsen från stadsfullmäktige i Stockholm	98
Remissyttrandena	99
Remissutfallet i stora drag	99
Antalet fullmäktige	100
Suppleanter	103
Departementschefen	112
Mandattiderna	112
Fullmäktige och suppleanter	118
Specialmotivering	126
Antalet fullmäktige (5 § KL och 5 § KLS)	126
Valbarhetsvillkor (7 § KL, 7 § KLS, 10 § FSL, 8 § LL)	127
Kungörelse om fullmäktigsammanträde (14 § KL, 15 § KLS och 17 § FSL)	127
Vissa bestämmelser om interpellation (24 § KLS)	127
Landshövdingens rätt att närvara vid sammanträde med stadsfullmäktige i Stockholm (18 § KLS)	130
Antalet ledamöter i stadskollegiet i Stockholm (31 § KLS)	131
Övergångsbestämmelser till ändringarna i LL	131
Skollagen	132
Ikraftträdande	132
Hemställan	132